

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

YEVGENİY
İ. ZAMYATİN
DÜNYANIN
BİR UCUNDA

TÜRKÇESİ HAZAL YALIN

HELİ
KOP
TER

YEVGENİY İ. ZAMYATİN
DÜNYANIN
BİR UCUNDA

HELİKOPTER 62

Dünyanın Bir Ucunda / Yevgeniy İvanoviç Zamyatin

© 2017, Kitap Yayınevi Ltd.

Özgün Adı

На куличках (1913)

Rusçadan Çeviren

Hazal Yalın

Yayına Hazırlayan

Füsün Kiper

Kitap Tasarımı

Bülent Erkmen

Tasarım Danışmanlığı

BEK

Grafik Uygulama ve Baskı

MAS Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.

Kâğıthane Binası

Hamidiye Mahallesi, Soğuksu Caddesi No. 3

34408 Kâğıthane-İstanbul

Sertifika no:12055

t: (0212) 294 10 00 f: (0212) 294 90 80

e: info@masmat.com.tr

1. Basım

Nisan 2017, İstanbul

ISBN 978-605-5819-63-7

Helikopter

Kitap Yayınevi Ltd.

Kâğıthane Binası

Hamidiye Mahallesi, Soğuksu Caddesi No. 3/1-a

34408 Kâğıthane-İstanbul

Sertifika no: 12348

t: (0212) 294 65 55 f: (0212) 294 65 56

e: kitap@kitapyayinevi.com

w: www.kitapyayinevi.com

Helikopter bir Kitap Yayınevi Ltd. kuruluşudur.

YEVGENİY İ. ZAMYATİN
DÜNYANIN
BİR UCUNDA

TÜRKÇESİ
HAZAL YALIN

ROMAN

H E Lİ
K O P
T E R

1. Tanrısal Bir Esneme

Her insanda, onu binlerce insan arasında derhal ayırt edebileceğiniz bir şeyler vardır. Andrey İvanıç'ta da böyle bir şey vardı: stepler kadar geniş, engin bir alın. Onun yanında da bir burun –Ruslara has, kalkık bir şey, yanında sarı, seyrek bıyıklar, piyade apoletleri. Ulu tanrı onu yaratmış ya, ellerini şöyle bir sallamış, hop işte size bir alın. Sonra esnemiş, sıkılmış epeyce, eski usul, rastgele bitirivermiş başladığı işi. İşte Andrey İvanıç bu tanrısal esnemeyle can kazanmış, yaşamaya başlamış.

Geçen yaz Andrey İvanıç'ın aklına bir fikir geldi, akademiye hazırlanacaktı. Şaka maka değil, sadece kitaplara yetmiş ruble verdi. Bütün yaz kitapların başından kalkmadı, ağustosta ise nasıl olduysa oldu, bir Hoffmann konserine gitti. Hey ulu tanrım nasıl bir kuvvetti bu! Niye uğraşıyordu ki bu akademi işiyle, hem de Andrey İvanıç'ın bir Hoffmann olması varken. Yani, alayda herkesin şöyle demesi boşuna değildi: Andrey İvanıç, Chopin'in cenaze marşını öyle bir çalar ki, hani ağlamadan dinleyemezsiniz onu.

Andrey İvanıç bütün kitaplarını yatağın altına tikiştirdi, kendine bir kadın öğretmen buldu ve piyanonun başına oturdu. Bahar geldi mi konservatuvara gidecekti.

Ama öğretmen var ya, sarı saçlı, bir de öyle parfümler sürüyordu ki. Olan oldu, Andrey İvanıç'la öğretmeni koca kış müzikle uğraşmadılar. Konservatuvar düşleri de buhar olup uçtu gitti.

İyi hoş da, şimdi ne olacaktı yani, Andrey İvanıç, Tambov'da, ya da ne bileyim, başka bir yerde tatsız bir su-bay hayatına mı başlayacaktı? Hadi canım, başkası olsa ya-pardı da, Andrey İvanıç buna teslim olacak adam değildi. En önemlisi, her şeye sıfırdan başlamaktı. Bir tek olmuşla bitmiş çare bulunmaz, atlayıp gidecekti dünyanın öbür ucuna. Sonra gelsin bakalım hakiki bir aşk, sonra bir kitap yazar, bütün dünyayı da fetheder...

İşte Andrey İvanıç askerliğe böyle başladı, yani res-men dünyanın öbür ucunda, lanet bir yerde. Şimdi de ya-takta oturmuş kaderine küfrediyor. Hey ulu tanrım, üç gün oldu buraya geleli ya, üç gündür sis yüzünden nefes bile alamıyor. Sis de ne sis, adamda tahammül bırakmıyor. Yoğun, beynin içkiden uyuşmuş gibi bir acayip karanlık. Kafan çamura sıvanmış sanki. Bir acayip ıssızlık, uyusam desen, düşüncesi bile korkunç. İssızlık fırıl fırıl dönüyor etrafında.

Yani hiç değilse bir insan sesi olsaydı ya adamı deli eden bu durumdan kurtulmak için. Andrey İvanıç yave-rine seslendi.

“Hey, Neprotoşnov, bir dakika gelsene buraya!”

Yaver köyün delisi gibi uçarcasına geldi ve eşikte pat diye durdu.

“Neprotoşnov, sisin içinde olmak sizin için de sıkıcı mı?”

“Bilemem ki, ekselansları...”

(Hey tanrım, adamdaki şu balık gözlerine bak. Ama açılmasını sağlamak için bir yol olsa gerek.)

“Ee, ne yapalım Neprotoşnov, bir yıl sonra evde ola-caksın, değil mi?”

“He ya, ekselansları.”

“Karın filan var mı senin?”

“Var ya, ekselansları.”

“Özledin değil mi? Ha, söylesene, özlemedin mi?”

Neprotoşnov'un gözlerinde bir an kasvet belirdi.

“He ya, karı kısmısı ya, benim de içimde bir dert...”

Ama ben...” dedi Neprotoşnov, sonra sustu, ansızın aklına bir şey geldi ve hazır ol halinde biraz daha gerildi.

“Desene, sevgin tükenmedi ya? Öyle mi oldu yoksa?”

“Bilemem ki, ekselansları...”

(Şeytan alsın. Herhalde köyünde önde gelen bir akordeoncuymuş, şimdiyse balık gözlü. Yok yok, bundan kurtulmam lazım.)

“Peki. Gidebilirsin, Neprotoşnov.”

Andrey İvanıç yastığının üzerine düştü. Yoğun ve kasvetli sis, pencereden içeri süzülüyor, insana nefes aldırmıyordu.

Andrey İvanıç kendini toparladı, horultuyla morultuyla, nefes alabiliyordu ya. Kendi horultusunu işittikçe uykusu geldi, daldı.

“Hey ulu tanrım, gün ortasında uyuyorum...”

Ama sis onu ağının içine almıştı, ne elini oynatabiliyordu, ne ayağını.

2. Patatesten Rafael

“Ekselansları sayın komutan evde değil.”

“Kardeş, şunu iyi öğren. De ki, bu Teğmen Polovets. Polovets, Andrey İvanıç.”

“Polovets mi?”

Generalin yaverindeki de hani yüz değil, bildiğin cıla-lı bakır semaver, aynen öyle yuvarlak, öyle perdahlanmış gibi parlak. Semaver dediğin cansız bir şey ama seninkisi aniden höpürdemeye, kaynamaya başladı:

“Polovets mi? Ulu tanrım, nasıl da unuttum, ekselans-ları general evde. Polovets –tabii ya, evde. Yalnız kendileri birazcık meşguller.”

Yaver, holde sola açılan kapıyı açtı. Andrey İvanıç eğildi ve içeri girdi. (Doğru mu geldik acaba... Belki de yanlış yere gelmişizdir?)

Kalın bir sis, soba dumanı, patırtı, bir şey hışırdıyor, kızarmış soğan kokuyor...

“Kim var orada? Yakına gelin, daha yakına, işitmiyo-rum!”

Andrey İvanıç bir adım daha yaklaştı:

“Ekselanslarına geldiğimi rapor etmekten şeref duya-rım...”

Hay şeytan alsın, hakikaten general mi bu? Bir aşçı önlüğü, kısacık şiş bacakların üzerinde gebe kadın gibi bir göbek. Kel, pörtlek gözlü, kurbağaya benzer bir kafa. Yalnız bodur, huniye benzer, şişkin, kocaman bir kurba-

ğa –belki de elbiselerinin altında gizlenen göbeği hakikaten beyaz ve yeşil beneklerle kaplıdır.

“Rapor mu edeceksin? Hım, gayet iyi düşünmüşsün, gayet iyi... Zaten subaylarım pek az. Yalnız ayyaştan yana eksikimiz yok,” diye homurdandı general.

Ve tekrar işine koyuldu, yani biçimsiz, beyaz bir patatesi ince mi ince dilimlere bölmeye devam etti. Dilimlemeyi bitirdi ya, ellerini önlüğüne sildi, Andrey İvanıç’a doğru kaykılıp dimdik baktı, gözlerini etrafta gezdirdi ve uçurumdan dökülen su gibi derinden gelen bir sesle, öfkeyle bağırmaya başladı:

“Şu başımıza gelen belayı görüyor musun? Mayne Reid¹ romanlarını fazla okuyoruz galiba, ha? Ah dostum, Rusya’da anacığının eteğinin dibinde otursaydın ya, bundan daha iyi bir şey olur muydu. Ee, söylesene, ne işin var burada? Yalnız burada bir bela çıkarırsan, tepene binerim!...”

Andrey İvanıç cesaretini kaybetti, general bir anda barut gibi parlamıştı.

“Bendeniz, ekselansları... Ben, Tambov’dayken... Yalnız bence burada deniz var... Çinliler filan...”

“Burası var ya! Buraya geliyorlar, sanıyorlar ki burası...”

Ama general bitiremedi, ocakta bir şey ölmekten önce son nefesini verir gibi tıslamaya başladı, buhar yükseldi, hafif bir yanık kokusu ona eşlik etti. General şimşek gibi o tarafa döndü ve ateşli küfürlerle birini pataklamaya koyuldu.

Andrey İvanıç ancak o zaman mavi ceketli Çinli aşçıyı fark etti, adam generalin önünde art ayaklarının üzerine kalkmış bir hayvan gibi duruyordu.

“Al bakalım,” dedi ve Çinliden pat diye bir ses geldi.

Çinliyse hiçbir şey yapmadı, sadece şaşı gözlerini yumruklarıyla, hem de tavşan gibi çarçabuk siliverdi.

General nefes nefese kalmıştı, önlüğünün altından göbeği sallanıyordu.

1 Thomas Mayne Reid (1818-1883), macera romanlarıyla ünlenen Amerikalı yazar.

“Uff! Bunlar beni düpedüz deli ettiler. Hiçbir şey beceremezler, kafaları da şu kadarcık çalışmaz. Hani az biraz arkanı dönsen kesin bir şeyleri berbat ederler... Yemeği üstün körü, kaba saba, hiçbir his katmadan yapıyorlar ya, ölsem daha iyi. Yemek dediğin dostum, tanrının bir lütfü... Hani bizde öğretilir ya, yaşamak için yemiyoruz, ama şey için yaşıyoruz... Ne içindi yahu?”

Andrey İvanıç gözlerini fal taşı gibi açmış, etrafına bakınıyordu. General bir peçete aldı ve incecik patates dilimlerini aşkla, şefkatle pışpıslayıp kurutmaya koyuldu.

“Patates dediğin mühim iştir. Şimdi sen bunları bir tavaya boca edip eski usul kızartacağımı mı sanıyorsun? Görürsün... Tanrı vergisi bir yeteneği olan her adam, katiyen tavada olmayacağını bilir... Tavada diyen var ya, tanrı esirgesin! Fritözde –muhakkak, mutlaka kardeş, bu dediğimi unutma, bir kenara yaz– fritözde, kulağına küpe olsun.”

General bir limon aldı, patates dilimlerinin üzerine sıktı, Andrey İvanıç cesaretini toplayıp sordu:

“Ekselansları, limon ne için peki?”

Belli ki cehaletin böylesi generali yaralamıştı. Yana doğru sıçradı, derinlerde bir yerden kükredi –uçurumun dibine düşen su gibi:

“Ne demek ne için? Limon olmazsa eline geçen çöp yığını olur, küfür sayılır bu. Pışpıslayacaksın, kupkuru yapacaksın, sonra fritözde kızartacaksın... Patates *à la lyonnaise*... İşitmedin mi? Neyse, nereden işitecektin! Bir define, bir inci, Raphael! Hem de neden? Bildiğimiz basit patatesten, çerçöpten. Sevgili dostum, şu şey var ya, sanat demek, yaratıcılık demek...”

(Patates, Raphael, ne saçmalık bu! Dalga mı geçiyor nedir?) Andrey İvanıç generale baktı.

Hayır, dalga geçmiyordu. Ve hatta şimdi bakıyorsun ya adama, tozlu yüzünün altında insani bir şey, insani ama uzak, göz kırpmıyor, sönüp gidiyor.

(Patatesçi –patatesten Raphael.)

Andrey İvanıç, generalin önünde eğildi, general bağır-
dı:

“Larka, şunları benim hanıma götür. Hoşça kal, sevgili dostum, hoşça kal...”

Ormanın ortasında açık otlaklar olur, kesim yerleri hani. Kala kala üç ağaç kalmıştır ya, aslında kalmasa daha iyidir, onlar her şeyi daha kötü, daha boş yaparlar. İşte generalin salonu da öyle: Tek tük sandalyeler, sanki katarakt olmuşsun da gözlerin hepsini seçemiyor gibi, duvarda da alaydan bir fotoğraf. Odanın ortasında Viyana usulü kanepeye generalin karısı tünemiş, alakasızca bakınıyor, boş gözlerle.

Kadının yanında Yüzbaşı Neçesa oturuyor. Andrey İvanıç, Neçesa’yı artık tanıyordu. Geçen günkü una bulanmış, taranmamış sakallarını hatırladı. Generalin karısının önünde eğildi Andrey İvanıç, uzattığı eli öptü.

Generalin karısı içi kırmızı bir şey dolu kadehi sol elinden sağ eline geçirdi ve etrafına bakınırken monoton bir sesle teğmene dedi ki:

“Oturun, çoktandır sizi görmemiştım.”

(Nasıl yani, çoktandır görmemiş?)

Andrey İvanıç’ın kafası allak bullak oldu, o an için hazırlanmış konuşmayı tamamen unuttu, eser kalmadı.

Yüzbaşı Neçesa sohbeti bitirirken hırıldayarak havladı:

“İşte böyle, vaftiz anası olmanız için ricada bulunmama izin verin, yalvarırım...”

Generalin karısı içkisini yudumladı, gözler uzaklardaydı –işitmiyordu. Konuştu ya, besbelli aklı başka yerdeydi.

“Teğmen Moloçko’nun ellerinde siğil çıkmış. Sadece ellerinde olsa iyi, hem de bütün vücudunda... Acayip çirkin –siğil yani.”

Generalin karısı “siğil” dedi ya, Andrey İvanıç’ın sırtına sanki bir şey battı. Etrafına bakındı –arkada, kapının aralığında birinin gözlerini ve çilli burnunu gördü.

Yüzbaşı Neçesa yalvarırcasına tekrar etti:

“... Lütfen, vaftiz anası olun!”

Generalin karısı bu defa onu duymuş olmalıydı. Neşesizce güldü, kafası da iyiydi, sonra daha çok gülmeye

başladı, daha çok, bir türlü de bırakamıyordu gülmeyi. Andrey İvanıç'a döndü, zorlukla konuşuyordu:

“Dokuzuncuya, Yüzbaşı Neçesa'nın karısı dokuzuncuya gebe. Beraber gidelim, siz de vaftiz babası olursunuz?”

Yüzbaşı Neçesa sakalını burmaya başladı.

“Lütfen hanımefendi, tanrı aşkına kabul edin. Vaftiz babası zaten var. Benim kiracı Teğmen Tihmen uzun zaman önce söz vermişti...”

Ama generalin karısı onu gene işitmedi ve kadehinden yudumlayarak etrafına bakmaya koyuldu...

Andrey İvanıç ve Yüzbaşı Neçesa birlikte çıktılar. Ayaklarının altında su şapırdıyordu, çatıların üzerine bir sis konmuştu ve oradan kasketlerine, apoletlerine dökülüyor, boyunlarından aşağı akıyordu.

“Neden böyle... nasıl demeli... tuhaf bu kadın?” diye sordu Andrey İvanıç.

“Generalin karısı mı? Ulu tanrım, ne iyi bir kadındı eskiden. Ben yirmi senedir buradayım, herkesi avucumun içi gibi bilirim... Şöyle bir olay oldu yedi seni önce, epey de olmuş, bir bebek doğurdu. İlk ve son çocuğu. Bebek doğar doğmaz öldü. O vakit içine kapandı, sonra da böyle içine kapanık kaldı. Ama kendine geliyor ya biraz, ulu tanrım, patavatsızlığı tutuyor... Yani şu Moloçko, siğil filan: gülüyor mu ağlıyor mu bilemiyorsun!”

“Hiçbir şey anlamadım.”

“Burada yaşadıkça anlarsınız.”

3. Petyaşka Vaftiz Oluyor

Her neyse. Yüzbaşı Neçesa'nın karısı dokuzuncuyu da doğurdu. Diyeceğim, vaftiz işleri var. Vaftiz olmadan olur mu hiç? Subay beyler de var ya, aralarında varsa yoksa bir tek bunun sohbeti. Tabii, can sıkıntısı, başka ne olacak, aylaklık, işsiz güçsüz olunca... Hakikati şu: Orada kimseye lazım olmayan bir garnizon kurmuşlar, topları yerleştirmişler, milleti de dünyanın bu şeytan alasıca ucuna yığmışlar. Hadi bakalım, otur demişler. Onlar da oturuyor. Gece oluyor ya, uykusuz boşlukta her fare hışırtısı, her dal çıtırtısı dalga dalga büyüyor, kesifleşiyor, her yeri dolduruyor. Sonra en ufak bir şey bile ölçüsüzce büyüyor, inanılmaz olan inanılır olmaya başlıyor.

Mesela Yüzbaşı Neçesa'nın karısının şu dokuzuncu bebeğini alalım, bu öyle etrafından dolanacak bir iş değildir. Kimin bebeği bu? Kadın her sene bir çocuk doğuruyor. Bir oğlan hık demiş İvanenko'nun burnundan düşmüş, öbürü yavere su damlası gibi benziyor, üçüncüsü desen Teğmen Moloçko'nun kopyası resmen: aynı pembe, dana eti gibi surat... Peki, bu dokuzuncu kimin?

İşin kötüsü, Moloçko da bu işi aydınlatmayı kendine vazife bilmiş. Tabii sebebi çok basit. Geçen sene adamı, yüzbaşının bebeğinin vaftiz babası yaptılar, herkes onu tebrik etti, sonra da ikramda bulunsun diye kuyruğa girdiler. Şimdi de başkasına aynı tezgâhı kurma peşinde.

"Beyler, hele bir durun," diye sıçradı Moloçko, hani adamın parmağından süt yalayacak bir keçi yavrusu, ne-

şeli bir dana gibi.² “Beyler, Tihmen var, hem onların da kiracısı... Yüzbaşının karısının, Tihmen’e alışmamış olması mümkün mü? Mümkün değil! Öyleyse, demek ki...”

“Bravo, bravo! Moloçko’nun bile kafası zehir gibi çalışmaya başlamış, bravo!”

Böylece Tihmen’de karar kıldılar, adam hem bedenen hem ruhen günahsız olabilir olmasına da, bu kadar ciddi, uzun burunlu olduğu ve hem de (şeytan alsın) Schopenhauer veya Kant diye birini okuduğu için dalga geçmeye çok elverişli.

Ve Tihmen’i kaçamadan hazırlıksız yakalamak için, şu vaftiz işine yarım saat kaldı kalmadı, yabancıların akını hakkında yüzbaşının karısını peşinen uyarsın diye Moloçko’yu oraya gönderdiler. Oranın dilinde buna “davet edilmek” diyorlardı.

Yüzbaşının karısı yatakta yatıyordu, ufacık ve yusyuvarlak bir şeydi. Ufak yuvarlak bir surat, yuvarlak ve fır dönen gözler, alnında bir bukle, yani yüzbaşının karısının her şeyi yuvarlak. Yüzbaşı, karısının yanağına bir buse kondurup yatak odasından çıktı. Raftaki kadehlerin yüzbaşının adımlarına eşlik eden kristal çınıltısı daha dinmemişti ki, Teğmen Moloçko içeri girdi ve hani merhaba der demez kadının, daha demin kocasının buse kondurduğu yanağına bir buse de o kondurdu.

Yüzbaşının karısı böyle tesadüflerden hiç mi hiç hazretmez, yani bunlarda çok edepsiz bir şey vardır. O yüzden yuvarlak gözlerini öfkeyle yuvarladı:

“Ne işin var da böyle sürüne sürüne beni öpmeye geldin, Moloçişko? Hasta olduğumu görmüyor musun?”

“Peki peki, sen de fazilet numunesi olmuşsun ha!”

Moloçko yatağın yanına oturdu. (Bu Katyuşa’ya ne desem de şu daveti kopartsam?)

“Biliyor musun,” diye atıldı Moloçko, “geçenlerde Şmit’lerdeydin, boyuna öpüşüp duruyorlar, düşünebili-

2 Moloçko, moloko (süt) kökünden gelir. Zamyatin kelime oyunu yapıyor.

yor musun? Evleneli üç sene oldu, hâlâ... Nasıl beceriyorlar bilmiyorum!...”

Yüzbaşı Neçesa'nın karısı bir anda düzeldi, yanakları pembeleşti, gözleri fal taşı gibi açıldı.

“Şu Maruseçka Şmitova'nın ismini anma bana. Kadın fasulye prensesi, öf, öf... Kimseyle görüşmek istemiyor. Bu sözümü bir yere yaz, tanrı bu kibrinin cezasını verecek...”

Gıyabında Marusina'yı parçalara ayırdılar, un ufak ettiler konuşacak bir şey kalmadı. Eh, ne yapacaksın, lafa başlamak lazım. Moloçko öksürüp boğazını temizledi.

“Katyuşa, biliyor musun... Ee... Hım... Yani diyeceğim, biz hepimiz vaftiz için hazırlanıyoruz, davet edilmeyi bekliyoruz. Tihmen'i vaftiz babası olarak kutlamak icap eder. Bunu da ben düşündüm, inanabiliyor musun?”

Moloçka, Katyuşka'nın böyle pat diye razı olacağını hayatta beklemeydi. Kadın gülmekten yusuvarlık oldu, küçücük ayaklarıyla battaniyenin altından tekmeler atmaya başladı, bir de karnını tutuyor ki, dersin çatlayacak, ay, boğulacağım...

“Of, sen de amma yılansın Moloçişko. Tihmen vaftiz babası, ha? Şu bizim uzun burunlu Tihmen! İyi, öyle olsun, yalnız adamın burnu kitaptan kalkmıyor...”

Neyse, vaftizse vaftiz de yapıldı. Generalin karısı gü-lümsüyordu, yukarılarda bir yerlere bakıyordu, aklı başka yerdeydi. Garnizonun papazı uykulu bir sesle dua kitabından bir şeyler okudu. Cübbesinin kumaşı tiftiklenmişti.

Vaftiz babası Yüzbaşı Tihmen de gözlerini bu tiftiklere dikmiş, bir türlü ondan alamıyordu. Bebek elinde, uzun boylu, sıska, yıkıldı yıkılacak, öylece duruyor, uzun burnunu çekiyordu. (Hey ulu tanrım, giriştiğim işe bak... Şimdi şu elimdeki şey ağlamaya başlasa ne halt edeceğim?)

Ama “elindeki şey” daha da kötüsünü yaptı. Yüzbaşı Tihmen dehşet içinde ellerinde bir ıslaklık hissetti, sonra sıcak kundaktan yere bir şeyler damlamaya başladı. Tihmen ast olduğunu filan derhal unuttu, vaftiz oğlunu generalin karısının eline tutuşturdu ve geriye çekildi. Hani arkasında,

başlarında Moloçko olduğu halde duran subaylar onu tutup yerine geri koymayalardı, nereye kaybolurdu bir tanrı bilir.

Bebeği vaftiz suyuna sokma vakti geldi. Uykulu papaz çocuğu almaya generalin karısına döndü. Ne olsa beğenirsiniz? Kadın bebeği vermiyor. Sımsıkı göğsüne bastırmış, bir türlü bırakmak istemiyor, bir de bağırıyor:

“Vermem, vermem de vermem, bu benim bebeğim!”

Papazı bir korku sardı, kapıya doğru hareketlendi. Ulu tanrım, bu da nesi? Herkes telaşlandı, fısıltılar başladı. Hani arada Moloçko bulunmasaydı, şunu vaftiz eden olursa gelsin yanıma. Moloçko generalin karısına yaklaştı, sertçe elini tuttu ve fısıldadı:

“Bırakın şunu, size ne lazım, kendi bebeğiniz olacak, bir düşünsenize. Size diyorum... Bana inanmıyor musun yoksa? Bana?”

Generalin karısı mutlulukla gülmeye başladı, çocuğu bıraktı. Ulu tanrım, şükürler olsun! Bebeğin ağzını araladılar, vaftiz ettiler, adını da Petyaşka koydular.

O anda bütün subay beyler Yüzbaşı Tihmen’e yaklaştılar. Hepsi birden emir verilmiş gibi yerlere eğildiler:

“Sevgili vaftiz babası, bu bebeğin, Petyaşka’nın doğumundan ötürü sizi kutlamaktan şeref duyuyoruz. Şunu da hizmetinizden ötürü kabul edin...”

Tihmen kollarını yel değirmeni gibi salladı.

“Ne demek istiyorsunuz, ne babası? Benim böyle taraklarda bezim olmaz, ne diyorsunuz siz! Bu kadarına da dayanmam...”

“Ama çocuklar söz konusu olunca, sevgili dostum, tek söz sahibi tanrıdır. İster dayanın, ister dayanamayın...”

Adamın aklını başından aldılar ki, neredeyse ağlayacak. Yalnız yapacak bir şey yok, Tihmen akşama bunları davet etti. O vakitten beri de her gün ona soruyorlardı sevgili oğulcuğu Petyaşka’nın sıhhati yerinde mi diye. Bir Petyaşka tutturmuşlar Tihmen’in başının etini yiyorlar, adamı deli ediyorlardı.

4. Mavilik

Bir adama çok şey mi lazım? Güneş azıcık görünmüştü, lanet sis dağılmıştı, dünya Andrey İvanıç’a bahtiyarlık veriyordu. Tabur durmuş emirlerini bekliyor, ama o etrafına bakınıyordu, azıcık kıpırdamak bile korkunç bir iş, yoksa şu mavi kristal saray yıkılır, altın bir örümcek ağı gibi sessizce cınlayan güneş susuverir.

Okyanus... Önce Tambov, şimdiyse Pasifik. Aşağıda, eteklerinde baygın, mavi dumanlarını üfürüyor, uyku getirici, büyülu şarkısını mırıldanıyor. Bu mavilikte huzurla dikilen güneşin altın sütunları ansızın büyümeye başlıyor, yükseliyor ve dayanılmaz bir laciverdin duvarlarını desteklemeye koyuluyordu. Gözlerinin önünde, mavi derinliğin içine, bir örümcek ağı yüzüyor –hani olur ya, güz günlerinde– Andrey İvanıç da gözleriyle uzun uzun takip ediyor onu. Arkasında biri, askerin tekine bağırıyor:

“Adam gibi selam vermeyi bilmez misin sen? Hayvan herif! Dilini mi yuttun, konuşsana?”

Andrey İvanıç’ta tepki yok, ne işitiyor ne dönüp bakıyor, örümcek ağının peşinden uçuyor da uçuyor...

“Neyin var, Tambovlu? Hoşuna mı gitti yoksa kendinden mi geçtin?”

Yapacak bir şey yok, daldığı yerden çıkıp geri döndü Andrey İvanıç. Şmit yüzünde bir sırıtmayla bakıyordu ona –uzun mu uzun bir adam, Andey İvanıç’a tepeden bakıyor, bir de kuvvetli ki sanki yeryüzüne bile ağır geliyor.

“Hoşuma mı gitti? Bu kelimeler açıklamak için çok az, Yüzbaşı Şmit. Biliyor musunuz, Tambov’daki Tsna Nehri dışında hiçbir şey görmemiştim ben, ama şimdi, an-sızın... Nasıl etkileyici... Hayır, bu da değil, toza dönüyor-sun, rüzgâr alıp katıyor seni önüne, işte böyle... Böyle bir saadet...”

“Neden bahsediyorsunuz siz? Hım!” Tekrar o Şmit sırtması –belki iyilikten, belki fesatlıktan.

Andrey İvanıç için iyi biriydi o, bütün dünya iyiydi. Kendisi bile şaşırdı, Şmit’in elini minnetle sıktağında.

Şmit’in yüzündeki sırtma kayboldu, hatta neredeyse rahatsız göründü Andrey İvanıç’a. Çok sert bir şeyden ya-pılmıştı belki de, hani düzeltmek lazım geldiğince bir şey de yapılamıyordu. Bir de şu çenesi var ya...

Ama Şmit tekrar gülümsedi:

“Yaverinizden sıkıldınız galiba? Neçesa banaöyle dedi.”

“Evet, adam fazlasıyla ‘emredersiniz komutanım’ cin-si... Daha uygunuyla değiştirmek istiyorum, eğer müm-künse...”

“Pekâlâ, benimkiyle değiştirin? Benim Guslyaykin ayyaşın tekidir, açık söyleyeyim size. Ama acayip neşeli bir adamdır.”

“Teşekkür ederim, çok teşekkür ederim! Bana öyle yardımcı oldunuz ki...”

Vedalaştılar. Andrey İvanıç evine gitti, her yer de hâlâ öyle bir mavilik vardı ki... Ona kalsa yalnız gider, maviliği de dikkatle taşırdı yanında... ama yolu Moloçko’yla kesişti.

“Ee, ne oldu, ne oldu?” Pembe, aptal gözlü suratını Andrey İvanıç’ın karşısına dikti Moloçko. Generalin karı-sıyla Katyuşka’ya, bir de akşam subaylar toplantısında ke-yifle anlatabileceği yeni şeyler öğrenmek için can atıyordu.

“Özel bir şey yok,” dedi Andrey İvanıç. “Şmit kendi yaverini teklif etti bana.”

“Şmit mi? Ne diyorsunuz? Şmit çok, çok nadiren bir sohbete girer. Düşünebiliyor musunuz? Yani Şmit’lerde miydiniz? Ya komutan? Ama doğru ya, komutan izinde.

İşte ben şans diye buna derim, adamın izni hiç bitmiyor! Düşünebiliyor musunuz?”

“Daha Şmit’lere gitmeye fırsat bulamadım,” dedi Andrey İvanıç dalgın bir tavırla, hâlâ derin laciverdi düşünüyordu. “Neçesa’lara gittim, generallere gittim. Generalin karısı da hiç sebep yokken durduk yere sigillerden konuşmaya koyuldu...”

Andrey İvanıç’ın kafasına o anda dank etti de, geç kalmıştı. Moloçko’nun suratı kıpkırmızı oldu, kendini dizginledi, ciddi bir tavırla dedi ki:

“Lüt-fen! Rica ederim... Böyle bir hanımefendinin itimadına mazhar olmaktan ötürü gurur duyuyorum... Sigillerin bu işle hiç ilgisi yok... Kat-iy-yen!”

Suratını asıp sustu. Andrey İvanıç memnundu.

Harap, eski bir kulübenin yanında durdu Moloçko.

“Neyse, hoşça kalın, eve geldim.”

Ama vedalaştılar ya, tekrar geri döndü ve bir dakika içinde generalin hani az da kadın avcısı olmadığını anlatmayı, Şmit’lerin küçük, yeşil evini göstermeyi ve Marusya Şmit hakkında da bazı dokundurmalar yapmayı, Lantsepup diye daha önce hiç işitmediği bir kulüple, Teğmen Tihmen’in Petyaşka’sı hakkında gevezelik etmeyi becerdi, yani diyeceğim, hepsini bir dakikaya sığdırdı...

Andrey İvanıç hı-hı diyerek hepsini geçiştirdi ve tekrar uykuda gibi yürüdü, büyülenmiş gibi maviliğin, masalsılığın, Tambov’da hiç benzeri olmayan bu şeyin içinde yüzdü. Bakışlarını ahşap, yuvarlak hatlı, mantara benzer kulübelerin üzerinde gezdirdi, ama bunları görmüyordu.

Ansızın cama tıkırdattılar, tıklar tıklar, neşeli.

(Kime? Bana mı?) Andrey İvanıç, yeşil kulübenin önünde durdu. (Yok, bana değilmiş.) Yoluna devam etti.

Yeşil kulübenin penceresi açıldı, neşeli bir ses bağırdı:

“Hey yabancı, yabancı, bir gelsene buraya!”

Şaşkınlıkla yaklaştı Andrey İvanıç ve kasketini çıkardı. (Bu da neydi yahu? Kim ki bu?)

“Baksanıza, hadi tanışalım, zaten öyle ya da böyle tanışmamız gerekecek. Ben Marusya Şmit, duydunuz mu? Pencerenin yanına oturmuş düşünüyordum, şuna bir tıklayayım dedim. Oy, ne harika bir alnınız var sizin! Kocam sizden bahsetmişti bana...”

Andrey İvanıç bir şeyler geveledi ağzında, gözleri de fıldır fıldır döndü. Dar, haylaz, küçük bir surat –dersin fare suratı, ya da vahşi bir keçi. Hem dar hem ince, azıcık da şaşı, gözleri yani.

“Ne o, şaşırdınız mı? Edepsizlik mi? Öyleyse de öyle olsun! Böyle takılmayı acayip severim ben. Birinde, yatılı okulda mutfak nöbetçisiydim –etüt öğretmenine buruşuk kâğıttan köfte kızartmıştım... Oy, oy, oy, ne günlerdi! Bir de, Şmit’in portresi... Şmit’i tanıyorsunuz ya? Hey tanrım, ne diyorum ben, bana sizden bahseden oydu! Bir ara akşam gelin ha, ziyaretet!...”

“Memnuniyetle. Bağışlayın, bugün hiç konuşacak havamda değilim...”

Yalnız Andrey İvanıç baktı ki, kadın ansızın susup İvanıç’ın arkasında bir şeye bakmaya koyuldu. Üstelik kaşlarını da hafifçe çatmıştı. Dudaklarının yanında çocuklarda görünmeyen türden kırıksıklıkların izleri, henüz yoklar da, her an görünecekler.

“Örümcek ağı,” dedi, havada uçuşan bir örümcek ağının altınsı tellerine baktı.

Gözlerini Andrey İvanıç’a çevirdi ve sordu:

“Hiç ölümü düşündüğünüz oldu mu? Yok hayır, ölümü değil de, sondan sonraki ikinci bir hayatı, örümcek ağı kadar da zarif. En sonuncusu, ansızın biter her şey, sessizleşir...”

Uzun süre her ikisinin de bakışları örümcek ağının üzerine süzüldü. Ağ, maviliğin içinde kayboldu, demin vardı, şimdi yok...

Gülmeye başladı Marusya. Belki de utanmıştı, hani aniden başlamıştı ya –hani, ölümden... Pencereyi kapadı, kayboldu.

Eve gitti Andrey İvanıç. (Her şey yolunda, her şey harika... Boş ver Tambov'u da, şeytan alsın. Cehenneme kadar yolu var. Ama burada her şey çok tatlı. Biraz daha yakın olmak lazım, yakından tanımak... Her şey çok tatlı. Ve general -öf, boş ver onu...)

5. Guslyaykin'den

Memnuniyetle kurtuldu Andrey İvanıç şu “emredersiniz komutanım”cı Neprotoşnov’undan. Şmit’ten aldığı Guslyaykin de hakikaten bir kocakarı kadar geveze çıkmıştı, bir de kocakarı gibi değil tabii, ayyaş. Bir de var ya, suratı darmadağın çıkageldi, kara yara bantlarıyla süslü (yara bandı deyip geçme, Guslyaykin ona çok stilize bir isim bulmuş, plaster de değil, poster). Öyle biri işte –kara yamalı, kafası hep dumanlı– yalnız ne olursa olsun, Andrey İvanıç için Neprotoşnov’tan daha dertsiz.

Gulslaykin belli ki yeni efendisinin mizacını çarçabuk fark etti de ona itimat duymaya başladı, tabii bir minnet işareti olarak. Şmit’lerdeyken Gulslaykin, zaten tabiatı itibariyle dedikoducu bir herif, gündüz gece anahtar deliğinden ve de kapı aralıklarından ayrılmazdı. Gelir gelmez Şmit’lerin yatak odasıyla ilgili öyle bir şey fısıldadı ki, Andrey İvanıç kıpkırmızı oldu ve sertçe kesti Gulslaykin’in sözünü. Yalnız Gulslaykin’de bir hayret, bir hayret. (Ulu tanrım, buradaki her kadın, hem sade kadın değil her adam sanki bülbül şakıyormuş gibi dinlerler böyle hikâyeleri de üstüne para verirler, oysa bu... Ama, herhalde –herif sadece rol yapıyor...) Ve tekrar başladı.

Andrey İvanıç konuyu değiştirmek için ne kadar uğraştıysa da, Gulslaykin’e ne kadar yapma, etme dediyse de, beriki yolundan şaşmadı ve Andrey İvanıç’ın kafasına karanlık, ateşli, bölük pörçük hayaller ekmeyi başardı.

A-ha, Şmit Marusya'yı almış kucağına, bebek gibi taşıyor, yemek vakti de öyle, eliyle yediriyor... Sonra nedense Marusya'yı bir köşeye dikeyor –beriki de öyle dikiliyor, dikilmekten memnun. Sonra sobaya odun atıyorlar, ikisi birden ateşi karıştırıyorlar, sonra sobanın önünde de bir ayı postu var...

Andrey İvanıç nihayet Şmit'lere gitti de tatlı, kaba yontulmuş kütüklerden duvarı olan yemek odasına oturdu ya –düpedüz gözlerini kaldırmaktan korktu, olur da an-sızın o, yani Marusya görürse gözlerindeki düşünceleri... Ah, lanet olasıca Gulslaykin!

Şmit de düzgün, buz gibi sesiyle konuşuyordu.

"Hım... Peki, söyleyin bakalım, patatesten Rafael hoşunuza gitti mi? Gerçekten bal tatlısı bir adamdır! Ha generali, bu anasının dinine iyi bir iş yaptı diye tıkmamışlardır kesin. Baksanıza, asker paraları nereye gidiyor, atların yemleri nerede? Bana sorarsan bir fikrim var da..."

"Şmit, sen de fazla ileri gidiyorsun," dedi Marusya tatlı bir tavırla.

Andrey İvanıç artık sabredemedi; iğrenç bir merakla gözlerini kaldırdı. Şmit divanda oturuyordu, Marusya da arkasında ayakta. O anda Şmit'e doğru eğildi Marusya ve sakince, Şmit'in sert saçlarının arasında, bir defa gezdirdi clini. Bir defa –yalnız öyle bir tatlılıkla gezdirdi ki, ah, ah...

Andrey İvanıç'ın yüreği tekledi. (İyi de, bana ne?) Böyle bir şey de hiç başına gelmemiştii. İçi daha da sızladı. (Benim de başıma gelseydi ya böyle bir şey, bir defalığına, hiç değilse bir defalığına...)

Şmit onun adını andı, Andrey İvanıç kendine geldi.

"... Andrey İvanıç gibisi buralarda yok, masum bir kuzu. Bizde de ne ararsan bulunur. Ben mi? Beni buraya uygunsuz davranışlardan sürdüler. Moloçko'yu genel adaba aykırılıktan. Neçesa'yı boş konuşmaktan. Kosinskiy'i kumardan... Kendinize dikkat edin kuzucuk. Burada bozulursunuz, ayyaşın teki olursunuz, kendinizi vurursunuz..."

Belki Marusya ayakta duruyor diye, belki de Şmit'in suratındaki sırıtmadan –dayanılır gibi değildi– Andrey İvanıç ayağa fırladı:

“Bu kadarı da çok fazla, içkiye kalmamak için bu kadarı kâfi bana. Hem size ne bütün bunlardan?”

“Siz de amma huysuzmuşsunuz!” diye güldü Marusya, narin, rüzgârda uçuşan altın örümcek ağı –hani gülmesi bitti ya, esnemeye başladı. “Söylesene Şmit, şaka yapıyordun, değil mi? Ha, öyle değil mi?”

Tekrar divanın arkasından Şmit'e doğru eğildi. (Okşama bari şunu... Yapma be, yapma,” diye yalvardı Andrey İvanıç.) Nefesi kesildi... Herhalde Marusya bir şey sormuş olmalı –pat diye cevap verdi:

“Hayır, teşekkür ederim...”

“Neye teşekkür ediyorsunuz? Ne geçiyordu aklınızdan? Neçesa'lara gittiniz mi hiç, diye sordum.”

Ve Şmit odadan çıktı ya, Andrey İvanıç işte ancak o zaman Andrey İvanıç oldu, artık Şmit'i okşayacak diye korkmak gereksiz, her şey basit, her şey nazık, her şey mutluluk verici.

İkisi beraberken olduğu gibi şimdi ne konuşacağım diye düşünmeye lüzum yok; kendiliğinden konuşuyorsun. Dört yıl koşuyor kelimeler, bahar yağmuru gibi dökülüyor ağzından v sel olup akıyor. Andrey İvanıç lafın sonunu getiremeden kesiveriyor konuşmayı. Yalnız kadın anlamalı, anlıyor, işitmesi gerekeni işitiyor... Yoksa bana mı öyle geliyor? Belki Andrey İvanıç hayallerinde bir Marusya yapmıştır kendine? Ah, boş versene, yeter ki...

Unutulmayacak –mücevher kutusuna konulmuş– bu tek gece. Dışarıda hava da bir sıcak, herkes sokakta, sırtlarında parkasız yürüyorlar, oysa kasım ayı yahu. Ama ansızın kuzey rüzgârı esti. Mavilik beyazladı, sonra akşam –bildiğin kış.

Andrey İvanıç ile Marusya ateş yakmadılar, karanlığın fısıltılarını dinleyerek oturdular. Lapa lapa kar yağıyor, lacivert, sakın kar öbekleri oluşuyordu. Bir ninni söyleni-

yordu sanki –yüzmek, yüzmek, karanlığın dalgalarında süzölmek, dinlemek, hüznü silivermek...

Andrey İvanıç divanda bilhassa Marusya'dan uzak köşeye oturdu. En iyisi, en zarifi, kar gibi, tertemiz, narin, bembeyaz.

“Ağaçlar baştan ayağa bembeyaz,” diye düşündü Marusya yüksek sesle, “beyaz ağacın üzerinde de bir kuş, bir saat mi desem iki saat mi, uyukluyor, uçup gitmek istemiyor...”

Sakince göz kırpmıyor kar taneleri, pencerenin arkasında. Yüreğinde sakın bir ağrı.

“Nihayet geldi bizim köye de kış,” diye cevap verdi Andrey İvanıç. “Köpekler kışın daha bir başka havlarlar, hatırlıyor musunuz? Hatırlıyorsunuz, değil mi? Yumuşak ve şiddetli. Şiddetli, evet... Karanlıkta duman asılıp kalır beyaz çatının üzerinde, öyle hoştur ki. Her şey daha da lacivert, sakın, sonra bir kadın gelir sırtındaki değneğe asılı bir çift kovayla...”

Marusya'nın gözleri kapalı, yüzü de öyle müşfik, endişeli ve beyaz ki, dışarıdaki kardan yansıyan... Görmek için –görmemek daha iyi– Andrey İvanıç da gözlerini kapatıyor...

Lambayı da yaktılar ya, hiçbir şey kalmadı geriye, lambasız görünen hiçbir şey.

Karlı ağaçta uyuklayan kuşla ve lacivert akşamlarla ilgili bütün sözler, hepsi saçma sapan göründü, sıradan.

Ama hep hatırlandılar.

6. At Yemi

Rus sobası, bilirsiniz öyle bir gırtlak vardı ki, doymak bilmez. Bir kucak odun yanar, sonra ikincisi, onuncusu –gene de yetmez, daha çok ister. İşte general yemek yerken aynen böyle. Çorbasını içti, Litvanya büyücülerinin çağlayanı gibi, badem özlü lapasını da götürdü, ravioliler peşi sıra, Çerkez usulü et, kırmızı şarapta dinlendirilmiş –o da iki porsiyon. Tavşan suratlı aşçı spesiyalitesini getiriyor –biber ve hindistancevizi kokan acayip bir tür *paté*– tanrı aşkına, *paté* geri çevrilir mi? Generalin ruhu *paté* istiyor da, karnı çoktan tıka basa doydum. Yalnız general kurnaz adam, narin bedenlerin ruhun itelemesiyle nasıl aşka geldiğini biliyor.

“Larka, bana bir tabak getir,” diye gakladı general.

Semaver Larka sahneye çıktı, göz açıp kapayana kadar generale büyük, uzun ve dar, Çin porseleni bir tabak getirdi. General öbür tarafa döndü ve eski Romalılar gibi kaykılıp yayıldı.

“Uff!” diye içini çekti sonra ve tabağına bir parça *paté* koydu.

Akşamın ev sahibesi, generalin karısı değildi. Zaten onu masaya koymuş olsalardı hiç kuşkusuz bela çıkarırdı. Ev sahibesi, generalin baldızı, şiş, çilli burunlu Agniya’ydı. Generalin karısı biraz uzağa kurulmuştu, neredeyse hiçbir şey yemiyordu, aklı da burada değildi, boyuna kadehinden yudumlayıp duruyordu.

Yiyip içen generalin keyfi yerine gelmişti:

“Söyle bakalım, Agniya, bir kadından ne zaman subay olur biliyor musun –ha, biliyor musun?”

Çilli, dolgun, solgun Agniya işin içinde bir itlik olduğunu sezdi, sandalyesinin üzerinde kıpırdamaya başladı. Yok, bilmiyordu.

“Ayıp, ayıp! Nasıl bilmezsin? Kadından subay olur da, hangi makamda bulunursa? Ha, hangi makamda? Anladın mı?”

Telaşlandı, yüzü al al oldu, öksürmeye başladı Agniya: –h! –h! –h! Nereye gitse bilemedi. Yani ne yapsın, bakire kız, oysa generalin anlattığı müstehcen bir şey... Yalnız general kkrer gibi gülmeye başladı; ilkin aşağıda, karanlık bir bataklığın ta dibinde, sonra, yukarıda, ince bir sis gibi.

Agniya kendini unuttu, *pat*’yle haşır neşir olmaya koyuldu, gözleri tabakta, ince dilimleri de hızlı mı hızlı atıyordu ağzına. Ama general ağır ağır Agniya’ya doğru eğildi, donmuş gibi kaldı –sonra dipsiz bir çukurun dibinden çıkıyormuş gibi bas bir sesle bağırdı ansızın:

“Ph!”

Agniya tiz bir çığlık attı, oturuyordu ya, sıçrayıverdi sandalyede, gözlerini kırıptıştırdı, acıyla bağırmaya başladı:

“Kes şunu... kes dedim... kes dedim...”

Hani yirmi defa söyledi bu “kes dedim”i, yalnız en sonunda alçak sesle başka kelimeler de ekledi: “ekil başımdan –kes dedim, ekil başımdan...” Agniya’nın çok acayip bir alışkanlığı vardı, general can sıkıntısından hep ona takılırdı –işte buna alışmıştı.

General, Agriya’nın feryatlarını dinlemeyi pek severdi –nefesi kesilirdi, hani boğulacak gibi olurdu kahkahadan:

“Ho ho ho, amma yaygaracı, amma kaık, kafayı yemiş, ho ho!”

Generalin karısı ise kadehini yudumlardı, işitmezdi, uzaklarda bir yerde olurdu, burada değil.

Larka koşa koşa geldi –nefes nefese.

“Ekselansları, Yüzbaşı Şmit sizi görmeyi arzu ediyor.”

“Şmit mi? Sardık belaya... Rahatça yemek yiyeyim, fırsat vermiyorlar. Gelsin bakalım.”

Baldız Agniya masadan fırladı, doğruca yan odaya gitti, yalnız çok geçmeden çilli burnu kapı aralığından uzandı, bu burun bir keresinde Andrey İvanıç'ın bile gözüne çarpmıştı.

Şmit içeri girdi, güçlü kuvvetli, uzun boylu. Döşeme ayaklarının altında gıcırdadı.

“A-a, Nikolay Pet-ro-viç, iyi günler. Sevgili dostum, bir şeyler yemek istemez misiniz? Ravioli var, muhh-teşş-şem bir şey! Nazik dostum, kendim pişirdim, şu aşçı olacak kabiliyetsizlere emanet edilir mi bu iş? Ravioli nazik bir şeydir, en lezzetli şeylerden yapılır. Kemik iliği, Parma peyniri, taze kereviz –hasadı temmuzdan eski olmayacak... Reddetme, sevgili dostum.”

Şmit tabağına dört köşe bir çörek aldı, kayıtsızca mideye indirip konuşmaya başladı. Sesi tekdüze, keskin ve sert, dudaklarında da görünmez bir sırıtma iştiliyor.

“Ekselansları, Yüzbaşı Neçesa, atların yulaf alınmadığından şikâyet ediyor, hayvanlara samandan başka bir şey verilmiyormuş. Tabii bu çok nahoş bir durum. Neçesa bizzat gelip size söylemeye tabii ki korkuyor. Mesele nedir ben de bilmiyorum. Belki de sizin şu gözdeniz... neydi adı... Mundel-Mandel...”

Generalin keyfi bugün çok yerinde. Gözlerini kırıştırıp homurdandı:

“Mendel-Mandel-Mundel-Mondel... Eh, Nikolay Petroviç, sevgili dostum, bu çok tatsız. Neyse, senin için başka ne yapabilirim? Geçen gün senin Marusya'yı gördüm. Kedi gibi bir şey, bir de çok tatlı, hakikaten öyle... Sen de çapayı iyi yere atmışsın! Yahu, niye kendine dert ediyorsun bunları? Senin yerinde olsam ben hiç aldırmazdım!”

Şmit sessizce oturuyordu. Demir rengi, küçük, içe göçük gözleri daha da derine kaçmıştı. İnce dudaklarını daha sıkı bastırmıştı.

Generalin karısı ancak o zaman Şmit'i duydu, kulağına bir-iki kelime takıldı, sarhoş bir sesle sordu:

"Neçesa mı?"

Sonra da unutuverip sustu. Çilli burun, kapının aralığında yukarı aşağı inip çıkıyordu.

Şmit ısrarcı ve hatta meşum bir tavırla tekrar etti:

"Siz ekselanslarına rapor etmeyi bir kez daha vazifem sayıyorum. Atların yemleri bir yerlere kayboluyor. Tahminde bulunmak istemiyorum –kim bu, Mundel mi, yoksa başka biri mi..."

Generalin karısı gene ansızın uyandı, Mundel dendiğini işitti ve pat diye söyleyiverdi:

"Yemler mi? Mundel'le hiç ilgisi yok, onun işi," dedi başıyla generali işaret ederek. "Aldığı para yemeğine yetmiyor, mutfak için çok harcama yapıyor" ve neredeyse neşyle gülmeye başladı.

Şmit çelik gibi gözlerini generalin üzerine dikti:

"Doğrusunu söylemek gerekirse bu durumun çoktandır farkındayım. Ve en önemlisi, para da kayboluyor, millet beni sorumlu tutabilir, mutemedim ya. Bu duruma izin veremem."

Şmit'in dudakları sımsıkı kapalıydı, yüzü de buz gibi sakindi. Ama bir nehrin üzerinde gerilen buz gibi –öfkeli bir bahar akıntısı büyük bir çatırtıyla parçalayacak onu.

O bahar akıntısı da generaldi. Yeraltından gibi gelen bas sesiyle kükredi:

"İzin vermek mi? Nedir bu?"

Ve derhal öfkeyle haykırdı:

"Yüzbaşı Şmit, kalkın, hazır ola geçin, General Azançeyov sizinle konuşuyor!"

Şmit kalktı, sakın, bembeyaz. General de ayağa sıçradı, sandalyeyi fırlattı ve Şmit'in üzerine atıldı, sağanak gibi yumruklarını yağdırmaya başladı.

"Süt kuzusu seni! Bana izin vermeyeceksin, ha? Bana, Azançeyov'a? Gör bak, yirmi dört saat geçsin, seni ne yapıyorum..."

Şmit'e daha acı vericek darbeler arıyordu:

"Daha kısa zaman önce önümde durmuş, evlenmek için müsaademi istiyordun, evet, müsaademi. Şimdi kendine iyi bir kız çocuğu buldun ya, büyüdüm, artık her şeyi yaparım mı sanıyorsun! Süt kuzusu seni!"

"Ne... dediniz... siz?" dedi Şmit, her bir kelimenin üzerinc, 7.62'lik kurşun gibi basarak.

"... Kız çocuğu diyorum, aynen istediğin gibi bir kız çocuğu buldun! Biraz bekle sen, ufaklık, o kız da buradaki diğerleri gibi hepimizin elinden geçecek. Sen de kendini bir bok sanıyorsun!"

Şmit'in sert, çıkıntılı çenesi hafifçe titriyordu. Döşeme gıcırdadı, Şmit bir adım attı –generale sert, isabetli, kendisi gibi zinde bir tokat indirdi.

Ve ortalık karıştı. Hani var ya, çocuklar tepeden buz üzerinde kayıp da aşağıda birbirlerine çarptıklarında tümseklerdeki kar birikintileri darmadağın olur, binicileri havada, kızaklar yerde, neşeli bağırışlar, incinen bir çocuğun feryadı.

Larka atıldı, kibar bir tavırla sandalyeyi itekledi, general çuval gibi üzerine düştü. Kapının aralığı genişledi. Baldız Agniya kasılırcasına sıçrayıverdi ve delice feryat etmeye başladı. "Kes dedim, kes dedim, çekil başımdan..." Generalin karısının elinde kadeh, sarhoş, boş gözlerle gülüyordu –sanki minik bir baykuş çan kulesinde geceleyin gülüyormuş gibi.

General boğulur gibi, derinden gelen sesiyle homurdanıyordu:

"Divan-ı harbe vereceğim... Mahvedeceğim..."

Şmit askerce karşılık verdi:

"Nasıl emrederseniz, ekselansları."

Ve sol tarafını döndü.

Larka böyle sahneleri seviyordu, hoşnutlukla başını çeviriyordu, semaver gibi pufluyordu, generalin yüzüne bir peçete sallıyordu. Agniya zorlukla nefes alıyordu, generalin karısı kadehinden küçük yudumlar alıyordu.

7. İnsan Döküntüleri

Moloçko, sülük gibi yapışmıştı Andrey İvanıç'e.

"İnanılır gibi değil. Geleli tam bir ay olmuş, daha bir defa subay kulübüne gitmemişsiniz, inanılır gibi değil! Yaptığınız, sizin adınıza bu tam bir domuzluk. Ama Şmit'lere her gün gitmeden duramıyorsunuz!"

Andrey İvanıç belirgin bir şekilde kızardı. (Doğru, bugün Şmit'lere gene gidecek olursam artık her şey açığa çıkacak, düpedüz itiraf anlamına gelecek...) Yalnız ne açığa çıkacak da düpedüz itiraf anlamına gelecek, Andrey İvanıç'ın kendine bile söylemeye cesareti yoktu.

"Peki, tanrının belası, geleceğim," deyip ayrıldı Andrey İvanıç.

Vestiyerde on beş kaput asılıydı. Zeminin boyası da daha kurumamıştı. Yürüdükçe ayakların döşemeye yapışıyor, bir de terebentin kokusu. Moloçko kulağına eğilmiş, dur durak bilmeden konuşuyor, Andey İvanıç'ın kafasını ıvır zıvırla dolduruyordu:

"Biliyor musunuz, burada nelerimiz var? Yukarıda bir çan kulesi! Yeni bir şey, ha? Yalnız hayatta tahmin edemezsiniz, işittiğime göre bu yeni, yanmaz bir boyaymış. İnanabiliyor musunuz? Baksanıza, Fransız tiyatrosunun içinde insanlarla yandığını okudunuz mu, ha? Yüz kişi birden? Edebiyatı yakından takip ederim..."

Yukarıdaki salonda öyle bir sigara dumanı asılı ki, hani baltayla ancak kesersin. Ve bu şamata, bu kızıl sisin

içinde –insan yok, insan döküntüleri var. Şurada birinin karpuz gibi kel kafası, şurada Yüzbaşı Neçesa'nın bulutun ayırdığı kemerli ayakları; az ötede, havada asılı, kıllı yumruklardan bir demet.

İnsan döküntüleri yüzüyordu, hareket ediyordu, kızıl sisin içinde ayrı ayrı sürdürüyorlardı varlıklarını –fantastik bir akvaryumun cam kafesindeki balıklar gibi.

“Ah, Polovets, ne çok zaman oldu kardeş, ne çok!”

“Nereye kayboldun bakalım, niye gelmiyordun?”

İnsan döküntüleri Andrey İvanıç'ın etrafını sardı, ortalığı velveleye verdiler, tıkış tıkış. Moloçko sise daldı ve kayboldu. Yüzbaşı Neçesa yeni yüzleri tanıştırdı: Nestorov, İvanenko, biri daha. Ama hepsi de Andrey İvanıç'a aynı türden görünüyordu: akvaryumdaki balıklar.

Sis açıldı, iki yeşil masa belirdi. Mumlar, yüzleri ölgün bir ışıkla yalıyordu. Andrey İvanıç bakmak için tıkış tıkış kalabalığın içinden yürüdü. Nasıl oynuyorlardı burada, anasının dininde yani, hani o uzak Tambov'da olduğu gibi ateşli şekilde mi, yoksa çoktan bıktıklarından bezgin biçimde mi?

Karpuz gibi kel, ölgün ölgün parlayan kafa masanın üzerinde asılıydı, kartlar düzgün sıralar halinde seriliydi. Karpuzun alnı kırıştı, bir şeyler mırıldandı, kartları parmağıyla dürtükledi.

“Bu da ne?” diyerek döndü Yüzbaşı Neçesa'ya, Andrey İvanıç.

Neçesa birkaç defa burnunu çekti ve dedi ki:

“Bilimin bir sürü dümeni vardır.”

“Dümen mi?”

“Evet. Hadi ama, gökten düşmediniz ya buraya? Hokuspokus yapıyor...”

“Ama neden... ama neden kimse kumar oynamıyor? Sanmıştım ki...” Andrey İvanıç iyiden iyiye mahcup olmuştu, bakıyordu –herkes sırtıyor.

Yüzbaşı Neçesa, iyi yürekli ve zalim, havladı:

“Denedik, kardeş, çok denedik, oynadık da... Ama bıraktık. Öyle oldu.”

“Ama neden?”

“Çünkü kardeş, iş kumara gelince ziyadesiyle fazla deha var bizde. Çok da iyi oynuyorlar. Evet. Yani, oynamaya değmiyor...”

Andrey İvanıç, sanki çok iyi kumar oynamalarının kabahatlisi kendisiymiş gibi şaşırdı, utandı, uzaklaştı.

Saat on birde bütün sürü yemeğe gitmek için hareketlendi. Onların peşinden, kumar odasından yemek odasına sigara dumanı süzülürken kızıl dumanların içinde insan döküntüleri koşuşturdu: başlar, eller, ayaklar...

Yemek odasında, hüznün verici şekilde uzun ve tamamen kanun hilafına bir yana doğru eğilmiş burnunu gördüler Teğmen Tihmen’in. Keyifle bağırıştılar.

“A-a, Tihmen! Nasıl senin Petyaşka?”

“Diş çıkardı mı? Başında derttir herhalde, ha?”

Yüzbaşı Neçesa’nın yüzünde kutlu bir tebessüm, şu an yeryüzünde ne deseler işitmiyordu, kendine bir votka doldurdu. Tihmen ciddi ve kaygılı bir tavırla cevap verdi:

“Korkarım ufaklık biraz kötü --dişlerinden yana çok sıkıntısı var.”

Bir kahkaha tufanı, neşeli mi neşeli, sanki ta bağırsaklardan yükseldi.

Tihmen vaziyeti çaaktı, elini yorgunca salladı, masada Andrey İvanıç’ın yanına oturdu.

Masanın ucunda ev sahibi niyetine Şmit oturuyordu. Otururken bile herkesten uzundu.

Şmit zili salladı. Arsız, kurnaz bakışlı, dizinin üzeri yamalı bir asker sıçradı.

(Herhalde hırsızlık yapıyor...) Andrey İvanıç yamaya bakarken nedense öyle düşündü.

Yamalı asker bir dakika sonra tepsinin üzerinde yeşil camdan yapılmış koca bir Japon sürahisi getirdi. Herkes bağırışmaya, gülüşmeye başladı:

“A-ha, Polovets’i vaftiz etme zamanı! Hadi, başla, Şmit!”

“Deniz canavarı!”

“Peki kardeş, senin ismin deniz canavarı –e, ne diyor-sun?”

Andrey İvanıç, pelin ve kininden oluşan acı bir karışımı dikleyince gözleri faltaşı gibi açıldı, nefesi kesildi –soluk alamaz oldu. Biri sandalye getirdi ve herkes bu yeni vaftiz olmuş ruhu unuttu, ya da Andrey İvanıç, sonrasında, bundan ötesini hatırlamıyor...

Andrey İvanıç, devamlı aynı şeyi tekrar eden tiz bir sesle kendine geldi:

“Şaka değil bu. Bilmiş olsaydım... Şaka değil... Eğer kesin olarak bilseydim... Bilseydim, var ya...”

Ağır ağır ve zorlukla anladı Andrey İvanıç: Tihmen bu. Sordu:

“Ne? Neyi bilmiş olsaydın?”

“... bir bilmiş olsaydım: benden mi Petyuşka, başkasından mı?”

(Kafayı bulmuş. Ben ayığım.)

Tam bu anda bir kakhaha tufanı Andrey İvanıç’ın neredeyse ayaklarını yerden kesti. Kakhahalarla gülüyorlardı, masanın üzerine düşüyor, gülmekten ölüyorlardı. Biri de, perdenin yanında, müstehcen bir fıkranın son cümlesini tekrarlıyordu.

Şimdi Moloçko anlatmaya başladı... Demek ki epeydir anlatıyor olmalıydılar. Moloçko kıpkırmızı oldu, ağzı da şapır şapır, Rusça kelimeler havada asılı kalıyordu.

Ansızın Şmit, masanın ucundan sert ve kararlı bir şekilde bağırdı:

“Kapa çeneni, salak, yeter artık! Devam etmeyeceksin, izin vermiyorum.”

Moloçko irkildi, sandalyesinden sıçradı ve oturdu. Kararsız bir şekilde dedi ki:

“Esas sen kapa çeneni.”

Ve sustu. Herkes de sustu. İnsan döküntüleri sallandı, belirip kaybolmaya başladı sisin içinde kırmızı yüzler, burnlar, cam gözler.

Biri şarkı söylemeye başladı, sakince, hırıltılı bir sesle, korkutucu, gümüşsü ay ışığı altında bir it gibi ulumaya başladı. Masanın bir ucundan katıldılar ona, sonra diğer ucundan, hepsi ayrı telden, başlar yukarıya kalkık. Sonunda hepsi birden, kasvetli, tek bir ağızdan, kurt gibi uluyorlar:

Papazın bir köpeği vardı,
Onu pek severdi.
Köpek bir gün kerevit yedi,
Papaz da onu öldürdü.
Köpeğine mezar kazdı,
Başına da taş dikti.
Taşın üzerine şöyle yazdı:
Papazın bir köpeği vardı,
Onu pek severdi.
Köpek bir gün kerevit yedi...

Saat onu vurdu. Büyülü bir etki yaratmıştı bu, subayların hayatı gibi anlamsız, sonsuz kelimeler döngüsü. Herkes uluyor, uluyordu, başları yukarıda. Hüzün ve keder de başlamıştı, bir şeyleri hatırlıyordu hepsi. Neyi?

Ding-dong, saat on buçuk. Ve Andrey İvanıç ansızın, dehşet içinde, ölesiye şarkı söylemek, ulumak istediğini fark etti, herkes gibi. Şimdi, şimdi söylemeye başlayacak Andrey İvanıç, şimdi başlayacak –ve o zaman...

(Neyim var benim, delirdim galiba. Hepimiz de mi delirdik?)

Tüyleri diken diken oldu.

Papaz da onu öldürdü.
Köpeğine mezar kazdı,
Başına da taş dikti.
Taşın üzerine şöyle yazdı:
Papazın bir köpeği vardı...

Şarkı söylemeye başlayacaktı ya Andrey İvanıç, ulumaya başlayacaktı ya, sağında oturan Tihmen ağır ağır masanın altına süründü, Andrey İvanıç'ın bacaklarına sarıldı ve sessizce –belki de bir tek Andrey İvanıç duydu onu –kederle mırıldanmaya başladı:

“Ah, Petyaşka'm benim, ah, Petyaşka'm...”

Andrey İvanıç olduğu yerde sıçradı, korkuyla bacaklarını topladı. Şmit'in olduğu yere koştu. Şmit şarkı söylemiyordu. Gözleri sert, ayık. (İşte o, bir tek o kurtarabilir beni...)

“Şmit, götürün beni buradan, kendimi iyi hissetmiyorum. Neden şarkı söylüyorlar?”

Şmit sıırıttı, kalktı. Döşeme ayaklarının altında gıcırdadı. Çıktılar.

Şmit konuştu.

“Siz var ya!” ve sımsıkı sıktı Andrey İvanıç'ın elini. (Sıktığına göre, iyi. Demek ki, hâlâ...)

Daha sıkı, daha acı verici. (Bağırsam mı? Hayır...) Kemikleri çatırdadı, cehennemden çıkma bir acı.

(Yoksa Şmit de mi, Şmit de mi delirdi?)

“Kötü biri değilsiniz siz, dayanırsınız,” dedi Şmit ve sıırıttı, doğruca Andrey İvanıç'ın gözlerinin içine baktı, Andrey İvanıç'ın devasa alnı ve bu alnın altında yalnız düşmüş mahcup, küt burnu da bir sıırıtmayla buruştu.

8. Sonat

O akşamın ertesi günü donuk ve bunaltıcıydı. Ve akşam sürünerek pencerelere geldiğinde o donukluk sarmaya ve boğmaya başladı her şeyi. Evde bir başına kalacak şu kaddarcık bile kuvveti yoktu, yüz yüze olmak gerek. Andrey İvanıç dayanamadı sonunda ve Şmit'lere gitti.

(Şmit'lerde piyano var, biraz piyano çalmam gerek, gerçekten. Yoksa çok geçmeden bildiğim her şeyi unutacağım.) Andrey İvanıç, Andrey İvanıç'a kurnazlık yapıyordu yani.

Marusya, tatsız bir tavırla dedi ki:

"Ah, biliyor musunuz, Şmit'i üç günlüğüne nizamiye-ye yolladılar. Hem de neden? Bana bile söylemedi. Yalnız bu kadar az olmasına pek şaşırmıştı. Eni sonu üç gün. 'Benim de,' dedi, 'aklımdan geçmişti bu...' Siz biliyor musunuz, neden?"

"Generalle arasında bir şeyler geçmiş, ama ne olduğunu bilmiyorum."

Andrey İvanıç derhal piyanonun başına oturdu. Neşeyle tuşların üzerinde gezinmeye başladı. (Hım... Demek Şmit burada değil. Demek üç gün hapis.)

Bir Grieg sonatı seçti.

Andrey İvanıç çok uzun zaman önce âşık olmuştu bu sonata. Nasıl olduysa, ilk işittiğinden beri ruhunda yer etmişti.

Çalmaya başladı -ve ansızın, donukluğun orta yerinde yeşil, güneşli bir ada belirdi ve adada...

Sol pedala bastı, içindeki her şey titremeye başladı. (Peki, lütfen, sakın ol –*piano, molto piano, pianissimo*. Sabah henüz– narin, altın örümcek ağı... Oysa şimdi *forte*, güneş, ansızın, ansızın yüreğimin kanatları açık. Yalnızca senin için –bak, yalnızca...)

El yapımı, Çin ipeklisiyle örtülü bir sedirde oturuyordu Marusya, minik yumruğunu da dar ve hüzünlü yüzüne dayamış uzaklara bakıyordu –öyle uzaklara, adeta güneşe.

Andrey İvanıç şimdi küçük, hüzün dolu, dört-bemol bir şey çalıyordu.

... *Piano, adagio, adagio*, yürek duruyor, nefes almak bile yasak. *Staccato* –kuru bir fısıltı, uzanmış, aşk için yalvaraneller, acıyla kavrulmuş dudaklar, dizlerinin üzerinde biri... (Dinlemelisin. Dinlemelisin. İşte bak, işte, dizlerimin üzerine çöktüm, söyle bana, başka bir şey yapmam gerek mi? Sen ne istersen...)

Ve ansızın –*forte* ve *sforzando*. Alaycı, kromatik akorlar –daha hızlı, daha, daha– Andrey İvanıç’a öyle geliyor ki, ondan yükseliyor bu, onun içinden –onun içinde böyle tanrısal bir gazap var, son üç darbeyi titreyerek indiriyor– ve sessizlik.

Bitirdi Andrey İvanıç –ve hiçbir şey kalmadı, ne gazap, ne güneş– sadece bitirdi ve Marusya’ya döndüğünde onu işitti:

“Evet, güzel. Çok güzel...” Doğruldu Marusya. “Biliyor musunuz Şmit zalim ve güçlü. Şmit’in zalimliğine boyun eğmek bile hoşuma gidiyor benim. Anlıyor musunuz, her şey, ne yaparsa yapsın...”

Rüzgârda uçan örümcek ağı –ve ölüm. Sonat –ve Şmit. Anlamsız gibiydi her şey, ama şimdi bir bak...

Andrey İvanıç piyanonun başından kalktı, halının üzerinde volta atmaya başladı. Marusya dedi ki:

“Neyiniz var? Bitirsenize sonatı... Daha bir menüet var.”

“Hayır, çalmayacağım daha fazla, yoruldum.” Andrey İvanıç yürümeye, halının üzerinde volta atmaya devam etti.

“Bir halı gibi seriliyim ben, bir halı gibi serilisin sen,” dedi ansızın ona takılmaya başlayan Marusya ve tekrar neselendi, yumuşacık, puf-puf, sevimli bir hayvan gibi.

Andrey İvanıç’ın kafasındaki Şmit’i yendi böylece. Andrey İvanıç gülmeye başladı:

“Bakıyorum da, pek haylazsınız siz.”

“Oho... Nasıl bir çocuktum ben, bilemezsiniz, görmeliydiniz mutlaka! Mutfak dolabına bağlarlardı sicimle, yaramazlık etmeyeyim diye.”

“Yani bağlı değilsiniz artık?” diye takıldı Andrey İvanıç.

“Hım... Belki hâlâ bağılıyım. Ama o zamanlar yaptığım var ya, sadece bir şeyleri düşürüp kırmaktı –kazayla tabii... Öyle kurnazdım ki! Bir keresinde, hatırlıyorum da, bir bahçemiz vardı, bahçede erik ağaçları, şehirde de kolera salgını. Erikleri yıkamadan yememi kesin olarak yasaklamışlardı. Ama yıkamak sıkıcıydı ve uzun sürerdi. Ben de ne yaptım bakın, ağzıma alıyordum eriği, bir güzel, pırıl pırıl oluncaya kadar yalıyordum –al sana tertemiz bir erik...”

İkisi de bütün içtenlikleriyle, çocuk gibi güldüler.

(Hadi, bir daha, bir daha gül!) Andrey İvanıç öyle yalvardı içinden.

Gülmeyi kesti Marusya –dudaklarında gene bir hüzn.

“Biliyor musunuz, burada pek gülmüyorum ben. Sıkıcı buralar. Hatta belki, korkunç.”

Dükkü, aya bakarak uluyan yüzler geldi Andrey İvanıç’ın aklına ve şarkı söylemeyi nasıl istediği...

“Evet, belki de korkunç,” dedi.

“Peki, doğru mu,” diye sordu Marusya, “dediklerine göre demiryolu gelecekmiş buralara, binip gidecekmişiz?”

Yaver Neprotoşnov sessizce girdi içeriye ve oracıkta dimdik duruverdi. Onu görmemişlerdi. Öksürdü:

“Ekselansları. Hanımefendi...”

Andrey İvanıç, meşum bir kıskançlıkla baktı onun balık gözlerine. (Her gün burada, her gün...)

“Evet, ne istiyorsun?”

“Teğmen Moloçko geldiler.”

“Buraya gelmesini söyle,” dedi Marusya, sonra hoşnutsuz, gülünç bir şekilde kırıştırdı alnını, Andrey İvanıç’a döndü.

(Demek ki ikimiz baş başa kalalım istiyor, baş başa.)
Ve Andrey İvanıç, Moloçko’yu mutlulukla karşıladı.

Girdi içeri Moloçko ve zıplamaya başladı, dilini tutabilene de aşk olsun. Patlak bir çuvaldan saçılan nohut taneleri gibi dökülüyordu kelimeler. Hey ulu tanrım! Dinliyorlarmış, dinlemiyorlarmış, hiç umurunda değil, hani bir tek kendi konuşsun da, kendi konuştuğuna kıkırdayıp gülsün.

“... Tihmen de dün masanın altına emekliyordu, düşünabiliyor musunuz? Varsa yoksa bir Petyaşka, bellemiş onu, boyuna ondan konuşuyor...”

“Yüzbaşı Neçesa’nın başında da bir talihsizlik var. Askerlerinden Arjanoy kaybolmuş, namussuzun teki, her kış firar eder...”

“Ve Paris’te de, düşünabiliyor musunuz, yüz milletvekili yemekteymiş, yemek bitmiş, saymaya koyulmuşlar: beş gümüş tabak eksik. İnanabiliyor musunuz, milletvekilleri? Buraya gelinceye kadar yol boyunca bunu düşündüm, gece de gözüme uyku girmez artık...”

“Evet, edebiyatı yakından takip ettiğiniz belli,” diyerek gülümsedi Andrey İvanıç.

“Size ben söylemiştim, değil mi? Aynen, aynen! Edebiyatı çok yakından takip ederim...”

Andrey İvanıç ve Marusya gizlice birbirlerine baktılar, güldüklerini zorlukla gizlediler. Ve öyle güzeldi ki her şey, öyle güzeldi ki –ikisi birlikte, sanki komplocular gibi...

Andrey İvanıç şu anda seviyordu Moloçko’yu. (Hadi sevgili dostum, anlat, başka bir şeyler de anlat...)

Ve Moloçko, bir defasında yangına tanık olduğunu da anlattı. Bir itfaiyeci üçüncü kattan atlamış, üstelik sapasağlam kalmış. “Düşünabiliyor musunuz?” Bir topçu subayının genç bir askeri tüfeğinin namlusuna parmağını sokmaya zorladığını da anlattı. Böylece, efendime söyleyeyim, kurşunu tutacakmış.

“Ve parmak kökünden koptu, düşünebiliyor musunuz?”

Marusya kahkahalarını tüketmişti -hani, bütün gülmeleri tükenmişti- öylece, gülümsemeden oturuyordu. Andrey İvanıç, evine gitmek için ayağa kalktı.

Vedalaştılar. (Elini öpsem mi acaba?) Ama Moloçko erken davrandı, atıldı, eğildi, uzun uzun öptü Marusya’nın elini. Andrey İvanıç ise sıkmakla yetindi.

9. İki Tihmen

Teğmen Tihmen, masanın altında boşuna emeklemiş değildi, vaziyet tam bir rezaletti.

Tihmen'in bir hastalığı vardı, düşünüyordu. Bu da, böyle bir yerde çok kötü bir hastalıktı. Aynanın önüne geçip votka içse, gece gündüz kumar oynasa daha iyiydi, yeter ki düşünmesin.

İyi insanlar bunu böylece anlatıyorlardı Tihmen'e ya, adamda bir değişiklik yok. Okuyordu da okuyordu, bir de düşünüyordu: "Yeryüzündeki her şey hayalden başka bir şey değil, izlenimlerim de zihnimin ürünü." Tut ki Yüzbaşı Neçesa –bir izlenim mi o da? On tane karısıyla on tane Neçesa olsa, hepsi de mi izlenim mi? Bizzat general de mi?

Ama Tihmen öyle biriydi, kafaya takmaya görsün, bir daha kurtulamazdı. Ve dünyaya, kadın cinsine, çocuk döllere de aşağılayarak bakmaya devam ediyordu. Yoksa Tihmen aşk hakkında konuşamazdı. Çocuk dediğine gelince –bunlar onun için, bir sıkıntı kaynağından başka bir şey değildi.

"Ama durun bir dakika, ne demeye çalışıyorsunuz bana? Bana kalırsa bütün anne babalar ahmak, oltaya takılan enayiler, evet. Çocuk dediklerin de... Çocuğun olsun da yaşamaya devam etmeye kalk bakalım: bunlar insanın ayağında pranga... Bereketin sonu, çer çöp karşılığı satmak hayatı –yani, ana babalar için... Ama beyler, gülüyorsunuz siz, şeytan alsın hepinizi!"

Ama Tihmen'in burnu bu kadar uzun, üstelik de sola yatıkken, bir de kollarını yel değirmeni gibi sallarken, gülmemek ne mümkün? Üstelik Tihmen ayık olduğu zamanlarda bile böyle büyük bir kuşkucuyken, gülmemek mümkün mü? Bir de içtiğini düşünsene? Üstelik bir de burada, taşrada, anasının dininde, fare kapanında, hani tanrı bağışlasın beni, şeytanın ininde –burada içmeyip de ne yapılır?

Hele bir içsin, bu her şeyi aşağılayan Tihmen her defasında bir idealiste dönüşür. Rus insanının ruhunda, unutulmuş cennetteki kaplan, hani kuzuyla birlikte tatlılıkla yaşar ya...

Bir kez içti miydi de, muhakkak aynı düşü görür: Bir şato, mavi ve gümüş rengi elbiseli bir hanım, onun da önünde Tihmen, kasketinin siperliğini indirmiş. Şövalye ve siperlik –pek de uygun bir hayal, çünkü Tihmen, burnunu gizleyebilir o siperlikle ve sadece dudaklarını açıkta bırakmakla yetinebilir– yani diyeceğim, müthiş yakışıklı görünür. Ve orada, meşalelerin ışığında gerçekleşir aşkın gizemi, öyle baygın, öyle hızlı akar ki hayat, birden altın saçlı çocuklar belirir...

Ne var ki ayılınca alığın tekisin ve bir enayisin diye lanetler kendini Tihmen, tıpkı çevresindeki insanları böyle lanetleyeceği gibi ve insanlarla böyle oyunlar oynayan ve insanların akılları bir karış havada, nedense hindi deyip geçtiği bu maddeye, alkole daha büyük bir nefretle dolar içi.

Bir yıl önce... Evet, öyle, neredeyse bir yıl geçti, bu ironik “hindinin” Tihmen’le alçakçaalay ettiği günden bu yana.

Noeldi –saçma, şapşalca, ayyaş, buraya has bir Noel. Teğmen Tihmen, Noelin ilk gönünde devriyeye çıkmış, kafayı bulmuş ve gece geç vakit evine, siperliği inik bir şövalye olarak dönmüştü.

Yüzbaşı Neçesa evde değildi, yüzbaşının yaveri Lomaylov da çocukları çoktan yatmaya çıkarmıştı. Donanmış bayram sofrasının başında, Yüzbaşı Neçesa'nın karısı can sıkıntısıyla oturuyordu. Bayramın ilk günü de hep böyle sıkıcı olurdu.

Alışık olunmadık bir yiğitlikle öptü muhteşem kadının elini şövalye Tihmen. Kadının zarif elinden bir porsiyon kaz alırken dedi ki:

“Gece oldu diye öyle memnunum ki...”

“Neden memnunsunuz, gece oldu diye?”

Tihmen ayık olsaydı, gayet kibar bir şekilde söyleyebilirdi en önemli şeyi: “Çünkü gece bütün farklılıkları gizler.” Ama şövalye Tihmen dedi ki:

“Çünkü geceleyin gün ışığının gizlediği güzellikler ortaya çıkıyor.”

Bu, yüzbaşının karısının pek hoşuna gitti. Sayısız gamzesi belirip kaybolmaya başladı yüzünde, alındaki küçük, yuvarlak buklesini salladı ve bütün cazibesini koyuverdi Tihmen’in karşısında.

Yemeklerini yediler ve yüzbaşının karısının *boudoir*’ına, yani yatak odasına yollandılar.

Ayık Tihmen olsaydı bu aşk yuvasından, iki devasa yataktan, askıda yan yana pinekleyen ve yüzbaşıyla karısının sabah erkenden ve akşamları da geç vakit giyip caka sattıkları iki Çin sabahlığından ateşi tutmuş gibi derhal kaçardı. Şövalye Tihmen ise güzel hanımın arkasından bu şatoya isteyerek ve mutlulukla girmişti.

Şövalye ile hanımı burada “arabada” oyunu oynamaya koyuldular. Bir kâğıt parçasına küçük bir kurşunkalemle daire şeklinde şehirler çizdiler ve uzun süre onların çevresinde, çizdikleri birbirleriyle kesişmeden dolaştılar.

Sonunda şövalye, sanki işini kolaylaştırmak istermiş gibi, onun elini tutup kâğıdın üzerinde gezdirdi. Böylelikle de nasıl olduysa oldu, arabalara binip soluğu Katyuşa’nın yatağında aldılar...

O lanet gün, Petyaşka’yla ilgili bütün bu aptalca şakalar ne anlam ifade ediyordu ki? Ne edecekmiş, hiçbir şey. Şimdiyse... evet, şeytan biliyor ya, belki de Petyaşka, gerçekten...

“Ah, seni mankafa, seni ahmak, seni salak!”

İşte böylece, Tihmen dişlerini gıcırdattı, doğduğu güne lanet ediyordu... ayıkken yani.

Sarhoşken ise Petyaşka'nın kimden olduğunu bir türlü bilemediği için acı çekiyordu. Hani derler ya -ayyaş, yüreği paramparça, nasıl öğrenecek kimden olduğunu? Sakın doğru olmasın?

Ama Tihmen bugün, generalin evindeki partiden neredeyse havalarda uçarak dönmüştü, biliyordu ne yapacağını, Petyaşka meselesini nasıl çözeceğini biliyordu.

"Ne olmuş yani, yemiş mi? Hele dur bakalım, öğreneceğim..." Tihmen, gizemli maddeye dadanıp duruyordu.

Daha vakit erkendi, generalin evindeki şölen tam gaz devam ediyordu, Neçesa oradaydı hâlâ, Tihmen ise kasten, özel olarak, öğrenmek için gitmişti eve -oradan da doğruca *boudoir*'a.

Yüzbaşının karısı hâlâ yataktaydı, boyuna çocuk doğurmaktan içinde bir şeyler bozulmuş, parçalanmıştı da, bir ay geçmiş, iyileşmek için gücünü toplamayı başaramamıştı daha.

"İyi günler, Katyuşa," dedi Tihmen ve küçük, yuvarlak elini öptü.

"Ah canım benim, nasıl da naziksin, tıpkı... o zamanki gibi. Yalnız unutma, çocuk var odada."

Hakikaten, her şey o zaman olduğu gibiydi. Fillere layık kocaman bir yatak, askılarda da sabahlıklar. Yalnız bu defa, çocuklar, sekiz can, sekiz sefil, her biri diğerinden küçük ve onların arkasında da, art ayakları üzerine dikilmiş bir ayı gibi Yaver Yaşka Lomaylov.

"Gönder şu çocukları, seninle konuşacaklarım var," dedi Tihmen ciddi bir tavırla.

Yüzbaşının karısı, Yaşka'ya göz kırptı, Yaşka'yla sekiz çocuk buhar olup uçtular.

"Ee, de bakalım, ne konuşacakmışsın benimle?" diye sordu yüzbaşının karısı sert bir tavırla. Yalnız içten içe meraktan çatlıyordu. (Ne oldu acaba? Bu beyinsizin derdi ne ki?)

Tihmen uzun süre eveledi, geveledi, bir türlü meseleye giremedi. Aklında olanı söylemeye yüreği bir türlü yetmedi.

“Baksana, Katyuşa... Belki de şuracıkta şeyi göstermek mümkün olur, ne dersin... Yani, diyeceğim, şunu hakikaten bilmek istiyorum: Petyaşka benden mi, yoksa benden değil mi...”

Yüzbaşının karısı yuvarlak olmaya yuvarlaktı ya, beriki bunu sorunca yusyuvarlak oldu ve gözlerini sessizce Tihmen’e dikti. Sonra kahkahalarla gülmeye başladı, bukellerini sallaya sallaya:

“Budalaya bak, hem de ne budala, güldürdün beni ya, tanrı da seni güldürsün! Ee, ya ben kendim de bilmiyorsa ne olacak?”

“Hakikaten bilmiyor musun?”

“Ne acayip bir şeymişsin sen! Nereden bileyim –bilsem senden korkum mu var ki söylemeyeceğim? Bilmiyorum –bütün diyeceğim işte bu. Tamam mı sorgucu başı, anladın mı?”

(... kendi bile bilmiyor, demek ki kafaya takacak bir şey yok...) Odasına gitti Tihmen, başı öne eğik.

Koridorda Yüzbaşı Neçesa’yla çarpıştılar. Beriki de odasına gidiyordu, gözü bir şey görmeden.

“Şeytan alsın seni! Neyin var, burnunu yere sürüyüp yürüyorsun?” diye böğürdü yüzbaşı.

Tihmen, Neçesa’ya baktı.

“Ya sen niye öyle yürüyorsun?”

“Ah, ah, kardeş. Benim bir sıkıntım var: Arjanoy kaçtı. Kaçtıysa kaçtı, içine tüküreyim de, yeni öğrendik, bir Manzayı³ devirmiş yere.”

“Bense...” dedi Tihmen, ama lafın berisini getiremeden umutsuzlukla omzunu silkti.

3 Manzalar, 19. yüzyıl sonları-20. yüzyıl başlarında Rusya’nın Çin sınırındaki Ussuri bölgesinde yaşayan bir topluluktu.

10. Askerler, bravo, cesur çocuklar

Gerçek ve iyi bir mujikse adam, yani sabanın arkasından yürüyüp toprağı koklayan biriye, işte o adam toprağın kokusunu ebediyen unutmaz. Herhalde Arjanoy da böyle olmalı. Diyelim ki bölüğün atını verip suya mı gönderiyorlar Arjanoy'u -burnu havada, öyle bir gider ki yolda, hani şapkamı çıkarasım gelir. Ya da Arjanoy'un patilerine bir kürek tutuşturdular; öyle bir kürer ki toprağı, hani çukur kendi kendine açılıyor dersin. Her giriştiğı işte de böyle. Yalnız bir sıraya soksunlar -ağız açık aval aval bakar. Varlığı Yüzbaşı Neçesa için düpedüz bir eziyet. Dalyan gibi, birinci sınıf bir adam Arjanoy, ağız açık durur ya, hani ne istersen yap...

“Arja-noy! Ne duruyorsun orada öyle korkuluk gibi? Kütük müsün oğlum sen? Ne geldi gene aklına? Saksıda neler var gene?”

Yalnız, şeytan biliyor ya, kelimeler bile kifayetsiz. Çiyle kaplı bir bahar sabahı olmalı, sürülmüş tarlaların buharı tütüyor, pulluk toprakla ağırlaşmış, gökyüzünde de bir tarlakuşu. Ve bütün bunların sırrı da sanki o tarlakuşunda, veya kerkenezde yatıyor. Arjanoy başını yukarı çevirmiş, ağız ardına kadar açık. Şuradaki de, efendime söyleyeyim, bir tarlakuşu değil mi?

“Arjanoy, hödük herif, süngünü düzelt, ulan kendin görmüyor musun?”

Süngüsüne bakıyor Arjanoy -uy anam, güneş nasıl da oynuyor üzerinde-bakıyor da düşünüyor.

(Vay ki vay, şu süngüden mesela ne güzel bir saban demiri olurdu... Hem de güzel pullardı bu bakir toprağı!)

Ama bütün bunların kimseyle ilgisi yoktu, hepsi de özel işti. Arjanoy bir günah işlemişti ya, Manzayı devirmişti hani, bunun gizlenecek bir tarafı yoktu, olup biteni generale anlatmaktan başka ne yapacaktı Neçesa, hey ulu tanrım...

Kıllı kafasını sallıyor Yüzbaşı Neçesa, bıyıklarının, sakallarının arasında kaybolmuş küçük mor burnunu sallıyor.

“Nasıl yapabildin bunu Arjanoy, ha? Kim dedi sana bunu yap diye? Ha? Neden?”

Arjanoy firardayken çalı gibi olmuştu sakalları, elmacık kemikleri fırlamıştı iyiden iyiye, teni fırtınalarda karar-mıştı, kara toprağı dönmüştü aynen.

“Oluverdi işte, ekselansları. Dediler ki bana şu lanet askerler, efendime söyleyeyim, aha o Manzalar ana yoldan gidiyorlarmış, demem o ki, Çinlilerin şifalı otu var ya, cinseng, ondan götürüyorlarmış, cinsengler de öyle böyle değil, kıymetli şeyler, hani beş yüz eder... Ben de, efendime söyleyeyim, koşa koşa gittim, gözüm üstlerinde olsun diye o Manzaların...”

Yüzbaşı, Arjanoy’un karşısında tepinmeye koyuldu, uluyordu bir yandan, ağzına ne gelirse de söylemeye başladı. Ama Arjanoy öylece duruyordu, suratı asık. Biliyor ki Yüzbaşı Neçesa incitmez askeri, söverse de sövsün, adamın yakasına yapışmıyor ya.

Yalnız generale gitmek lazım geldiğini duydu ya, işte o vakit cesaretini yitirdi Arjanoy: o anda korkudan bembeyaz kesildi.

Yüzbaşı Neçesa bunu gördü, küfür fıskiyesini kapattı, yarım bardak votka doldurdu ve öfkeyle uzattı Arjanoy’a.

“Hadi, al şunu, iç! Korkma, hele bir bakalım, belki bir şekilde bu sıkıntıdan da kurtuluruz.”

Arjanoy’u hücreesine götürdüler, yüzbaşı da volta atı-yordu odasında huzursuzca.

(Çakal, gidip belaya düşüyor ya, biliyor elbet, yetişip kurtaracaksın onu. Yalnız elinden tutup generale götürmemiz gerek, yoksa divan-ı harbe düşer...)

Yüzbaşı durmadan volta atıyor. Sonra en sevdiği şarkıyı söylemeye başladı –yüzbaşının söylemeyi becerebildiği tek şarkı:

Askerler, bravo, cesur çocuklar,
Ama eşleriniz nerede sizin?

Bu sırada Katyuşa'yı ziyarete âşıklarından biri gelmiş. Ulu tanrım, öyle yusuvarlak, öyle çın çın da gülüyor ki. Tihmen'e ise şu an yaklaşmak ne mümkün, kapkara kararmış yürüyor. Eskiden olsa onunla dama oynardın ya, oynarken bütün acılarını, kederlerini unuturdun... Of ki of!

Elini sallayan yüzbaşı kara, kemik çerçeveli gözlüklerini çıkartıyor. Gözlüksüz okuyor yüzbaşı, gözlükler sadece iki durumda takılır çünkü: Birincisi –Yüzbaşı Neçesa, kıyafetinin bir yerini düzeltirken, ikincisi de...

Yüzbaşı Neçesa silahını alıyor –yani, yaveri Lomaylov'un güzel, ceviz ağacından küçük bir tokmağa özel olarak ilıştirdiği üç para etmez bir iğneyi. Yüzbaşı Neçesa en sevdiği –ve biricik– şarkısını tutturuyor gene ve yemek odasında, duvarların yanı sıra dolanıyor. Bu duvarlar bir zamanlar, hiç kuşku yok, muhteşem, gök mavisi duvar kâğıtlarıyla kaplıymış. Ama duvar kâğıdından kala kala tatsız bir hatıra kalmış ve bu hatıranın üzerinde de kırmızı, bıyıklı karafatmalar dolanıyor şimdi.

... bizim karımız –dolu tüfek.

İşte orada karımız!

Askerler, bravo, cesur...

“Aha, namussuz seni, yakaladım işte, gördün mü!”

Üç para etmez iğnenin ucunda kırmızı bir karafatma titriyor. Yüzbaşının yüzü baykuşa benziyor ya –gözlüklerden

olmalı- zalim ve hatta kıllı ya tanrı bizi korusun... Yüzbaşı kana susamış, hoşnut gözlerle bakıyor karafatmaya, ganimetini yere fırlatıyor, büyük bir zevkle eziyor ayağının altında...

Kız kardeşlerimiz keskin kılıçlar,
İşte orada kız kardeş...

“A-ha, seni seni, çekmecenin üzerinde geziniyorsun ha? Gene gezinebilecek misin bakalım? Ha, gezinebilecek misin?”

Şu dakika Neçesa’ya bir baksan var ya -hey ulu tanrım, öyle bir korkunç. Yaban, canavar, adına ne dersen. Ama yüzbaşıyla ekmeğini bölüşmüş kim varsa, yüzbaşının sadece karafatmalara böyle bir gazap gösterdiğini bilir. Karafatmadan başkasına değil.

Yalnız bir de yüzbaşının karısını al, her sene bir çocuk doğurur ya yüzbaşının karısı, kimi generalin yaverine benzer, kimi Moloçko’ya, kimi de İvanenko’ya... Ama Yüzbaşı Neçesa için hiç fark etmez. Belki bilmiyor adamcağız, belki de düşünüyor: “Boş versene yahu, hepsi de süt kuzusu, hepsi de tanrının meleği.” Ya da ne bileyim, belki böyle bir yerde, şeytanın ininde, dünyanın bir ucunda, yani diyeceğim her karının, yani en bir şeye benzemezsin bile kendine büyük kıymet biçtiği böyle bir yerde başka türlü davranılmıyordur. Yalnız Yüzbaşı Neçesa, sekiz yavrusunun sekizini de seviyor, ha, dokuzuncusu, Petyaşka da eklendi onlara -hepsini aynı ölçüde seviyor, birine ilgisi diğerinden eksik değil...

Şimdi bile, karafatma bulaşmış ellerini pantolonuna sildikten sonra Arjanoy için duyduğu tedirginliği yatıştırmak için çocuk odasına gidiyor. Sekiz pejmürde, şen, kirli, pasaklı şey... Ve uzun süre, karanlık çökene kadar birdirbir oynuyor bu pasaklılarla Yüzbaşı Neçesa.

Yaver Yaşka Lomaylov, ayı dedikleri, önünde bir mumla oturuyor girişteki bankta, lanet olası pantolonunun dizine yama yapıyor, kıyafetleri baştan ayağa lime lime. Ve

yüzbaşının karısının *boudoir*'ından, yani fillere layık dev yatakların konulduğu yatak odasından Katyuşa'nın şen kahkahaları geliyor. Öf, ne rezalet! Bir de yaza onuncuyu çıkarıyor mu!

11. Büyük Bir Kadın

Şmit, yazılı bir emirle şehre sevk edildi. Hani kendisi de bu duruma az şaşırmadı. Doğruya doğru, hakikaten yeni nişangâhlar gelecekti de onları almak gerekiyordu. Ama eskiden olsa bu tür işler ayakçılara, astsubaylara verilirirdi. Ama defa Yüzbaşı Şmit'e... Eh, ne yapalım...

Gitti. Andrey İvanıç ile Marusya rıhtımdaydılar. Şmit'i geçirdiler, ikisi birden eve döndüler. Su birikintilerinin üzerindeki ince buz, ayaklarının altında soğuk çatırtılarla kırılıyordu. Toprak donuk, soğuk, ölgün, ortalığa atılmış bir ceset gibi yatıyordu.

“Şimdi her yer yumuşak, sıcak, kar,” dedi Marusya. Yumuşak kürküne gömdü çenesini, biraz daha mahcup, puf-puf, tatlı bir ayı yavrusu oldu.

Sağ tarafta, saçları dağılmış bir başa benzeyen tepenin etekleri karanlık, onun altında da sisli vadi. Sis içindeki yolda da dolanan dilenciler gibi yedi aksak, ağaç haç.

“Yedi haç –nedir biliyor musunuz?” dedi Marusya, başıyla orayı işaret edip.

Andrey İvanıç başını salladı, hayır. Dilini döndürmeye korkuyordu, bir kelime etseydi her şey ayaklanırdı da kaybolur giderdi –ruhunda dönen, adını anması bile korkunç olan her şey.

“Yedi genç subay. Üstelik çok eski de değil, ben diyeyim sekiz, siz deyin dokuz sene evvel... Hepsi de aynı yıl

içinde, sanki bir salgından ölmüşler gibi. Mezarlığa gömmek olmazdı onları...”

(... Yedi... Nasıl oldu –ayrı ayrı mı öldüler, yoksa hepsi aynı anda mı? Evet, subay kulübü, papazın bir köpeği vardı... Öf, ne saçmalık! Salgın. Belki de aşktır?)

İşte öyle bir yolda dörtünel gidiyordu Andrey İvanıç ve yüksek sesle dedi ki:

“Aşk dediğin bir hastalıktan başka nedir ki zaten... Ruhsal bir hastalık... Neden bilmem, kimse hipnozla tedavi etmeye çalışmamış bunu? Belki işe yarardı.”

Andrey İvanıç, Marusya’nın gözlerini arıyordu, görmek için dediklerini –ve demek istediklerini– işitip işitmediğini kızın. Ama gözler gizlenmişti.

“Evet, belki de,” diye cevapverdi Marusya, kendi kendine. “Hastalık... Uyurgezerlik gibi, kataleptik gibi. Her tür acıya, işkenceye dayanmak... Çarmıha germek kendini, hem de ne için, ne için... Oh, her şey ne güzel, ne tatlı!”

Andrey İvanıç şimdi görüyordu onun gözlerini. Parlıyorlardı, ıslıl ıslıldılar. Ama kimin için, kim uğruna?

(... Söyleyeceğin, bugün her şeyi söyleyeceğim ona.) Andrey İvanıç hafif bir ürpertiyle titredi, keskin bir ürperti, klavyenin sağ tarafında, en ucunda, çok gergin bir telmiş gibi işitti onu –çınılıyor, çınılıyordu.

Köye girmeden önce durdular ve son bir defa daha baktılar gökyüzüne. Parçalanmış bulutlarda alev alev yanıyordu gün batımı. Aşağıdan alarm veren, kızıl bir şeyler sıcıyor ve donuyordu yukarıda, asılı kalıyordu, eğiliyordu, büyüyordu...

Şmit’lerin tatlı, kütükten yapılma yemek odası. Tanıdık bir koku –nadasa yatırılmış toprak mı desem, sarı kantaron mu? Eskiden burada her şey yalındı, doğaldı, sükûnet içindeydi. Ama şimdi hareket ediyordu, her saniye değişiyordu, bekliyordu. Andrey İvanıç daha önce böyle kırmızı, titreyen, baştan çıkarıcı dilini hiç görmüş değildi lambanın.

Marusya fazla neşeliydi. Anlatıyordu:

“Şmit daha subay okulunda bir kadetti, beyaz keten üniformasını giyyordu... O zaman bile zalim, dik başlıydı. Öyle çok isterdim ki beni öpmesini, oysa o... Sallanan sandalyede salınıyordum, sıcaaktı. Hadi bakalım, diye düşündüm kendi kendime, şimdi göreceğiz! Ansızın küt diye düştüm sandalyeden...”

Klavyenin sağ tarafındaki gergin tel çınladı. (Neden anlatıyor bunları?)

Kapı çalındı. Generalin semaver gibi parlak Larka’sı içeri daldı, arkasında da, yarı karanlıkta heykel gibi duruyordu Heprotoşnov.

Marusya neşeyle başını salladı Larka’ya, adamın verdiği zarfı açtı, masanın üzerine koydu. İlk hikâyenin sonunu anlatmak gerek.

“... küt diye düştüm yere –bir yandan da bağıríyorum, ah, kendimi sakatladım diye! Tabii o anda Şmit’in yüreğí dayanamadı. Neresi dedi, nerenizi incittiniz? Omzumu gösterdim: işte burasını. Tabii o da... Ama dudaklarım da istiyordu, işte dedim, burasını da incittim. Böylece, dudaklarımı da... Görüyorsunuz ya, biz kadınlar istersek az tilki olmuyoruz!”

Gülmeye başladı, pespembe oldu, sallanan sandalyedeki kız çocuğuydu şimdi.

Mektubu aldı, okudu. Sallanan sandalye yavaşladı, yavaşladı. Ama tıpkı yapraksız ağaçta donup kalmış sonbahar kuşu gibi bir gülümseme de vardı yüzünde. Kış gelmişti, don başlamıştı, uçup gitmenin vakti gelmişti, ama tünemişti ya orada, öylece şakıyordu –sanki yaz geçip gitmemiş gibi, ama geçmişti işte.

“Anlamıyorum, anlayamıyorum... Buyurun, alın...” ve soluksuz kalmışçasına mektubu Andrey İvanıç’a uzattı Marusya.

Değerli hanımefendi, sevgili Mariya Vladimirovna. Sevgili eşiniz bu yılın on beş aralık günü bana ağır bir hakarette bulundu (tanıklar: benim yaverim Larka, saygıdeğer eşim, baldızım Agniya –kendisi bütün

olayları kapı aralığından görmüştür). Kuşkusuz bu tür şeyler, Yüzbaşı Şmit gibi sadece üç gün hücre hapsiyle telafi edilemez. Durum biraz daha ciddi, en az on iki yıl kürek cezası. Olayın bundan sonra ne şekilde seyredeceği, yani divan-ı harbe mi gideceği yoksa ebediyen unutulmaya mı mahkûm olacağı, bütünyle size bağlı bulunmaktadır, tatlı hanımefendi Mariya Vladimirovna. Eğer sevgili eşinizin işlediği suçu telafi etmek isterseniz, yarın saat on ikide, kahvaltıdan önce lütfedip bana gelin. Şayet bunu istemezseniz, tatlı bayan, siz bilirsiniz. Yalnız gelecek olursanız bencileyin ihtiyarı pek memnun edersiniz.

Hayranınız, Azançeyov.

Marusya, Andrey İvanıç'ın gözlerine dikti gözlerini, soğuk ve inanmaz bir tebessüm dudaklarında, bütün bunların doğru olmadığını, Şmit'in başına bir şey gelmeyeceğini söylesin diye yalvardı...

"Doğru değil, öyle değil mi? Doğru değil?" Sanki şu dakika dizlerinin üzerine çökecekti kız.

"Doğru," diyebilirdi Andrey İvanıç, başka da bir şey diyemedi.

"Ulu tanrım, hayır!" diyerek hıçkırmaya başladı Marusya, söz dinlemez bir çocuk gibi. Bir parmağını ağzına soktu ve bütün gücüyle ısırды onu...

Andrey İvanıç susuyordu.

"Kürek" –ağır ağır anladı bu yabancı, zincire vurulmuş, zorlu kelimeyi Marusya, ağır ağır...

Döndü. Tuhaf, bir kahkahanın, ya da ölüm öncesi kasılmaların anlaşılmaz sesleri.

"... bir dakikalığına... salona geçseniz... tanrı aşkına... görüyorsunuz ya, yalnız kalmam gerek..."

Yalnızken kalktı, duvara yaklaştı, yüzünü yasladı ona, kimse görmesin diye... Kafasındaki her şey boşalmıştı, savruluyordu yokuş aşağı, kimse tutamazdı onu. Bir hayal belirmişti gözlerinin önünde –nereden çıktıysa– bayram

günü ikona lambası, annesi yüzükoyun yere serilmiş ikonanın önünde, öyle bir tuhaf, iki büklüm ve onlardan biri, çocuklardan biri hasta yatıyor.

(Peki gitmesem nasıl olur? O zaman asla acımaz Şmit'e, asla. Kürek...)

“Yüce Meryem, sen her zaman severdin beni, her zaman... Bırakma beni Meryem, kimseciğim yok yanımda – kimseciğim, kimsecik!”

Andrey İvanıç o neşeli, kütükten yapılma yemek odasına tekrar girdiğinde bildiği Marusya yoktu. O Marusya –sallanan sandalyedeki neşeli kız– ölmüştü. Sert, acı dolu bir kadın gördü Andrey İvanıç, eski varlığını toprağa vermiş bir kadın. Dudaklarının kenarlarında derin çizgiler –toprağa verilmiş olmanın değilse neyin izi bunlar? Bırakın, bu izleri daha derinden sürsün hayat –her şeye katlanır bir Rus kadını, her şeyin üstesinden gelir.

Sakince, ama çok alçak sesle dedi ki Marusya:

“Andrey İvanıç, lütfen... Gidip söyleyin yaverine peki dediğimi, geleceğimi...”

“Siz mi? Gidecek misiniz?”

“Öyle gerekiyor, başka yol yok...”

Andrey İvanıç'ın içindeki her şey titremeye başladı, bulanıklaştı. Dizlerinin üzerine çöktü, dudakları titreyerek uygun kelimeleri aradı...

“Siz... siz... büyük bir kadınsınız... Nasıl da sevdim sizi...”

“Seviyorum” demeye cesareti yoktu. Marusya sakince bakıyordu ayakta durduğu yerden, dizleri üzerindeki Andrey İvanıç'a. Ama elleri, parmakları sımsıkı kenetliydi.

“Yalnız kalsam daha iyi olacak. Lütfen yarın sabah, Şmit geldiğinde siz de bulunun. Yalnız başıma karşılayamam onu...”

Ne ay, ne yıldızlar, ağır bir gökyüzü. Sokağın ortasında, donmuş tümseklere çarpıp sendeleyerek koşuyordu Andrey İvanıç.

(Hayır, gitmesine izin veremem... Düşünmesi bile korkunç, dayanılmaz. Bir şeyler yapmak gerek, bir şeyler yapmak gerek... Papazın bir köpeği vardı... Ulu tanrım, nasıl olur bu?)

Hezeyan içindeymiş gibi vardı generalin evine. Kör karanlık pencereler, herkes uyuyor.

(Zili çalsam? Herkes soyunuk, yatak kıyafetiyle. Saat gecenin biri. Düşünmesi bile korkunç, gülünç...)

Bir tur daha attı evin çevresinde, tek bir ışık bile yoktu. Hani bir tane olsaydı, bir tane, o zaman...

(Yarın gelse?)

Andrey İvanıç, arka cebini yokladı. (Tabancam da yok, çıplak ellerimle mi? Gülünç, çok gülünç... Öf...)

Kendinden geçmiş gibi, kafası darmadağın, eve kadar koştu. Zili çaldı. Bekledi. Ve ansızın parıl parıl belirdi gözlerinin önünde Marusya –ve generalin göbeği, hatta belki yeşil benekler üzerinde, kurbağa gibi. Dişlerini gıcırdattı:

“Ah, lanet olsun!”

Ama sevimli sevimli sırıtan yaveri Guslyaykin kapıyı kilitlemişti bile.

12. Velinimet

General bugün, her zamankinden erken kalktı. Saat dokuz olmadan kendine gelmişti, kahvesini höpürdetmiş, şimdi çalışma odasında oturuyordu. Cumaları mahkemenin başına geçip adaleti yerine getirdiği gündü.

“Hey, Larka, kim var orada? Hadi, acele et, daha canlı, bugün etrafımdan hiç ayrılmayacaksın, anlaşıldı mı?”

General koltuğun üzerine attı kendini, koltuk inledi, zorlukla durdu ayaklarının üzerinde. Dokunaklı bir şekilde kaşlarını çatı general, parmaklarıyla da göbeğini dövmeye başladı:

(Minik, tatlı şey gelecek mi acaba? Hım, öyle de tatlı ki, şekerpare, canlı mı canlı... Mmm!)

Generali dalgınlığından Yüzbaşı Neçesa'nın derin, bas uluması çıkardı:

“Ekselansları, Arjanoy burada, hani şu Manzayı öldüren. Müsaadenizle raporunu vermesi için huzurunuz getirdim.”

(Oh, gelecek elbet, tatlı şey, bu ihtiyarı memnun edecek, gelecek.) General, yağın içindeki bir yufka gibi süzüm süzümdü.

(Peki niye sırtıyor bu böyle, neden memnun acaba?) Neçesa'nın gözleri faltaşı gibi açılmıştı.

“Ekselansları, getirmemi emreder misiniz? Dışarıda bekliyorlar.”

“Peki peki, getir bakalım evladım, yalnız acele et...”

İçeri girip eşikte yan yana durdular: Arjanoy –her zamanki gibi vurdumduymaz, yalnız firar ettiğinden beri daha kıllı; görgü tanığı Opyonkin ise çiçek bozuğu suratlı, çalı gibi bir sakal, belli ki tecrübeli köy dedikoducusu, geveze, boşboğazın teki.

Şu dakika ahırdan atları getirselerdı odaya, yemin olsun hayvanlar gizlenecek yer arar, korkudan geri çekilip kişnerlerdi. Arjanoy ve Opyonkin de öyleydiler. Kızgın kerpeten de kullansaydı Yüzbaşı Neçesa, şu an bu ikisinin ağzından bir kelime alamazdı.

“Korkma, neden korkuyorsun,” dedi yüzbaşı tatlı bir dille Opyonkin’e. “Sen suçlu değilsin ki, korkacak bir şey yok.”

(Korkacak bir şey yokmuş. Generalin nasıl öfkelendiğini biliyorum ben...) Opyonkin sessizce geriye çekildi. Ancak göz ucuyla etrafına baktı, ağzını da açtı. Yalnız, açtı ya –durdurmak ne mümkün. Herif konuştuğu konuşuyor, kendi sesiyle kendinden geçiyor.

“Adam Çinliydi, sıradan bir Çinli valla, Manza yani. Diyeceğim, adamı şehrin dışında görmüşüm, herif kendi işinde, sırtında kocaman bir çuval, gidiyi. Diyeceğim, herif bana selam verdi, ben de herife selam verdim. Adam kendi dilinden bi şeyler geveledi, sonra basıp gitti... Dedim ki buna: Ulan neyin var, ne diyon? Dilin çözülmüş dedim, bi halt anlamıyom. Ulan dedim, efendime söyleyim, bizim dilimizden konuşsana lan? Biz konuşuyok, herkes anlıyı. Ama herif bana bakmayı bile, çan-çin-çon dilinde dönüp duruyı dili...”

“Hop, kardeş, kısa kes! Bırak bunları da Arjanoy’dan bahset, nasıl karşılaştın onunla?”

“Arjanoy’dan mı? Dur hele, söyleyim, hey ulu tanrım! Nasılı şöyle: Bu bana kardeşinin karısından anlatmaya başladı, bi’ de çocuklardan... Her biri öbüründen ufakmış, öyle diyi, karınları da aç açına, öyle diyi, ağızları açık birileri karınlarını doyursun diye bekleyiyilmiş. Bu Arjanoy beni öyle bi’ yumuşattı ki bu sözlernen, valla aca-

yip yumuşattı... Yol kenarında yürüyom ya, gözlerim dolu dolu, tanrı sizi inandırсын, karısı türreymiş...”

Bunu dedi ya, general bile dalgınlığından uyandı, kafasındaki düşünceler yüzünden sırtıyordu o vakte kadar, sırtması kayboldu, kurbağa gözleri pörtledi:

“Türre mi? Ne demek bu türre?”

Yahu şu beyler de nasıl olur da bilmez, türre ne? Bu durum Opyonkin’i öyle bir hayrete düşürdü ki, bu kadar olur. Bir adamın sözü böyle kesilir mi yahu? O anda Opyonkin ne diyeceği varsa hepsini unuttu, başka da bir şey diyemedi.

Derinden gelen, vurdumduymaz sesiyle anlattı Arjanoy. En önemlisi, Arjanoy’u salmışlar ki, hani gidip Çinlilerin şu şifalı cinseng denen otundan bulup çıkarsın. Yoksa lanet askerler var ya, adamı... Cinseng dedikleri de, beş yüz ruble eder, hey ulu tanrım...

“Ekselansları, müsaade edin gidip alayım. Biliyorsunuz ya, biz köylülerin işi bu, para lazım, boyuna vergi, boyuna vergi...”

General gene gülümsedi, hafifçe kıpırdandı koltuğunda. Az yukarı az aşağı, az yukarı az aşağı. Parmağını atıp göbeğini gıdıkladı.

(Ah, zavallı şey, ağlıyor, gözyaşları sel olmuş... Ah, güzel evladım, ne desem de teskin etsem seni? Merhamet etsem mi acaba?)

General, Arjanoy’a başını salladı:

“Sen var ya, mankafa herif! Tek derdin ginseng. İyi de iki gözüm, bunun için adam gebertilir mi yahu? Adama acımak lazım, evladım, acımak lazım.”

“Ekselans... Ama bunlar Manza. Onlardan adam mı olurmuş? Kekliğin irisi. Tanrı bile onları adamdan saymaz. Ekselans... Müsaade edin de, şu cinsenglere... Çocuklar var ya, karınları aç, ağızları açık...”

General kakhahayla gülmeye başladı, göbeği de dalgalanıyordu:

“Nasıl, nasıl? Kekliğin irisi ha? Ho-ho-ho! Peki peki, anlaşıldı. Alıp götürün şu orospu çocuğunu... Ho-ho, kek-

lik ha? Şu bizim yerel usule göre yaparsınız bunu –kırbaçla yani, anladınız mı? Sonra da bırakın ginsenglerini toplansın, şeytan alsın bunu –yalnız on gün katıksız hapis, tamam mı?”

Arjanoy’un bacakları tutmuyordu. (Esas mı, cinseng toplayacam mı?)

“Ekselansları... Aziz efendim, velinimetim!”

Yüzbaşı Neçesa, çıkarken düşünüyordu.

(Tuhaf bir şeyler var bugün, adam fazlasıyla iyi!)

General, konuk odasına geçti, gözlerini kırıştırıp gülümsedi. Karısı pencerenin yanında oturuyordu, iki avucunu sarmıştı elindeki, kırmızı bir şey dolu kadehe, ısıtıyordu.

“Hayatım, kimin sesiydi bu işittiğim? Moloçko, öyle değil mi? Hâlâ dalga mı geçiyorsun onunla?”

“Moloçko feleğini şaşırmağa başlamış,” dedi generalin karısı, kayıtsızca etrafına bakınırken. “Siğilleri her yanını kaplamış, çok nahoş. Onu bir ele alsan iyi...”

Agniya olduğu yerde sıçradı. Generalin etrafında eğile büzüle dolanmaya başladı:

“Ama Moloçko, Tihmen’in yaptıklarını anlatıyordu da bize, adam keçileri tamamen kaçırmış, Petyaşka, yüzbaşının karısının dokuzuncu çocuğu ondan mı diye sorup soruşturuyormuş hâlâ...”

Agniya kıkırdadı. General neşeyle kızın böğrünü dürttü:

“Ya sen, Agniya, sen ne zaman çocuk yapacaksın, ha? Belki de Larka’yla evlensen daha iyi –niye bedavaya gidesin ki?”

Ama Larka tam bu anda girdi içeri, kapının yanında durdu. Onu gördü ya Agniya –olduğu yerde zıplayıp bağırmağa başladı: “Kes dedim, kes dedim, çekil başımdan...”

Larka, nezaketle generale yaklaştı:

“Ekselansları, zatıalinizi bekleyen var... Baş başa görüşmek istiyorlarmış.”

General baştan ayağa titremeye başladı. (Hakikaten gelmiş olmasın?)

Kalktı, parmaklarının üzerinde koşmaya başladı. Göbeği önden koşuyordu –general onu sanki bir el arabasında taşıyormuş gibi. Neredeyse göğsüne kadar çektiği pantolonu çizmelerinin üzerinde heyecanla dalgalanıyordu.

Agniya bir şeyler olacağının kokusunu almış, “hemen geliyorum” dedi, uçarcasına ayrıldı generalin karısının yanından, odasına gitti.

Odası da ufacık bir yer –tuvaletten az hallice, yalnız sevimli. Kırmızı buketler, duvar kâğıdı, gül kokulu keskin bir sabun kokusu içeride. Duvarlara *Niva* ve *Rodina* mecmualarından kesilmiş portreler yapıştırmış: Agniya’nın dikkatle kesip odasına götürdüğü erkek portreleri –generaller, piskoposlar, ünlü bilim adamları.

Ama işin özü, ne buketlerde, ne de portrelerde. Agniya’nın uzun çabalarla ve büyük bir maharetle açıp imparator III. Aleksandr’ın kocaman bir portresinin altına gizlediği, generalin çalışma odasına bakan delikte. Şimdi büyük bir merakla kulağını deliğe yapıştırdı ve odada olup biten her şeyi takip etmeye koyuldu.

13. Ağır Bir Yük

Şmit büyük bir neşe içinde döndü şehirden. Andrey İvanıç çoktandır böyle görmemişti onu. Üçü birlikte yürüyorlardı rıhtımda. Şmit yemeğe davet ediyordu, Andrey İvanıç itiraz edecek oldu, ama Şmit, duymak bile istemedi itirazı.

“Körfez, donmuş çamurla dolu,” diyordu Şmit. “Buz parçaları filikaya gacıır gucur sürtünüyor, motor bütün gücüyle dönüyor... Eh, güzel tabii, bildiğin mücadele!”

Upuzun, yürüyor, yeryüzünün kaldıramayacağı kadar ağır, buz gibi havayı yudum yudum içiyor.

“Mücadele,” diye düşündü Andrey İvanıç, yüksek sesle, “mücadele bitkin düşürüyor insanı. Nesi iyi bunun?”

“Dinlenmek daha da bitkin düşürüyor,” dedi Şmit, sırıttı.

(Evet, yorulacak gibi değil.) Andrey İvanıç, Şmit’e baktı. (Millet uyuyor mu, uyanık mı, tabanca var mı, yok mu, düşünmezdi bile... Ve bütün bunlar olmazdı. Ama belki de olmamıştır?)

Bugün ilk defa cesaretini topladı Andrey İvanıç –ve Marusya’ya baktı. Hiçbir şey... Yalnızca yüzünün hareketsizliği ve sımsıkı kenetlenmiş parmakları...

(Oradaydı... Oldu...) Andrey İvanıç buz kesildi.

“Peki sen ne yaptın, Marusya, düşünde neler gördün bakalım?” Marusya’ya doğru eğildi Şmit. Sert, demirden çenesi kayboldu, koskoca Şmit bir tutam pamuğa dönüştü.

Hani bazen olur, dok işçileri bütün kuvvetleriyle rıhtımdaki yükü itekler itekler de, yerinden kıpırdatamaz. Arada sırada bir iş türküsü tutturlar, küfür katarlar nakaratına türkünün, müteahhide sövüp sayarlar –sonra, heyamola heyamol!– gerilirler bütün güçleriyle, ama kıpırdamaz yük gene, sanki büyülenmiş de yapışmış olduğu yere.

İşte Marusya da öyle. Gülümsemeye çalışıyordu, bütün gücünü tek bir yere, dudaklarına yoğunlaştırmıştı ama gene de yapamıyordu, kımıldatamıyordu onları, bütün yüzü titriyordu.

Bunu görüyordu Andrey İvanıç, nefes bile alamadan bakıyordu. (Ulu tanrım, şimdi arkasını dönüp ona bakacak olursa eğer Şmit, bir bakacak olursa...)

Bir saniye, kısacık bir saniye, ama sonsuz –ve Marusya kendini toparladı, gülümsedi. Yalnız sesi, belli belirsiz titriyordu:

“Ulu tanrım, böyle saçma şeyler hayal ediyor olman gülünç değil mi! Bütün gece ne düşü gördüm, biliyor musunuz? Yetmiş sekizi dörde bölmem gerekiyormuş. Ama sonra, ne zaman tamam artık, böldüm işte desem, tutup yazayım istiyorum bunu, sonra gene unutuyorum, hayda! En baştan. Bir kez daha yetmiş sekizi dörde bölmek gerek –yapamıyorum, beceremiyorum, ama biliyorum, bölmeliyim. Öyle korkunç, öyle acı verici bir işkence ki...”

“Acı verici” –gerçeğe açılan bir pencereydi bu. Marusya neredeyse keyifle söylüyordu bu kelimeyi, bütün acılarını yükleyip ona. Ve bir kez daha anladı Andrey İvanıç bunu –tekrar buz kesti bütün bedeni.

Şmit ikisinin önünde, kendinden emin, güçlü, ağır adımlarıyla yürüyordu:

“Hadi ama, Marusya, sen de bunu çok ciddiye almışsın! Böyle ufak tefek saçmalıklara hiç aldırış etmemek gerek. Sadece böyle şeylere de değil, hiçbir şeye...”

Ve Şmit ansızın nefret edilesi bir adam gibi göründü Andrey İvanıç’a. Şmit’in elini nasıl sıktığını hatırladı.

“Siz... siz egoist birisiniz,” dedi Andrey İvanıç öfkeyle.

“Egoist biri mi? Peki sevgili dostum, ne dersiniz, size göre alturist var mıdır? Ho-ho-ho! Her şey egoizmden ibaret dostum, sadece tatları farklıdır... Cüzamlıların peşinden giderler, her çeşit iğrençliği yaparlar... sırf kendi tatminleri için...”

(Lanet olsun... Peki ya Marusya'nın yaptığı?... Gerçekten... gerçekten de hiçbir şey fark etmiyor, hissetmiyor mu bu Şmit?)

Ama Şmit gülüyordu:

“Egoist ha... Küçük hanımlar nasıl yazarmış bu kelimeyi, biliyor musunuz? ‘igoist’ diye –cehalet işte... Kim anlatmıştı bunu acaba bana? Bir kızla sevgilisi bankta oturuyorlarmış, kız şemsiyesini çıkartıp kumun üzerine “i...t” yazdıktan sonra ‘tahmin edin bakalım,’ demiş berikine, ‘bu yazdığım sizinle ilgili.’ Hayranı bakmış, tabii demiş ‘idiot.’ Sonuçta ne olacak, trajedi... Meğer kızın yazdığı ‘igoist’miş...”

Marusya'nın da bu fıkraya gülmesi gerekiyordu. Ama bir kez daha o büyülü yük, dok işçileri bütün güçleriyle asılıyorlar da... Dudaklarını ısırdı Marusya, Andrey İvanıç bembeyaz oldu...

Güldü sonunda, tanrıya şükür, gülebildi. Ama gülme-ye başladı ya, o anda parçalandı kahkahası, yerlere döküldü, dört yana saçıldı parçalar, iki gözü iki çeşme.

“Şmit, sevgilim! Daha fazla dayanamayacağım, affet beni Şmit, dayanamayacağım, anlatacağım her şeyi... Şmit, anlayacaksın beni, anlamak zorundasın –yoksa ne yaparım ben?”

Minik, çocuksu ellerini çıırttı, bütün varlığıyla uzandı Şmit'e, ama dokunmaya cesaret edemedi ona, çünkü, o...

Şmit, Andrey İvanıç'a döndü, onun çarpılmış yüzüne, ama bir şaşkınlık görmedi orada. Şmit'in gözleri kısıldı, kısıldı, incecik bir yarık gibi kaldı.

“Siz... Siz de biliyor muydunuz? Peki neden benden önce öğrendiniz siz?”

Andrey İvanıç kaşlarını çatı, bir yumru dayandı boğazına, kederle elini salladı.

“Boş verin şimdi, sonra konuşuruz bunu! İyi bakın Marusya’ya, onun ayaklarına kapanmalıydınız siz.”

Şmit, kenetlenmiş dişlerinin arasından tısladı:

“Müzişyen! Biliyorum bu müzik...”

Ama hemen arkasında hafif bir hışırtı işitti. Döndü, demin duruyordu ya Marusya orada, şimdi oturmuş toprağa, bacaklarına sarılmış, gözleri kapalı.

Şmit kollarına alıp kaldırdı onu ve götürdü.

14. Karlı Bir Model

Her akşam Şmit'lerin kapısına geliyordu Andrey İvanıç, zile uzanıyordu, elini orada tutuyordu, sonra çekip gidiyordu geri. Yapamıyordu, yapamıyordu, lanet olsun yapamıyordu işte, giremiyordu içeri, görmek için Marusya'yı. Lanet olsun: neden öldürmemişti ki generali o gece? Şmit olsa öldürürdü.

Ama baksanıza –oturmuş odasında, neler olup bittiğini bilmeden orada– başka da bir şey yapamıyor.

(Ulu tanrım, hiç değilse uzaktan da olsa görebilseydim birazcık, neler yaptığını...)

Ve beşinci günün akşamı, Andrey İvanıç'ın aklına bir fikir geldi. Paltosuna sarındı, kılıcını aldı –sonra tekrar dikti onu köşesine.

“Gecenin bu vaktinde nereye gidiyorsunuz?” diye sordu Guslyaykin ve sanki göz kırparmış gibi geldi Andrey İvanıç'a.

“Ben... ben çok geçmeden dönerim, sen gidip yat.”

Dün yağan karla örtülüydü sokaklar. Gerçek kar değil elbette, Rus işi değil, sadece yüzeyde, azıcık...

(Kar iyi olmadı, yürüdükçe çıtırdar; aya gelince –gündüz gibi, aydınlık... Olsun varsın. Yapmak gerek...)

Andrey İvanıç'ın dişleri takırdıyordu –soğuktan galiba? Yok, hayır –hava soğusa da önemi yok.

Şmit'lerin pencerelerinde göz alıcı buzdan danteller örülüydü. Andrey İvanıç parmak uçlarında yükseldi ve

içeriyi görmek için sabırla nefesiyle ısıtmaya koyuldu camı -ulu tanrım, azıcık olsun görebilse, azıcık olsun...

Şimdi görünüyordu içerisi, yemek odalarında oturuyorlardı. Oradan içeriye açılan kapı hafif aralıktı ve konuk odası lacivert bir karanlıkla kaplıydı.

Titreyerek bakıyordu Andrey İvanıç, camdaki buzu çözülmüş çemberin arkasından. Elleri ve ayakları donuyordu. Çok geçmeden, belki yarım saat, belki bir saat sonra aklına bir fikir geldi.

(Durup gözetlemek buradan, hani o Agniya'nın gözetlediği gibi gözetlemek de ne! Ne anlamı var ki bunun... Gitmeliyim...)

Bir adım geri çekildi -ve kaldı öylece: daha fazla gitmeye gücü yoktu. Ansızın pencerenin buzlu ekranında iki gölgenin sallanmaya başladığını gördü- biri büyük, diğeri daha küçük. Her şeyi unuttu, pencereye atıldı titreyerek, sıtma nöbeti geçirir gibi.

Buzu çözülmüş olan çember, kardan bir zarla örtülmüştü tekrar, içeride olan biteni anlamak mümkün değildi... (Ulu tanrım, ne yapıyorlar orada, ne yapıyorlar?)

Küçük gölge biraz daha küçüldü, dizlerinin üzerine çöktü, belki düştü, belki de... Büyük gölge de onun üzerine eğildi...

Dalıp gitmişti Andrey İvanıç, bütün varlığıyla o lanet, karanlık peçeye doğru bastırdı, delmek için çabalar gibi...

Cam çatırdadı, kırıldı, alını acıyla yandı, ıslandı. Kan... Andrey İvanıç geriye sıçradı, taş kesilmiş gibi baktı ayaklarının dibindeki kırıklara, durup baktı sanki kök salmış gibi -kaçmayı düşünmedi bile.

Kendine geldi -Şmit hemen yanında ydı.

"A-ha, sizdiniz demek, müzisyen? İçeriyi mi dikizliyordunuz?"

Hemen burnunun dibinde gördü Andrey İvanıç, keskin, kudurmuş gözlerini Şmit'in.

"Hiç fena sayılmaz! Buralara çok çabuk uyum sağlamışsınız."

(Elimi kaldırırsam? Vursam ona? Ama doğru bu söylediği, elbette doğru...) Andrey İvanıç inlemeye başladı. Ve öylece duruyordu. Ve susuyordu.

“Ama bu defa... Defolun gidin buradan!”

Şmit kapıyı arkasından çarptı.

(... Şimdi –şimdi! Geleceğim ve alınının çatına basacağım kurşunu... Şimdi!) Andrey İvanıç koşarak evine gitti. Tokat yemiş gibi yanıyordu yüzü.

Bunca zaman geçti, hâlâ söyleyemez kapıyı kimin açtığını, Guslyaykin mi, yoksa başkası mı? Herhalde o değildi –ve Andrey İvanıç masada oturmuş, lambanın altında, tabancasına bakarken buldu kendini– öyle de iğrenç parlıyordu ki.

(Kesinlikle hiç kimse bir şey görmedi. Ama mesele de bu değil zaten. En önemlisi, Marusya yalnız başına kalacak –onunla yalnız başına ve belki dövecek kızı, eğer ben orada olmazsam...)

Tabancayı kaldırdı, aceleyle çevirdi kapının anahtarını. Lambayı üfledi ve ve öylece, ayağında çizmeler, kendini yatağa attı, dişleri kenetli.

(Lanet olasıca, seni lanet olasıca ödle!)

... Yapış yapış, sis grisi bir sabah. Guslyaykin merhametsizce dürtüklüyordu Andrey İvanıç’ı:

“Beyim, beyim, şehirden bagajlarınızı getirdiler.”

“Neden bahsediyorsun sen?... Ne bagajı?”

“Beyim, siz kendiniz geçen hafta getirsinler diye sipariş ettiydiniz ya. Yarın da Noel ya...”

Uyku derhal buhar olup gitti, düşünceleri uyandı ve tekrar acı vermeye başladı.

Noel... En güzel bayram. Parlak ışıklar, balo, birinin çalınmış ve yastığının altına saklanmış parfüm kokulu mendili... Hep böyleydi bu, ama bitti artık, şimdiyse...

Şöyle olmuştu: Dibe batmış orada oturuyordu, başının üzerinde bulanık, ağır bir göl kabarıp taşıyordu. Ve oradan, yukarıdan aşağıya doğru her şey sağır, donuk, boz bulanık akıyordu.

Noel'in ilk günü üniformasını giyip de ziyaretlere gitmek çok tuhaftı Andrey İvanıç için. Ancak bir değirmen çarkının rutinine kapılmış gibi, gitmişti. Selamlaşmış, bayanların ellerini öpmüş, hatta gülmüştü bile. Ama bir tek kendi duymuştu gülüşünün sesini.

Bir yerde –belki Nesterov'larda, belki İvanenko'lar-da, belki de Kosinskiy'lerde– süt domuzunun nasıl servis edileceği üzerine bir tartışma vardı. Kâğıttan saçaklarla mı süslemeli domuzu, yoksa öylesine mi? Hani but olsa, herkes bilir ya, öyle yapmak gerekir, peki ya süt kuzusu? Ve tartışmacılar Andrey İvanıç'ın görüşünü sorduklarında (Kendisi Rusya'dan geleli fazla olmadı –bu çok önemli) Andrey İvanıç gülmeye başladı ve gülmesini işitti. (Ben miyim bu gülen? Ben miyim?)

Birinin evinde de, Neçesa'larda olsa gerek, yemek odasından bakınca açık kapıdan karı kocanın kocaman yatakları görünüyordu. Beşinci ya da belki onuncu kadehini içen Andrey İvanıç oraya baktı baktı da, ansızın sordu:

“Şmit'lerde neler olup bitiyor şu anda?”

“Tuhaf adamsınız vesselam, yanınızda Guslyaykin gibi bir hazineniz var. Ona sorun, kendisi gece gündüz Şmit'lerin mutfağından ayrılmaz,” diye öğüt verdi ona, yüzbaşının yusuvarlak karısı.

Konyaktan, votkadan, gecenin zalim karanlığından daha da derinleşmiş, daha da ağırlaşmıştı bulanık göl.

Andrey İvanıç, Noel ziyaretlerini bitirmiş, evine gelmiş, masanın başında oturuyor, boş gözlerle lambaya bakıyordu; Guslyaykin'in şuracıkta eşikte anlattıklarını da işitmiyordu. Sonra hatırladı hazinesini! Ateşlenen bir füyne gibi canlandı Andrey İvanıç ve bakmadan sordu:

“Yakınlarda gittin mi hiç Yüzbaşı Şmit'lere?”

“Bugün uğradım. Uğradım da, hem de ne uğrama... Tam bir komedi!”

Dinlemesinin mümkünatı yoktu Andrey İvanıç'ın –ama dinlememesinin de mümkünatı yoktu. Utançtan alev alev yanıyor da gene dinliyordu. Ve diyordu ki:

“Başka ne oldu? Ee, sonra?”

Ama Guslyaykin sözünü bitirdiğinde Andrey İvanıç sendeleyerek yaklaştı ona.

“Sen, ne cüretle... ne cüretle anlatırsın böyle şeyleri ha, ne cüretle?”

“Beyim, beyim, siz şey ettiniz ya...”

“... Ne cüretle... onun hakkında, Marusya’nın, ne cüretle, seni namussuz?”

Şlap –Andrey İvanıç’ın eli kaydı jöleli bir şeyin, *blancmange*’ın⁴ içine girdi sanki– işte öyle vıcık vıcık Guslyaykin’in yanakları. Öyle iğrenç, sanki pislığe bulaşmıştı eli.

15. Meşum Bir Ruh

Yirmi beş ocak –Azize Felitsita’yı anma günü, generalin karısının adı da Felitsita Afrikanovna, yani diyeceğim, onun isim günü. General Azañçeyov da âdetlere sadık ya: o gün Felitsita için bir yemek verip akşama davet yapardı. Yemek sıradan bir şey değildi, davet de sıradan bir davet değildi, daima bir bit yeniği, akılda kalıcı bir muziplik olurdu. Birinde, yemekten önce bütün subay karılarına çiçek buketi tutmuştu da demişti ki: “Lütfen, tatlı hanımlar, bunları serada sizin için kendim yetiştirdim, kendim topladım.” Tabii hanımlar da memnun ve minnettar olmuşlardı: “Ah, ne kadar tatlısınız, *merci*, ne harika bir koku...” Gülleri bir koklamışlardı, iki koklamışlardı, hepsi birden aksırmaya başlamıştı: meğer güllerin üzerine enfiye serpilmemiş mi! Birinde de, herhalde geçen seneki son yemekte olacak, ne büyük eğlence olmuştu... General yemekleri kendi yapmıştı –yemek değil mucize, bilhassa da etli çorbasıyla övünüyordu. Övündüğü kadar da vardı –şeffaf, kehribara benzer yağ adacıkları şampanya kabarcıkları gibi yüzüyordu üzerinde, Çin eriştesi de serpilmişti: ejderhalar, yıldızlar, balıklar, insan suretleri. Yemek bitti ya, konukların yürüyecek gücü kalmamıştı –general konuklarını arabayla bir gezinti için çıkardı, muhteşem bir şey göstereceğine söz verdi. Beş verst filan gittiler ki, general buyurdu –dur!– ve sadakatle kendisine inanıp buraya kadar gelmiş olanlara duyurdu:

“Beyler, et çorbasında yüzen yağ değil hintyağıydı. Hiçbirinizin aklına da böyle bir şey gelmedi –ha-ha-ha!”

İşte böyle. Gerisini anlatmasak daha iyi olacak!

Bu sene de benzer bir şey olacaktır, kesin. Gerçi general, Şmit’ten kurtulmak için şehre kaçmıştı, hâlâ da orada bulunuyordu, ama Felitsata’nın isim gününe kadar dönmemesi olacak iş değil. Nitekim Yüzbaşı Neçesa, devamlı surette izinde bulunan komutanın vekili olarak, generalden bütün askerleri toplayıp işe girişme talimatı aldı –boş bir alanı küreyip düzlemeleri gerekiyordu... Tabii bütün bu uğraşlar atış talimlerinden alıkoyuyordu ya onları, o kadar da olur –generalin karısının isim günü her gün değil ki, senede bir gün.

Ve askerler, cephaneliğin arka tarafındaki tarlaya dağıldılar –bildiğimiz boz karıncalar. Yalnız tanrıya şükür, şanslıydılar: sis kalktı, hava ısındı, yoksa yeri küremek ne mümkün. Doğruya doğru, toprak biraz yapışkandı, çamur sıçradıkça yapışıyordu ve bütün askerler serseri gibi görünüyorlardı. Yalnız eve gönderilen mektuplara yazılacak türden bir şey değildi bu iş. Kazıyorlardı da kazıyorlardı, el arabalarıyla taşıyorlardı kazdıklarını, arı oğlu gibi, boz, itaatkâr, iki büklüm. Bu tarlada ya bir atletizm müsabakası yapılacaktı, ya da başka bir şey: Felitsata’nın isim gününe kadar hiçbir canlı mahlûk, generalin aklından geçenleri bilemezdi...

Tihmen bir kütüğün üzerine tünemiş oturuyor, işi tefiş ediyordu. Bütün bunlar midesini kaldırıyordu; çamurun içinde debelenen kirli askerler, itaatkâr “emredersiniz komutanım”ları ve sis –sarı bir sürüngen, ama en çok da Tihmen’in kendisi.

Hakikaten, sümüklü Petyaşka çıkagelmişti ya, ansızın her şey cehennem azabı verir olmuştu. Eskiden her şey anlaşılırdı, bir “kendinde şeyler” vardı ki Tihmen için hiç dert teşkil etmezdi, bir de Tihmen’deki “şeylerin yansıması” vardı –bunlar da Tihmen’e itaat ederlerdi. Oysa şimdi –hadi buradan yak bakalım! Meşum bir ruh, her şeyi esir almıştı –hey ulu tanrım.

... Bir kilise, bir gün ışığı, büyük bir şey elinden tutuyor, alıp götürüyor Tihmen'i, yalnız Tihmen diremiyor, daha fazla dinlemek istiyor, isterik bir kadın gibi bağılıyor –meraklı ve ürkütücü– aynı anda hem kendi, kadın sesiyle, hem de başka, köpek sesiyle bağılıyor.

(Evet. Zaten bütün bunlar köpeğe daha çok uymaz mı? Bu rezillik, aşk hatta, uyuz enik Petyaşka?)

Ama Tihmen'in içindeki köpek sesi –o meşum ruh– sızlanıyor.

(Petyaşka... Ah, nasıl öğreneceğim bunu? Nasıl emin olacağım? Hakikaten, kimden bu Petyaşka?)

“Merhaba, Tihmen! Ne hayal kuruyordun bakalım?”

İki Tihmen de, hem gerçeği hem köpeksi olanı, ürktüler, ikisi eriyip bir oldular ve bu bir olan da olduğu yerde sıçrayıverdi.

Tihmen'in hemen karşısında, taburun üstü açık faytonunda, Yüzbaşı Neçesa'nın karısı oturuyordu. Bugün ilk defa yataktan çıkmış ve ilk defa kalkıp generalin karısına, daha doğrusu Agniya'ya gitmişti. Ruhu alev alevdi –generalle şu Marusya Şmitova'nın arasında neler oldu öğreneceğim diye kendi kendini yiyordu. (Oh, ulu tanrım, kibrinden ötürü cezalandırdı işte onu– meğer ne cevherler varmış bizim prenestese...)

Yüzbaşının karısı dedikodu etti, gamzelerini gösterip kıskandırdı, sonra geri döndü. Kütüğün üzerine oturup birbirlerine laf yetiştirerek atışan iki Tihmen yalnız kaldı.

Köpeksi Tihmen dedi ki:

“Yüzbaşı Neçesa da evde bir başına kalmış, yani...”

Ve kendisine bahşedilmiş köpeksi burnuyla kimseye görünmeyen bir patika bulup çıkardı, koşmaya başladı –sonra kafası karıştı, dört döndü. Uzun süre yolu aradı, ansızın durdu, bulmuştu: etrafı kokladı:

“Ah, salağın biriyim ben, düpedüz salak! Elbette, gidip bizzat yüzbaşıya sormak gerek. Petyaşka'nın kimden olduğunu o bilmeyecek de kim bilecek?”

Tihmen kalktı, parmağıyla Arjanoy'u çağırıyordu.

“Ee, işler nasıl?”

Hani başka zaman olsa hödüğün önde gideni, ama burada, toprak işinde onun üstüne yok, usta, her şeyin de sorumlusu.

“Gördüğünüz gibi, beyim, neredeyse herkezcikler işlerini bitirdi. Belki sacede on baş adam filan kalmıştır orada...”

“On baş adam mı? Peki.” Tihmen elini salladı. “Ben-siz bitirin, ben gidiyorum. İşe göz kulak ol, Arjanoy.”

Tihmen aceleyle Neçesa’ların yemek odasına daldı. Tanrıya şükür, yüzbaşı evdeydi.

Yüzbaşının karşısında bir asker vardı. Yüzbaşı Neçesa gayet ciddi bir tavırla bir çeşit pudra serpiyordu. Biraz daha aldı, avucunda tarttı, tamamdı.

“İşte, kendini iyi hissettiğinde bunu içersin. Hadi, uğurlar olsun!”

Neçesa kendini gayet iyi bir hekim sayardı. Hatta askerler de bir sıhhiyeciyeye veya doktora gitmektense ona gelirlerdi neşeyle –zaten doktor dediğin bir halattan anlamaz.

Yalnız bir talihsizlik olmuş, beş yıl kadar önce Neçesa’nın hastalarından biri *Sağlık Okulu* kitabını aşırması, yüzbaşıya kala kala *Evde Davar Tedavisi* kalmıştı. Yapacak bir şey yoktu, işe davar tedavisine uygun bir şekilde devam edecekti. Ve tanrının inayetiyle, gayet iyi sonuçlar almıştı, hem zaten arada büyük bir fark var mı ki? İster insan olsun ister sığır, mekanizma aynı.

Yüzbaşının haletiruhiyesi bu tedavi seanslarından sonra harika olurdu. Tihmen’in kaburgalarını dürtükleyip gıdıkladı:

“Ee, ne var ne yok bakalım, Puşkin kardeş?”

“Şey var, bir şey soracaktım da...”

“Olmaz kardeş, ilkin otur, bir şeyler iç, sonra bakarız.”

Oturdular. İçtiler, yediler. Tihmen tekrar cesaretini topladı, meseleye biraz uzaktan yaklaşılmaya girişti: böyleyken böyle, efendime söyleyeyim, hem galiba Petyaşka’yı

büyütüp adam etmek de biraz zor olacak... Ama yüzbaşı çabucak Tihmen'in sözünü kesti:

"Yemekte? Böyle ulvi mevzular? Sen kafayı yemişsin. Belli ki tıpla ilgili en ufak bir şey bilmiyorsun. Böyle konuşmalar bütün kanın kafamıza çıkmasına sebep olur, oysa yemek vakti karnımıza inmesi lazım..."

Hey ulu tanrım! Ne yapabilirsin ki? Üstelik tam da bu anda yüzbaşının sekiz pasaklısı birden içeri daldılar, yanlarında da art ayakları üzerinde Ayıcık -yaver Yaşka Lomaylov.

Neçesa'lar kıkırdadılar, fısıldaştılar -aralarında tezgâh kurmuş namussuzlar. Sonra en büyük kız Varyuşka bur-nundan soluyarak Tihmen'e atıldı.

"Amca, amca, senin ciğerin var mı? Ha?"

"Ciğ-ciğer," diye kahkahalarla gülmeye başladı yüzbaşı. Tihmen kaşlarını çatı.

"Evet, var, ne olmuş?"

"Biz de bugün yemekte ciğer kızarttık, yemekte..."

"Biz de yemekte... Biz de yemekte..." Küçük iblisler hoplayıp zıplamaya, el çırpmaya, bağrıışmaya başladılar ve el ele tutuşup bir çember kurdular. Yüzbaşı da dayanamadı, yerinden fırladı, çocuklara katılıp dönmeye başladı -yüzbaşının, generalin yaverinin, Moloçko'nun... kimin olduklarının ne önemi vardı ki...

Sonra hepsi birden saklambaç oynadılar. Sonra ilaç yaptılar: yüzbaşıyla iblisler doktor oldu, Yaşka Lomaylov sıhhiyeci, Tihmen ise hasta... Sonra da yatıp uyuma zamanı geldi.

Yani Tihmen gene karanlıkta kalmış, hiçbir şey öğrenememişti.

16. Yay

Moloçko sırf eğlence olsun diye generalin şehirden döndüğü söylentisini çıkardı. Şmit de oltaya düştü. Öfke-den kudurdu, hemen gidiyorum!

Aynanın karşısında duruyor, kolalı yakasını kasvetli bir tavırla elinde evirip çeviriyordu. Sonunda yakayı aynanın önüne koyup Marusya'ya seslendi.

“Lütfen bir bakar mısın şuna –temiz mi sence? Takılabilir mi? Başka da yakam yok. Zaten hiçbir şeyimiz yok artık.”

Narin, hatta daha önce olduğundan da narin, dudaklarının köşelerinde iki ölümcül kırışık belirmiş olan Marusya yaklaştı.

“Bir bakayım. Evet... Evet, hâlâ takılabilir...”

Ve kolalı yakayı elinde çeviriyordu, gözünü de ondan almıyordu –sessizce dedi ki:

“Ah, keşke yaşamasaydım! Bırak, öleyim... Bırak öleyim, Şmit!”

Evet, bu o, Marusya: rüzgârda uçan örümcek ağı –ve ölüm, kolalı yaka– ve “bırak öleyim...”

“Ölmek mi?” dedi ve sırtı Şmit. “Ölmek hiç zor bir iş değildir; mesele öldürmekte...”

Çabucak giyinip çıktı. Buz tutmuş, çınlayan toprakta yürüyordu –ama hissetmiyordu toprağı, bütün sinirleri çelik teller gibi gergindi. Hızla ve sert, kararlı ve öfkeli adımlarla yürüyordu.

Nefret edilesi, tanıdık kapı, sarı mumlu bezle örtülmüş; nefret edilesi, sıska yaveri generalin, Larka.

“Ekselansları daha gelmediler, yemin olsun.”

Şmit gerilmiş duruyordu orada, sıçramaya hazırdı, cebinde de, horozu çekilmiş...

“Beyim, inanmazsanız buyurun kendiniz bakın içeriye...”

Ve Larka kapıyı ardına kadar açtı, kendisi de bir kenara çekildi.

(Kapıyı açtığına göre içeride değil, doğruyu söylüyor... Kırsam mı? Gene aptal yerine mi koyayım kendimi?)

Şmit öyle sert bir şekilde döndü ki eşikte, Larka geriye sıçradı ve gözlerini kıstı.

Şmit dişlerini kenetlemişti birbirine, eli de tabancanın kabzasına kenetlenmişti, bütün varlığı lanet bir yayın altında eziliyordu. Bıraksaydı yayı, çarpsaydı! Kışlalara koştı –nedenini kendi de bilmeden.

Kışlaya girdi –gıcır gıcır, kütük duvarlar. Herkes, cephaneliğin arkasındaki tarladaydı– generalin karısının isim günü onuruna, kimsenin bilmediği bir sürprizin hazırlandığı yerde. Yalnız bir nöbetçi, uykulu gözlerle dolanıyordu –kır saçlı bir asker, baştan ayağa kır: gözleri, saçları, yüzü– her şeyiyle, bir asker üniforması gibi.

Şmit, kütük duvarların yanı sıra koşuyordu, çıplak şiltesiz yataklar akıp gidiyordu gözlerinin önünden. Omzundaki apoletine bir şey değdi –duvara baktı, yukarı: orada çiviye asılı, asker selamının nasıl olması gerektiğini gösteren bir tabela.

Şmit tabelayı söküp aldı.

“Nedir bu? Ne cüretle...”

“Nedir” kelimesini öyle bir şiddetle vurguladı, bu kelimeyle birlikte işkence eden yayı öyle bir saldı ki, o masum, basit “nedir” kelimesi korkunç bir etki yarattı, kır asker yumruk yemiş gibi sersemleyip geri çekildi.

Ama Şmit çoktan çıkıp gitmişti bile. Çalışmanın yürüdüğü yere koştı –bir sürü adamın toplandığı cephaneliğe.

O gün sadece üç kişiyi çalışmaya gtrmemişlerdi; kişladaki nöbetçiyi, cephaneliktekini ve hartu kutularını boyayan bir diğeri.

Yalnız hartuları boyayan, astar çekmeyi bile bilmeyen hdklerden değıldi –Er Muravey boyuyordu hartuları, işinin ehli olmasıyla bilinen usta. Usta dediysek de, hakika-ten usta: evvelki sene “ar Maksimyan ve Uysal Oğlu Adolfa” diye bir piyes sahnelemişlerdi de, bütün seti Er Muravey boyamıştı. Ve işte bu Er Muravey akordeon almada da bir numaralı uzmandı. Öyle bir tutkuyla çalardı ki, hiç kimse onun gibi alamazdı. Er Muravey kendi kıymetini bilirdi.

İşte orada duruyor, kısa boylu, esmer, dersin bu adam Rus değıl, orada durup ruhunu teskin ediyordu. Hartuları yeşile boyuyor da, bu onun için iş değıl. Yalnız bunu yaparken beyaz bir astar da almış, kutulardan birine manzara çiziyor: bir dere –yani memleketindeki hakiki Mamura Deresi, derenin üzerinde söğüt ağaçları, söğütlerin zer...

“Ah!” şmit’in eli yıldıırım gibi indi.

“Sensin ha boyayan? Sen... boyuyorsun? Ben... sana... ne... demiştim?”

şmit bir şeyler daha bağırıyordu –belki anlaşılır kelimeler de değıl, hatta kesinlikle anlaşılır kelimeler değıl–bağırıyor ve hartuların üzerine eğılmiş Muravey’i dövüyordu. Dvdke dvesi geliyordu, kan çıkana kadar, inleyene kadar, gözleri kayana kadar. Hani eskiden, narin Marusya’yı kollarına alıp da sonsuzcasına öpmek için duyduğu arzu gibi bir arzuyla.

Belki korkudan, belki de kendini büyük bir suçlu gibi gördüğünden, Muravey’in hiç sesi çıkmıyordu. Ama şmit onun sessizliğini dik kafalılık olarak anlıyordu. Yenmek gerekti bunu, yenmek gerekti, yenmek –nefes nefeseydi şmit– haykırış gerekti, inleme.

şmit cebinden tabancasını çıkardı ve ancak o zaman Muravey avazı ıktığınca bğrd.

Cephaneliğin arkasında, tarladakiler de sesleri işittiler. Kollarını ırpa ırpa, hendeklerin üzerinde sıraya sıra-

ya geldiler karanlık benekler gibi. En önde Andrey İvanıç vardı, bugün askerlerin başında o duruyordu.

Şmit, Andrey İvanıç'a baktı, ona bir şeyler söylemek istedi, ama koşup gelen askerlerin nefesleri yanı başındaydı. Şmit elini salladı ve ağır ağır uzaklaştı.

Askerler yerde yatanın çevresine toplandılar, kafalarını uzattılar, ama uzun zaman hiçbiri yaklaştırmaya cesaret edemedi. Sonra güçlü kuvvetli, hantal bir asker çıktı aralarından, homurdanarak, çöktü Muravev'in başına:

“Ulan, seni de amma benzetmiş ha...”

Andrey İvanıç, Arjanoy'u tanıdı. Arjanoy, Muravev'in başını kaldırdı ve beceriyle, sanki daha önce çok yapmış gibi bu işi, pamuklu bir mendille sardı onu.

(Evet, Arjanoy bu, Manzayı öldüren Arjanoy. Ta kendisi...) Ve Andrey İvanıç düşüncelere daldı.

17. Lantsepup Kulübü

Herkes Şmit'in cinnet geçirdiğini anlamıştı. Şmit ansızın subay kulübünün yemek salonuna girdiğinde içeridekiler emir verilmiş gibi sustular, yerlerine oturdular –sanki hepsi birden kafayı bulmuş gibi.

“Neyiniz var beyler? Ne oldu?” Şmit yüzünde kocaman bir sırıtmayla masaya yaslandı.

Herkes oturuyordu, o ise ayaktaydı, hani bundan daha acayip bir durum olmaz. Adamlar kıpırdandılar. Biri dayanamayıp ayağa fırladı:

“Biz ... fıkra anlatıyorduk da...”

“Ne fıkrası?”

Ne fıkrası? Olacağı var ya, kimsenin aklına fıkra filan gelmiyordu. (Ama şimdi ondan bahsettiğimizi anlayacak...)

Yüzbaşı Neçesa yetişti. Mor burnunu çekiştirdi ve dedi ki:

“Şeydi... Bir Ermeni fıkrası, biliyor musun? Biri geliyor, öbürü geliyor... On ikincisi geliyor. Bu nedir?”

Şmit neredeyse gülümseyecekti:

“Hım, on ikincisi geliyor ha? Yüzbaşı Neçesa'nın çocukları olmalı...”

Herkes toparlandı, rahatlayarak kıkırdamaya başladı. (Adam turp gibi yahu, şaka bile yapıyor...)

Şmit keskin, demir rengi gözlerini gezdirdi üzerlerinde, her birini ayrı ayrı inceledi ve dedi ki:

“Beyler, bunlardan bıkmadınız mı siz? Daha hareketli bir şeylerin vakti gelmedi mi? Ha? Mesela basıp şehre git-

sek, diyelim Lantsepup Kulübüne? Neredeyse bir senedir uğramadık.”

Şmit bakıyor, yüzlerini inceliyordu. (Gelirler mi acaba? Diyelim ki geliyorlar, biz de ansızın Aza... Azañçeyov’la karşılaşıyoruz? Olur mu olur...)

Seyirciler canlandılar.

“Şimdi mi? Ama gecenin bir yarısı... Delilik bu! Saba- ha ancak varırız oraya... Rüzgâr da var... Dalgalı...”

“Ee, ne olmuş yani?” diye sırtarak bakıyordu Şmit, Andrey İvanıç’a, gözlerini de dimdik onun alnına dikmişti.

Andrey İvanıç öne çıktı ve bu Lantsepup Kulübüyle ilgili şu kadarcık fikri olmadığı halde dedi ki:

“Ben geliyorum.”

Böylece salgın başladı, öbürleri de peşinden geldi: ben de, ben de! Telaşla ayağa fırladılar, kaputlarının düğmelerini iliklediler ve kıyıya indiler. Yalnız bir tek Neçesa inmedi.

Suyun üzeri öyle soğuktu ki, sesler kesildi. Ürkütücü bir sesle ıslık çalıyordu rüzgâr. Oturdıkları yerde kestiriyorlardı. Dalgalar bütün gece, teknenin demir güvertesine vurup durdu.

Şafak vakti karaya çıktılar. Güneş ağır ağır, hor görüyle, asaletle yuvarlanıyordu suyun üzerinde. Burunlarını kaputlarına sokup kestirmek utanç vericiydi, ayağa fırladılar, tepedeki henüz uykuda olan gül rengi, lacivert şehre baktılar.

Rıhtımda Çinli arabacılar belirdi, beş hurda araba kiradılar ve tek sıra halinde şehrin eteklerine doğru sürdüler.

Zili çalınca kapılar, tıpkı masallardaki sarayda olduğu gibi kendiliğinden açıldı: görünürde kimse yoktu. Adamlar fısıltılarla, hırsızlığa gelmiş gibi süzöldüler hazırlanmış odaya, yalnız alışılmadık bir oda, uzun mu uzun, oda değil de, koridor. Duvarlardan birinde, dar, üzeri şişelerle dolu bir masa. Onun karşısı, pencerenin olduğu yerse bomboş.

Şmit tepeleme bir kadeh rom doldurdu, dikleyip içti, eli neredeyse titriyordu, gözleri kısılmış, parlıyordu.

“Ee, beyler, zarları atalım mı?”

Zarları attılar. Dört kişi seçildi: Şmit, Moloçko, Tihmen, Nesterov. Nedense Moloçko’nun pembe yüzü bir anda solmuştu.

“Ben atıyorum!” diye bağırdı Şmit ve pencereden dışarı büyük, neşeyle parlayan bir altın fırlattı.

Açık penceredeki perde, geminin yelkeni gibi şişmişti. Adamlar pencerenin sollu sağlı iki yanına tünemiş, tabancalarını çekmiş, gergin, bekliyorlardı. Şmit’in sert, demirden yüz hatları, keskin, öne doğru sivri çenesi, kapalı gözleri...

(Ama neden bunlar...) Andrey İvanıç başını kaldırmıştı, hiçbir şey anlamıyordu.

Onu susturdular, sessizlik. Herkesin gözleri kıpkırmızı ve vahşiydi, yüzleri de yemyeşil: belki de uykusuz gece yüzünden. Başlarının üzerinde bazı kelimelerin anlaşılmaz parçaları girdap yapmış dönüyordu. Kadehleri birbiri ardınca deviriyorlardı. Her birinin yüreği dayanılmaz bir tatlılıkla işkence eden mengenelerin arasındaydı.

Bir dilim gün ışığı beyaz perdenin üzerinde yüzüyordu. Herkes sessizce oturuyordu. Ne kadar zaman geçti bilmiyordu hiçbiri, bir saat mi, iki mi?

Aşağıda, kaldırımda ayak sesleri. Herkeste aynı türden bir kasılma ve kısa aralıklarla dört silah sesi.

Adamlar sıçradılar, heyecanla gevezeliğe başladılar, hepsi birden pencereye atıldı. Duvarın dibinde mavi kapitone bir ceket, sırtüstü yatıyordu, içinde de bir Manza –belli ki yeni, pırıl pırıl, altın sikkeyi almak için eğilmiş, ama doğrulmaya fırsat bulamamıştı.

Andrey İvanıç bundan sonrasını göremedi. Uykusuz geceden mi, sarhoşluk veren içkiden mi, başka bir şeyden mi yoksa hepsi birden mi –gücünü kaybetti ve yıkıldı yere. Pencerenin yanında, ayaktaydı ya, gözlerini açtığında yerdeydi.

Kendine geldiğinde Şmit’in demir rengi gözleri hemen üzerindeydi.

“Aklınıza gelir miydi?” Şmit dizlerinin üzerinde dimdik doğruldu. “Subay olacak muhallebi çocuğu, kan görmeye dayanamıyor. Hep söylerim: bir subay öldürmeyi barış zamanlarında öğrenmeli...”

Andrey İvanıç ağır ağır yerden kalktı –sendeledi– Tihmen’e sarıldı.

Tihmen elini tuttu, çıkışa götürdü.

“Gidelim, sevgili dostum, gidelim. Sizin için henüz erken, biraz daha bekleyin...”

Karanlık çitlerle sarılı, toprağı kederli ve dölsüz küçük, çıplak bahçeye çıktılar. Güneş gökyüzünde belireli çok olmamış ve sureti şimdiden sisin ölümcül peçesiyle örtülmüştü.

Tihmen kasketini çıkarıp attı, seyrek saçlarında gezdirdi elini, yukarıya baktı:

“Alçaklık. Her şey alçaklık. Öyle bir alçaklık ki!” dedi kulak tırmalayan bir sesle. Elini salladı, tekrar sessizce oturdu, fazlasıyla uzun, çelimsiz. Paslı, her şeyi paslatan sarı bir sis sürünüyordu.

“Belki bir savaş olsaydı, o zaman...” dedi Tihmen genizden gelen bir sesle.

“Savaşta çok iyi oluruz!”

Bunu söylemek istemiş miydi gerçekten, yoksa elinde olmaksızın söyleyivermiş miydi –Andrey İvanıç bunu bilemedi, başını çekiçler dövüyor, paramparça oluyor, boşalıyordu.

18. İttifak

Büyük paskalya orucu, havalar rutubetli, sıcak. Ayaklarının altında çamur –çamur ki ne çamur, yutuvarecek adamı.

Ve de yutuyor. Emeklemeye bile gücü kalmamış uykulu bir adam batıyor ve uykuya dalarken diyor ki: “Oh, savaş olsaydı, ah savaş olsaydı... Yangın olsaydı, şarap seli olsaydı...”

Ayaklarının altında çamur. Serseri mayına benzer adamlar amaçsızca dolanıyor okyanusa açılan kumsal boyunca. Kara karanlık uzaklarda incecik beyaz şeritler –gemiler. Ah, içlerinden biri buraya gelir mi acaba? Büyük paskalya orucu başlayınca hep uğramaya başlarlar. Daha geçen sene şubat ayında iki tane geldi –dönüver, güzelim benim, dönüver... Hayır! Ama kim bilir, belki yarın?

Ve ertesi gün gerçekten de öyle oldu. Hiç kimse beklemezken, Fransızlar çıkageldiler.

Tam bu anda Moloçko ve Tihmen rıhtımında oturmuşlar, Lantsepup Kulübünde olup bitenleri anıyor, uzaklara bakıyorlardı. İlk bir tutam duman, giderek yaklaştı, hızlandı –ve bir baktılar: kuğu gibi beyaz ve tatlı bir kruvazör ve Fransız bayrağı. Tihmen tedirgin oldu, şimşek gibi fırladı. Moloçko ise orada kaldı, kasıntıyla volta atmaya, bu mutlu anın tadını çıkarmaya koyuldu: ilk bilen, ilk karşılayan, ilk anlatan o olacaktı!

“Kendimi şanslı addediyorum ki, Rus olsa bile bu uzak... yani, uzak olsa bile bu Rus sahillerinde sizi ilk karşılayan ben oldum...”

Moloçoکو kendini böyle ifade etti, en zarif tavrını takındı. Çocukken bir Fransız mürebbiyesi olduğu için şanslıydı...

Fransız teğmen, Moloço'ının konuşması kendisine çevrildikten sonra gülümsemedi, itidalini korudu:

“Amiralimiz, bataryanızı ve garnizonunuzu incelemek için izin talep ediyor.”

“Ulu tanrım, demek öyle... Şimdi, bir koşu gidip sorayım,” dedi Moloço ve dörtlal kalktı.

Ama onu bu durumdan kim kurtarabilir ki? Komutanlardan hiç kimse yok, vekâleten Neçesa... Neçesa da ögle uykusundan uyandırılınca acayip sersem olur. Gördün mü sen rezilliği!

“Yüzbaşı Neçesa, yüzbaşı... Kalkın, Fransız amirali geldi, garnizonu incelemek istiyor...”

“Horr... fff... hor... Kim, kim?”

“Amiral dedim, Fransız amirali!”

“Siktir et generalı amirali, benim uyku var. Horr... fff...”

Moloçoکو, yüzbaşının üzerindeki Çin işi sabahlığı çekip aldı, Lomaylov'a bağırdı:

“Lomaylov, yüzbaşıya kvas getir!”

Ama Lomaylov da ortalarda yok: bugün bacaları temizlemeye gitmiş. Kvası yüzbaşının karısı Katyuşa kendisi getirdi.

Yüzbaşı kvası içti, tek tük bir şeyler anlamaya başladı:

“Fransızlar mı? Ne işleri varmış, delirmişler mi? Niye gelmişler?”

“Yüzbaşı, acele edin, tanrı aşkına! Fransızlarla ittifakımız var... Ulu tanrım, başımıza gelen!”

“Ne, ne? Nereden gelmişler? Niye? Askerler --düşünsene, generalin işlerini gördükten sonra nasıl görünüyor bizim askerler! Moloçoکو, derhal cephaneliğe git. Bizim bütün namussuzlara söyle, ormana koşsunlar! Birtane bile orospu çocuğu yüzünü göstereyim demesin!”

İşte Yüzbaşı Neçesa nihayet geldi, rıhtımda duruyor: kaputu rüzgârda savruluyor, üniformasında süsler, rütbeler.

Sıradaki ana halka –Moloçko– dört dönüyor, gülücükler saçıyor, çevirmenlik yapıyor. Fransız generali hiç de genç sayılmaz, ama öyle bir ince ve düzgün ki, herhalde korse giyiyor. Not defterini çıkardı, meraklı, bir şeyler yazıyor.

“Peki askerleriniz ne kumanya alıyor? Hım, hım. Atlar? Kaç bölüğünüz var? Silah başında kaç kişi? A-ha, demek öyle!”

Ve hepsi birden kışlalara yollandılar. Adamlar ortalığı toplamaya fırsat bulmuşlardı, temizdi, gayet de düzenli. Yalnız koku var ya, çok Rus kokuyor. Fransızlar açık havaya çıkmak için telaşlandı.

“Şimdi de bunları cephaneliğe götürelim –tanrıya şükür, böylece bitiyor...”

Cephaneliğin olduğu yere bir blok kalmıştı ki, Lomaylov, Teğmen Nesterov’un evinden çıktı. Bacayı temizlemeyi bitirmiş, çok da düzgün temizlemiş, hem salonda, hem yatak odasında. Bitirmiş de, elinde fırçası, üstü başı pejmürde –dökülüyor, kapkara kurum içinde.

General merakla kelebek gözlüğünü taktı.

“Aa... Bu da kim?” diye sordu Moloçko’ya dönerek.

Moloçko ürktü, yalvarırcasına Neçesa’ya baktı, Neçesa sert, sembolik bir tavırla yuvarladı.

“Bu... Bu Lantsepup olur, ekselansları!” diye saçmalayıverdi Moloçko, aklına ilk gelen şeyi işte böyle saçmaladı. Sabah Lantsepup hakkında konuşuyorlardı ya Tihmen’le, işte ondan...

“Lan-ce-poupe? Bu... ne anlama geliyor?”

“Bunlar... yer-yerli kabilelerden, ekselansları.

Amiralin çok ilgisini çekti:

“A-a, demek öyle? Şimdiye kadar hiç böyle bir kabile duymamıştım, oysa etnografya ile çok ilgilenirim...”

“Yakınlarda keşfedildiler, ekselansları.”

General defterine yazdı:

“Lan-ce-poupe... Çok ilginç, çok. Coğrafya derneğine bununla ilgili bir rapor sunacağım. Muhakkak...”

Neçesa neredeyse meraktan çatlayacaktı, Lantsepup'la ilgili bu tuhaf sohbet de neyin nesiydi acaba.

Amirale gelince –işler hiç de kolaylaşmıyordu– Moloçko'ya yeni bir hamle yaptı:

“Peki ama... hiç bir askerinizi görmüyorum ortalıkta?”

“Askerleeeeer, ekselansları, şeyde... ormanda.”

“Ormanda mı? Hepsi mi? Hım, niye ki?”

“Onlar, ekselansları, şu Lant-Lantseluplar var ya... Yani hepsi, bizim askerler yani, Lantseluplara boyun eğdirmeye gönderildiler...”

“Ah, demek ki bunlar tamamen boyun eğmiş bir kabile değil? Burada her attığımız adımda yeni bir sürprizle karşılaşıyorum!”

(Sürpriz! Peki ben başka ne sürprizler göreceğim acaba? Yalana sardım, iyice karıştırdım, mahvoldum...) Talih-siz Moloçko buz gibi ter içindeydi.

Ama bu kadar yeni keşif amiral için kâfiydi. Şimdi yürüyordu ya, bir yandan da kafasını sallıyordu: “Güzel, pek iyi, çok ilginç.” Her gün yeni bir kabileyi keşfetmiyor ya adam.

19. Şehitler

İyi de, Yüzbaşı Neçesa gibi kıt akıllının biri bunca enerjiyi nereden bulmuştu? Belli ki, Fransızlarla işler bunca yolunda gittiği için mutluluktan. Ve Neçesa, Fransızların onuruna büyük bir şölen tertiplemeye koyuldu.

Fransızlar kabul ettiler –elden ne gelir, ittifak. Herkeste bir telaş, bir heyecan. Subay daireleri benzin kokuyordu, yaverler de bütün işi gücü bırakmışlardı –subayların karılarına bigudi yapmakla pek meşguldüler, generalin yaveri Larka ise davetiyeleri dağıtıyordu.

Marusya kapıyı vuranın Larka olduğunu gördü ve titremeye, ateş gibi yanmaya başladı. Sanki dün gibiydi o lanet olası akşam: çılgın bir gün batımı karanlığı, yedi haç, Andrey İvanıç’la birlikteler ve Larka, generalin mektubunu veriyor.

“Şmit, alma onu içeri, alma, ne olur!”

Şmit’in içindeki yay da gerilmişti, nabızı çarpıyordu, acı çekiyordu, işkenceydi tattığı.

Şmit sıırttı:

“Bunu daha önce düşünmeliydin. Artık çok geç.” Açtı yemek odasının kapısını ve mutfığa doğru bağırdı:

“Hey, kim var orada, buraya gel!”

Şmit hâlâ Larka’nın adını anamıyordu. Larka paldır küldür içeri daldı, bakır gibi parlayarak, davetiyeyi uzattı ve konuşmaya başladı:

“Bıktık artık, şu Fransızlar için de amma yaygara kopardılar ha!”

Şmit kendini zorladı, birkaç soru sordu, hatta yüzüne bir tebessüm bile oturttu. Larka da derhal cesaretini topladı:

“Beyin, cüretimi mazur görün, Fransızlar da votka içer, değil mi? Yoksa biz ne yapacağız bunlarla...”

Şmit bile güldü. Güldü –hem de öyle bir güldü ki, dağları inletecekti neredeyse, öyle güldü...

Marusya’ya gelince –penceredeydi, sırtı Larka’ya dönük– çekip gitse, gücü yok –oracıkta duruyor da zayıf, zarif omuzları titriyor. Şmit onu görüyor ama gülmekten kendini alamıyor, daha yüksek sesle, daha yüksek...

Yalnızlar. Şmit’in ayaklarına atıldı, soğuk döşemeye, kollarını uzattı:

“Şmit, ben ki bir tek senin için... senin için yaptım. Korkunç ve iğrençti benim için –inanıyor musun bana?”

Şmit’in yüzünde zoraki, kasılmış gibi bir tebessüm:

“Yüzüncü defa söylüyorum sana; demek ki yeterince berbat değilmiş, yeterince iğrenç değilmiş. Demek ki bana duyduğun acıma aşkından daha güçlüymüş...”

Marusya bilmiyor, onu nasıl... Sımsıkı kenetli parmakları... Ulu tanrım, eğer Marusya’da bir tek aşk, Şmit’te de sadece akıl varsa, ne yapacaksın –ne bir şey söyleyebiliyor, ne aklına bir şey geliyor. Peki ama kendisi inanıyor mu söylediklerine? Ah, anlamıyorum, anlamıyorum! Kendini zincire vurdu, kilitledi kapılarını, kendi olmaktan çıktı artık, Şmit değil...

Marusya soğuk döşemeden kalktı ve sessizce salona gitti. Karanlık köşeler ürkütüyor ve boğuyordu onu. Ama eskisi gibi, çocukluğundaki gibi de değil. Ne kıllı gulyabaniler görünüyordu, ne masalların o neşeli delisi Poluduşka, ne de masalların boyuna hoplayıp zıplayan ecinnisi Vrag –bir tek Şmit’in yabancı, anlaşılmaz yüzü görünüyordu.

Masanın üzerindeki lambayı yaktı, sandalyeye tırmanarak duvardakini de yaktı. Ama neredeyse daha çok hatırlatıyordu her şey şimdi o akşamı; o zaman da yalnız başına dolaşıp bütün lambaları yakmıştı.

Söndürdü lambaları ve yatak odasına gitti. (Şmit'in bütün çorapları delik, ben de bir aydır sadece hazırlanıyorum... Gidemem, gitmemeliyim.)

Oturdu, eğildi, çorapları yamadı. Gözlerini ovalıyordu durmadan: görüntü kayboluyordu, karanlıktı, elindeki işi göremiyordu. Çok geç vakitti, gece yarısıydı yamaları bitirdiğinde. Bir çekmeceyi açtı, çorapları yerleştirdi, mum komodinin üzerinde titriyordu.

Şmit içeri girdi. Ağır, uzun boylu, döşemeyi gıcırdatarak volta atmaya koyuldu yatak odasında. İçindeki yay zonkluyordu, işkence ediyor ve işkence arıyordu.

Dedi ki... Yok, demedi de bir taş fırlattı sanki Marusya'ya: "Hadi, yat artık."

Marusya soyundu, uysal, küçük. Geceliğinin içinde – bir küçük kız çocuğu: öyle narin, elleri de öyle zayıf. Bir tek dudaklarının kıyısındaki o iki ihtiyar kırışığı...

Şmit yaklaştı, nefes nefese kalmış vahşi bir hayvan gibi soluyordu. Marusya, gözleri kapalı, yattığı yerden dedi ki:

"Şmit, Şmit... beni seviyor musun? Gerçekten bunu mu istiyorsun –öyle, kaba..."

"Sevmek mi? Sevmiştim..."

Şmit boğuluyordu. (Marusenka, Marusenka, ölüyorum ben. Marusenka, sevgilim, kurtar beni!) Ne var ki ağzından şunlar döküldü:

"Ama sen gene beni sevdiğini anlatacaksın elbette, hım! Senden bunları işittiğim yeter. Bense... sadece istiyorum."

(Hayır, sadece dili öyle söylüyor... Korkunç olmalı...)

"Şmit, yapma, yapma ne olur, tanrı aşkına..."

Ama Şmit'le başa çıkmak mümkün mü? Çiğnedi onu, bağladı, zorla tuttu. Onu, bu zayıf, tatlı çocuğu ezmek, parçalamak acı veriyordu, ama öyle tatlıydı ki işkence etmek –ona, böyle tertemiz, masum, sevgili...

Öyle küçük düşürücü, öyle acı vericiydi ki Marusya için, son ve en umutsuz çığlığı kopamadı dudaklarından da varlığının derinlerine daldı, boğulmuş, paramparça olmuş

vahşi bir acıyla. Ve bir dakika için, bir saniye için uzaklarda bir şimşek çaktı; o zaman anladı Şmit'in büyük gazabını, kız kardeşini o büyük...

Ama Şmit çıkmış, konuk odasına gitmişti, orada yatmaya. Belki yatmaya değil de dolaşmaya bütün gece ve mavi, baykuş gözlerine benzeyen pencerelerden dışarıya bakmaya.

Bir başına yatıyordu Marusya, karanlıkta, boşlukta. Dökülmeyen gözyaşlarını döküyordu.

(Büyük bir kadınsınız siz, demişti.) Andrey İvanıç'ı hatırlıyordu. (Amma da büyük bir kadın, iğrenç, utanç verici. Biliyor olsaydı bunu demezdi...)

Nasıl bilebilirdi ki?

20. Muhteşem Bir Şölen

Müzik: beş asker nefeslilerde, bir de akordiyonuyla Er Muravey. Eh, müzik biraz beceriksizceydi gerçi, ama geri kalan her şey pek hoştu. Duvarlarda yeşil dallar asılı, küçük bayraklar dalgalanıyor. Lambalar da şevkle tütüyor. Subayların pelerinlerindeki gümüş parlıyor. Hanımlar koştururken ninelerinden miras broşları, bilezikleri şingirdiyor. Törenlerin ustası pembe ve parlak suratlı Moloçko, hepsinden iyi değil mi?

Ama Tihmen her şeye kuşkuyla bakıyordu –henüz tamamen ayıktı.

(Kuşkusuz, bütün bunlar yalandan ibaret. Ancak şu parlıyor, evet. Ama gene de biricik hakikat ölüm ve gene de hâlâ hayattayım ben, demek ki yalanı yaşamak gerek, üstünkörü. Demek ki Moloçko haklı, kafalarımız bomboş olmalı... Ama pratikte? Of, bugün kafam çok karışık...)

Moloçko, Tihmen'in yanından hızla geçip müzisyenlere koştı:

“Canlı, canlı! ‘İki Başlı Kartal’! Geliyorlar, geliyorlar...”

Müzik canlandı, borular daha güçlü üflenmeye başladı, hanımlar parmak uçlarında yükseldiler. Fransızlar içeri girdiler –hepsi de alımlı, hoş kokulu, iki dirhem bir çekirdek, her şeyleri bir tamam yerinde.

Tihmen de bir an diğerleriyle birlikte ağzı açık bakakaldı. Sonra kendini toparladı, düşündü: şu Fransızlara

bak, bir de bize bak. Bizim üniformalar kolonyaya batırılmış, yüzler mahcup, kadınların elbiselerinin rengi solmuş...

(Evet... Eğer yalan bir kez daha sahte çıkarsa... Bakalım: n'inci dereceden kuvveti, eksi, eksi -artı... Demek ki, sonuç olarak... Öf, bu da nesi? Bugün kafam darmadağın...)

"Dinleyin, Polovets," dedi Tihmen, Andrey İvanıç'a yaklaşıp, "gidip votkanın dibine vuralım, mide bulandırıyor burası..."

Evet, Andrey İvanıç'ın da içmesi gerekiyordu. Birbiri ardınca yuvarladılar. Bu arada Neçesa da büfede konyanın icabına bakıyordu -cesaretini toplamak için- yalnız hiç işe yaramadı -ne de olsa sorumlu oydu.

"Şmit de bugün pek neşeli, o-ho!" diye homurdandı Neçesa, ıslak dudaklarının arasından.

"Nasıl yani, Şmit burada mı?" Andrey İvanıç doğruca salona geçti.

Yüreği tatlı bir acıyla sızlamaya başladı, Şmit değildi aradığı, hayır... Fransızlar yüzüncesine geçiyorlardı yanından -Moloçko, bir valsin figürleriyle, mutluluktan ter içinde ve kıpkırmızı bir yüzle görünüp kayboluyordu.

(Neçesa yalan söylemiş -ama neden? Marusya yok. Hiç kimse yok...)

Ve ansızın -gürültülü, demir gibi çınlayan kahkahası Şmit'in. Oraya atıldı. Kendilerinin ve birbirlerinin etrafında dönüyor, çarpışıyor çiftler; aralarından geçmek mümkün değil gibi.

Şmit ve Marusya, Fransız amiraliyle birlikteydiler. Şmit göz ucuyla Andrey İvanıç'a baktı -bir damla bırakmadığı boş kadehinin içinden.

Andrey İvanıç'ın gözleri dumanlanmaya başlamıştı, hızla Şmit'ten Marusya'ya döndü, onun küçük elini aldı, tuttu -ah, mümkün olsaydı hiç bırakmamak! (Ama neden titriyor eli, neden titriyor?)

Sisin içinde, Fransızca bazı konuşmalar duydu Andrey İvanıç, kulak verdi.

“... Generalin burada olmaması çok yazık, kendisi şaşırtıcı bir adamdır. Karım, generalin büyük bir hayranıdır. Hakikaten kendisini kıskanırım. Hatta fırsatını bulursa, belki...”

Fransızlar gülümsüyorlardı, Şmit’in sesi çın çın çınıyordu. Marusya bir salkım söğüt gibi duruyordu oracıkta. Ve düşerdi eğer hissetmemiş olsaydı Andrey İvanıç –bir tek o görmüştü durumu ve Marusya’yı belinden tutmuştu.

“Vals,” diye fısıldadı Andrey İvanıç ve cevabını duymadan onu çevirmeye başladı. (Şmit’ten biraz daha uzağa, lanet olasıca, daha uzağa... Ah, Şmit, neden...)

“Nasıl işkence ediyor bana... Andrey İvanıç, bir bilseydiniz! Bugün üçüncü gün. Balodan önce üç gece boyunca...”

Marusya sanki aşağılardan bir yerden, düştüğü derinlerden konuşuyormuş gibi geliyordu Andrey İvanıç’a. Baktı, o iki kırıksık, ölümcül kırıksık dudaklarının kıyısındaki –ah, o kırıksıklar...

Oturdular. Marusya yağ lambasına bakıyordu, gözlerini nefretle dönüp duran alev dilinden alamıyordu, gözlerini alsaydı baraj yıkılır ve taşardı...

Şmit vals devam ederken onlara yaklaştı. Marusya gülümsüyordu –çünkü Şmit onlara bakıyordu– gülümsüyordu, başka birinin dilinden çıkarmış gibi vahşi kelimeler döküldü dudaklarından:

“Öldürün onu, Şmit’i öldürün. Böyle olacağına ölsün daha iyi, dayanamıyorum...”

“Öldürmek mi? Siz misiniz bu?” Andrey İvanıç ona baktı, inanmadan, dehşet içinde.

Evet, oydu. Rüzgârda uçan örümcek ağı –ve ölüm. Vals –ve cinayet.

Şmit, Yüzbaşı Neçesa’nın yusuvarlak karısıyla dönüyordu, esnek, sert dönüyordu, döşeme ayaklarının altında gıcırdıyordu. Gözlerini kısmış, sırtıyordu.

Andrey İvanıç, Marusya’ya cevap verdi:

“Peki.”

Ve dişlerini sımsıkı kenetleyip tekrar dönmeye başladı –ah, ölünceye kadar dönebilse...

Yalnız yeri gelmişken, başlar valsten değil de, içilen onca içkiden dönüyordu. Fransızlar her tanrının günü geliyor değiller, üstelik de ittifak var, bugün içilmez de ne zaman içilir? Olacak iş mi?

Fransızlar da içiyorlardı, yalnız kurnazca; içiyorlardı, ama ruhlarıyla değil. Yarım bardak bir şey içiyorlardı ki, insan bakmak bile istemiyor. Öte yandan bizimkiler var ya –vicdanlı şekilde, Rus usulü, engelsiz içiyorlardı. Bakar bakmaz içtiklerini görüyordunuz, sendeleyerek yürüyorlardı, neşeliydiler, gözleri de dumanlıydı.

İşte Tihmen bu sırada boyunun uzunluğunu hissediyordu, herkesten uzun olmak da dayanılacak şey değildi. Kısa boylu bir adam sendelese dert değil. Uzun boylu –çan kulesi kabilinden– sendeleyince neredeyse yere kapaklanıyor ya, izlemesi pek korkunç.

Ama Tihmen duvara yaslanmış, kendini çok metin, güçlü ve cesur hissediyordu. Bu yüzden Neçesa sendeleyerek önünden geçerken Tihmen onu ensesinden sertçe tuttu. (Yeterince içtim bugün, şuna sorayım artık...)

“Yüz-başı, dürüstçe söyle bana, tanrı aşkına: şu Petyaş-ka kimin çocuğu? Deli olacağım, anlıyor musun, kederden! Gebereceğim meraktan, benden mi Petyaşka, değil mi...”

Yüzbaşı zurna gibiydi, ama bir şeylerin yolunda olmadığını anladı:

“Hey, sen, kardeş, sen, neden bahsediyorsun ha?”

“Sevgili dos-tum, söyle!” Tihmen sessizce ve acıyla ağlamaya başladı. “Son umudum sende, hım, hım!” Tihmen burnunu çekti. “Katyuşa’ya sordum ama o bilmiyor... Ulu tanrım, şimdi ne yapacağım ben? Sevgili dostum, söyle, sen biliyorsundur...”

Neçesa, Tihmen’in gözlerinin önünde sallanan burnuna boş gözlerle bakıyordu, burnun ucunda bir gözyaşı damlası vardı –hani şu burnu çekseydi de düzeltseydi.

Bu arzuya karşı koyamayan Neçesa, Tihmen'in burnunu iki parmağıyla sertçe yakaladı ve sağa sola oynatmaya başladı. Bu, Tihmen için öyle bir sürprizdi ki, burnunu geri çekmeyi boşlamış uysal bir tavırla, hatta neredeyse biraz da merakla yüzbaşının elini takip ediyordu.

Ve ancak o zaman arkasından gelen sesi işitti: "Tihmen, Tihmen!" –anladı ve kendini kurtardı. Herkes, elleri göbeğinde, bir çember oluşturmıştu.

Tihmen sersem bakışlarını onların üzerinde gezdirdi, birine gelince durdu –Moloçko'ydu bu– ve sordu:

"Sen gördün mü, ha? Adam benim burnumu kaptı?"

Bir kahkaha tufanı koptu. Moloçko'nun dili zorlukla dönüyordu:

"Ee, kardeş, kimin kimin burnunu kaptığını neticede kimse bilmez."

Çemberdeki herkes hareketlendi. Şimdi Tihmen'in bir şey yapması gerekiyordu. İstemeden, ama vazife icabı yüzbaşıya doğru süründü.

O anda acayip saçma bir şey oldu: Neçesa yüzükoyun Tihmen'in üzerinde yatıyor ve bütün gücüyle onu pataklıyordu. Kimisi yerdekileri ayırıyor, kimisi de ayıranları çekiyordu, bırakın da adam gibi kavga etsinler, engel olmayın adamlara yahu. Eğer Yüzbaşı Neçesa'nın karısı olmasaydı ya, tanrı bilir nasıl biterdi bu kavga.

Yüzbaşının karısı geldi, bağırdı, tepindi:

"Seni mankafa, ahmak. Derhal ayrıl."

Yüzbaşı on senedir itaat ediyordu bu sese, derhal ayrıldı. Saçı başı darmadağın, pejmürde, canı sıkkın –bırakmamıştı ki kavganın sonunu getirsin– oracıkta durmuş saçlarını düzeltiyordu.

Fransızlar bir köşeye toplanmış, şaşkın, düşünüyorlardı, çıksalar mı acaba? Çıkmak olmaz: ittifak. Yalnız, burada kalmak da tuhaf kaçacak, belli ki Rusların arasında bir aile meselesi var.

(Ne var ki... Ama zaten hepsi de biraz Lantsepup sayılır.) Amiral kaşını kaldırdı. (Neden koptu acaba bu kavga?)

Moloço'yu çağırdı. Moloço açıklamaya çalıştı:

“Çocuk yüzünden. Kimin çocuğu olduğuyla ilgili, ek-selansları...”

“Hiçbir şey anlamadım,” dedi amiral ve omzunu silkti.

21. Karanlıkta Bir Işık

Subay kulübünde, salondan koridora açılan küçük bir pencere vardı. Neden, ne amaçla açılmış, belirsizdi. Yalnız o pencere açıldıktan sonra bütün evleri aynı şekilde yapıyorlardı –yani subay kulübünün örneğini takip ediyorlardı. Yaverler şimdi bu durumdan çok hoşnuttular, koridorda, pencerenin yanına toplanmış, zevkle olan biteni izliyorlardı.

“Uy, bu Fransız milleti de az kurnaz değil ha!” dedi generalin semaver gibi parlayan yaveri. “Kardeş, sana diyeyim: bunlar ne Caponlara ne Manzalara benzemiyi. Caponlar büyür olur, yani...”

Larka sözünün arkasını getiremedi, Sayın Tihmen’in karşısında hazır ola geçmek gerekti.

Suratı dağılmış, sıırıslıklam, toz içindeki Tihmen koridora çıkmış, kafası allak bullak, öylece duruyordu, nereye gitse acaba?

Sonunda karar verdi, sola döndü ve çürük merdivenden yukarı, gözetleme kulesine çıktı.

Yaşka Lomaylov ayıplarcasına arkasından bakıyordu.

“Nereye gidiyi şimdi bu, ha, nereye gidiyi? Ne demeye çıkıyı oraya? Ey, Larka, şu bizim beyler amma aksi lan! Ulan hepsi birbirinden acayip be... Anlamadım başka ne lazım bunlara; ocakları var, ekmekleri tuzları var...”

Larka burnundan soluyordu:

“Ahmak herif, ekmek tuzmuş! Ekmek tuz dediğin senin gibi hayvana yeter, yalnız şu beyler var ya, hani günah

yazmasın, bunlar kardeş, hakiki beyler, öyle bir hayalleri var ki bunların, ya...”

“Mesela ben şu Tihmen efendiyle evlenseydim, neler yapardım!” Lomaylov’un dili ağır ağır dönüyordu. “Adama yarım düzine çocuk doğururdum, böylece hayalleri rüzgâra savrulur giderdi...”

Lomaylov, dışarıya açılan pencereden, Neçesa’ların evinin olduğu tarafa baktı. (Kostenka’nın nesi var ki? Ben-siz mi yatıp uyudu acaba?)

Karanlık, soğuk bir sis, pencerenin öte yanında. Yakınlarda biri avazı yettiğince bağıyor: Nöbetçiler! Nöbetçiler! Kaşınıp kayıtsızca esneyen askerler işittiler bunu, gene şu her gün olan işlerden.

Teğmen Tihmen şimdi yukarıda duruyordu, dengesiz, üflesen yıkılacak, uzun mu uzun.

“Peki, öyle olsun, öyle olsun, ben de çekip gidiyorum... Burnumdan, ha? Sizin için hahahihi, ama benim için...”

Tihmen kanadı itti, pencere açıldı. Aşağıda, karanlıkta gene “nöbetçiler” diye bağırdılar, bu defa daha yüksek sesle ve daha acıklı.

“Nöbetçiler ha, nöbetçiler? Sana göre ben nöbetçi değil miyim, ha? Sanıyorsun biz bağırmıyoruz, ha? Ama duyan kim, duyan? Ha, git de mosmor oluncaya kadar bağır.”

Tihmen doğruldu, başını karanlık, ıslak, uğuldayan geceye kaldırdı. Oradan, kuleden körfezde neşeli bir ışık görölüyordu; kruvazör olmalı, onların.

Koyu karanlığın içindeki o ışık bir dayanaktı Tihmen için, gözlerine can verdi, o ışık olmasa yaşayamazdı. Küçük, neşeli, parlak ışık.

“Petyaşka, Petyaşka’m benim, Petyaşka...”

Ve ansızın göz kırpıp ışık ve kayboldu. Belki öte yana dönmüştü kruvazör, belki de başka bir şey olmuştu.

Kayboldu ve karşı konulmaz bir karanlık çöktü her yere.

“Pet-yaş-ka, Petyaşka’m! Neçesa son umudumdu... Bilen başka kimse yok, kimse söylemeyecek... Oy!”

Tihmen acıyla başını sallamaya başladı, burnunu da çekiyordu. Sarhoş gözyaşları süzüldü, bir sarhoşunkinden daha acı gözyaşları olabilir mi?

Yanağını pencerenin pervazına yasladı, pervaz ıslak, pis, soğuk. Yüzündeki soğuk onu biraz ayılttı. Tihmen biriyle konuşmasını hatırladı:

“Çocuk sahibi herkes mankafa, salak, oltaya gelmiş ahmaktır... Benim bu, ben... Bendim böyle diyen. Ve işte Petyaşka için ağlıyorum. Artık kimden olduğunu öğrenmenin mümkünatı yok. Oy!”

Mümkünatı yok—bir tabut kapağı gibi çarptı Tihmen’in kafasına. Aşılmaz karanlık galip gelmiş, ışık sönmüştü.

“Pet-yaş-ka! Pet-yaş-kaaa!” Tihmen burnunu çekiyordu, nefesi tıkanıyordu, pervazdan yavaş yavaş sarkıyordu.

Pervaz da korkunç pis, Tihmen’in elleri pisliğe bulanmış. Ama üniformasına silmek de yazık olacak. Neyse, olan oldu artık.

Daha da sarktı—öf, bunun da sonu yok; öyle bir uzun ki. Sonunda bunu da aştı, sarktı ve kuleden aşağı, tepesi üstü çakıldı.

Belki bağırıyordu ama yaverler hiçbir şey işitmemişlerdi. Bu acayip adamı, Tihmen’i düşünmeyi unutmuşlardı, Fransızlar dışarı çıkıyorlardı. Oh, ne harika bir millet, yalnız sıska mı sıskalar...

Şamatacı, kafayı yarı yarıya bulmuş Fransız kalabalığı çıkıyor, basamaklarda kayıyorlardı. (Bu Ruslar da amma gülünç... Herifler Lantsepup... Yalnız adamlarda acayip bir şey var...)

Fransızların arkasından ev sahipleri de çıktı. Fransızlar kafayı yarı yarıya bulmuşlarsa, ev sahiplerinin damarlarında votka akıyordu, hâlâ yürüyebilenler parmaklıklara sarılıyor, diğerleriye emekleyerek geliyorlardı...

Tihmen’i sabah buldular. Neçesa’lara taşıdılar, sağlığında onlarda kalıyordu, demek ölüsü de burada olmalıydı. Salonda, masanın üzerinde yatıyordu. Yüzünü beyaz bir mendille örtmüşlerdi, darmadağındı çünkü.

Yüzbaşının karısı Katyuşa hıçkırarak ağlıyordu; kocasını itekliyordu:

“Defol, defol! Onu seviyordum ben, onu seviyordum...”

“Tatlım, sen herkesi seviyordun, iinin temizliğinden. Sakin ol, böğürme artık, yeter!”

“Düşündükçe... Belki de be-nim suç-lu... Ulu tanrım, Petyaşka'nın kimden olduğunu bilsem söylemez miydim! Ulu tanrım, bilseydim... A-a-a! Keşke ona yalan söyleseydim!”

Lomaylov sekiz baş çocuğu kapıdan kovaladı, kapıya yapışmışlar, burunlarını aralıklardan sokmuşlardı, ulan, ne meraklı bu ocuk milleti!

“Yaşka, Yaşutniek, söyle bize: amcanın canı yanmıyor, değil mi? Sadece azıcık berelenmiş, ama canı yanmıyor, değil mi?”

“Sizi aptallar, adam ölmüş işte, tabii ki canı yanmıyor.”

Büyük kız Varyuşka mutlulukla hoplayıp zıplamaya başladı:

“Gördün mü! Ben sana demiştim, canı yanmıyor. Demiştim sana! Sen de inanmıyordun. Gördün mü?”

Erkek kardeşinden daha akıllı olmak çok hoşuna gitmişti.

22. Küçük Karga

Şubat olmuştu ama general hâlâ şehirde takılıyor, eve dönmeye hâlâ korkuyordu. Şmit ise eskisi gibi haşındı, çektiği ıstırabın içinde sarhoştı, en ufak bir şeyle bile hissediyordu ıstırabı.

Mesela sırf eziyet olsun diye yeni bir icat çıkarmış, yaverine Fransızca öğretiyordu. Düşünebiliyor musunuz, Neprotoşnov'a! Tabii herif Şmit'in önünde dikildiği vakit Rusçayı bile unutuyordu ki, bir de Fransızca öğrenecek. Bu bitli Fransızlar da gelir gelmez bir sürü halt karıştırmışlardı; Tihmen'i öte dünyaya havale etmişler, Şmit'in deli kafasına da bu fikri sokmuşlardı.

Kara bıyıklı, karagözlü, yakışıklı Neprotoşnov, gözleri de balık gözü, Şmit'in karşısında tir tir titreyerek duruyor:

"Bi-bilemeyeceğim, beyim, u-unuttum..."

"Kaç defa söyledim bu kelimeyi sana. Ne demek, 'unuttum,' ha?"

Sessizlik. Tek duyulan, Neprotoşnov'un dizlerinin titremesi.

"Ee?"

"Jub... jubelye, beyim..."

"Ulan, seni mankafa! Yarına kadar hepsini öğreneceksin. Defol!"

Neprotoşnov mutfakta oturuyor, şu lanet kâfirlerin kelimelerini tekrar ediyor, kafasında bir değirmen taşı dönüp duruyor, allak bullak, tir tir titriyor. Birinin ayak ses-

lerini işitiyor, zemberek gibi sıçrayıp ayağa sıçırıyor, değnek yutmuş gibi dimdik dikiliyor. Öyle dehşet içindeki, gelenin Şmit olmadığını bile görmüyor –gelen, evin hanımı, Mariya Vladimirovna.

“Neyin var, Neprotoşnov? Ha, neyin var?”

Ve onun kırpık asker başını okşuyor. Neprotoşnov onun küçük elini yakalayıp tutmak istiyor, ama cesareti yok tabii, bu yüzden istiyor ya, istediğiyle kalıyor.

“Güzel hanımım... Güzel hanımım! Her şeyi öğrendim, her şeycikleri... Kör değilim ya...”

Marusya, yemek odasına döndü. Gözleri yanıyordu, bir şeyler söyleyecekti. Ama sadece bakmakla yetindi Şmit’e ve bakışları onun çeliğinde parçalandı. Gözlerini indirdi, uysal. Bütün öfkeli sözleri unutmuştu.

Şmit oturuyordu da, elinde bir şey yok, okumuyor. Zaten hiç okumaz, şimdi de okuyamaz. Elinde sigarasıyla oturuyor, gözleri acıyla bir noktaya kenetlenmiş –avizenin üzerindeki bir cam kristaline. Marusya’ya bakması da öyle dayanılmaz, öyle zor ki.

“Ee? Neprotoşnov’la ilgilidir herhalde?” Şmit sırtıttı.

Marusya’ya yaklaştı.

“Seni nasıl...”

Ve sessizlik. Dirseğinin üzerinden, sımsıkı, acı vererek tutuyor kadının kolunu: yarın mosmor olacak.

Marusya’nın zayıf, çocuksu bedeninde bir sürü morluk var –Şmit’in vahşi okşamalarından. Her gün daha öfkeli, daha zalim oluyor Şmit ona karşı. Değişmeyen tek şey; ağlıyor, ölüyor, Şmit’in ellerinde eziliyor. Şmit ise –onun ölümünden, gözyaşlarından, yıkımından şerbet içiyor. Şmit’ten onu kurtaracak bir şey yok, en kötüsü de kurtulmak istemiyor. Ama geçen gün baloda Andrey İvanıç’a demişti ki –ağzından kaçırırvermişti: “Şmit’i öldürün.” Şimdi huzur nedir bilmiyor, peki ansızın?

Andrey İvanıç, Marusya’nın o sözlerini unutmamıştı, her akşam hatırlıyordu. Her akşam –Şmit’in kapattığı o ıstırap veren çember. Eğer Şmit, Marusya’ya işkence et-

meseydi; eğer Şmit o gün onu buzlanmış camın önünde yakalamasaydı, eğer Şmit baloda...

En önemlisi o zaman, daha sonra mecburi bir alışkanlık haline gelmiş bu şey olmayacaktı: Guslyaykin her akşam Andrey İvanıç'ın karşısında durup da o *blanc-mange* suratında bir sırtıma belirmeyecekti, anlatmıyacaktı...

(Ama, ulu tanrım, ben böyle işe yaramazın teki değilim.) Andrey İvanıç, geceleyin düşünüyordu. (Ben böyle değildim... Gerçekten ben miyim bu?)

Ve tekrar: Şmit, Şmit, Şmit... (Öldür. Marusya şaka yapmıyordu, gözleri karanlıktı.)

Ve ansızın, nedensizcesine karar verdi Andrey İvanıç; bugün. Bugün olmalı, çünkü güneş var, buzlar neşeyle çözülüyor, mavi sular gülümsüyor. Böyle bir günde hiçbir şey korkunç değildir, çok basit, cüzdanı koyar gibi cebine koydu tabancasını Andrey İvanıç --çok basit, misafirliğe gidiyormuş gibi gitti, Şmit'lerin ziline asıldı.

Mandal tıkırdadı, Neprotoşnov kapıyı açtı. Şmit avlunun ortasında duruyordu, üzerinde paltosu yoktu, nedense tabancası da elindeydi.

"A-ha, teğmen Polovets, mü-zis-yen! Çoktan beri görüşmemiştik..."

Şmit kıpırdamıyordu, öylece duruyordu, ağır, uzun.

(Neprotoşnov... Onun önünde olmaz.) Bu düşünce çaktı Andrey İvanıç'ın zihninde ve Neprotoşnov'a döndü:

"Hanımın evde mi?"

Neprotoşnov kıvranmaya başladı, Şmit'in bakışları altında eziliyordu, muhakkak Fransızca cevap vermek gerekiyordu ama tabii kelimeler bir anda aklından çıkmıştı.

"Jub... jubelye," diye homurdandı Neprotoşnov.

Şmit gülmeye başladı, demir gibi çınlıyordu. Bağırды:

"Defol, hanımına misafiri geldiğini söyle, davetsiz misafir..."

Andrey İvanıç bakışlarını dikti.

“Neye bakıyorsunuz? Tabancayı sevmiyor musunuz? Korkmayın! Sadece şuradaki kargayı indirmek için elime almıştım, pencerenin önünde gaklamasın diye...”

Andrey İvanıç kargayı ancak o zaman gördü, bir el arabasının altına korkuyla sinmişti. Kanatları toprağın üzerine serilmişti, uçamıyordu, uçmayı bilmiyordu, daha yavruydü.

Silah patladı. Karga can havliyle, boğuk bir sesle gaklamaya başladı, kanadında bir kızılık belirdi, sundurmanın altında zıplamaya başladı. Şmit’in suratı çarpıldı –bir tebessüm olmalıydı. Tekrar nişan aldı, öldürmesi gerekiyordu, öldürmeliydi.

Andrey İvanıç hızlı, geniş adımlarla sundurmanın önüne koştu, yüzünü Şmit’e çevirdi, sırtını da kargaya.

“Sizin... daha fazla ateş etmenize izin vermiyorum. Utanmıyor musunuz! Rezalet bu!”

Şmit’in demir rengi gözleri kısıldı, ustura gibi incecik kaldı:

“Teğmen Polovets. Eğer derhal yolumdan çekilmezseniz size ateş edeceğim. Benim için hiç fark etmez.”

Andrey İvanıç’ın yüreği mutluluk ve kederle çarpmaya başladı. (Marusya, bir baksaydın, bir baksaydın! Karga için değil bu...) Yerinden kıpırdamadı.

Barut kıvılcımı, silah sesi. Andrey İvanıç olduğu yerde sarsıldı. Taş kesilmiş gibi, kendini yokladı. Sağlamdı.

Şmit kurt gibi kenetledi dişlerini, alt çenesi titremeye başladı.

“Hass... Peki, bu defa iskaalamayacağım!”

Tabancasını tekrar kaldırdı. Andrey İvanıç gözleri kıstı.

(Kaçsam mı? Hayır, tanrı aşkına, hepsi hepsi bir saniye daha...)

Nedense, kendi cebinde de bir tabanca olduğu tamamen aklından çıkmıştı, oysa buraya ne için gelmişti... Sakince durmuş, bekliyordu.

Bir saniye, iki, on... silah sesi gelmedi. Gözlerini açtı. Şmit’in alt çenesi öyle bir oynuyordu ki, tabancasını yere

attı ve iki eliyle birden, bütün gücüyle çenesine sarıldı. Andrey İvaniç'ın içinde her şey sarsılmaya başlamıştı.

“Size acıyorum. İstemiştim, ama yapamayacağım...”

Cebinden tabancasını çıkardı, Şmit'e gösterdi. Sonra hızla kapıya koştu.

23. İyi ve İstikrarlı

Henüz karanlıktı, şubat şafağı yeni atmak üzereydi ki, biri Andrey İvanıç'ın kapısını dövmeye başladı. Andrey İvanıç "kim var orada" diye sormak istedi, ama sormak yerine tekrar uykuya daldı. Marusya gelmişti, diyordu ki, "Biliyor musunuz, ben artık..." O artık, ne? Sözüünü bitiremedi. Ama Andrey İvanıç neredeyse biliyordu. Neredeyse anlıyordu bu "ben artık"ın anlamını...

Ama her kimse, kapıyı giderek daha gürültülü, ısrarla dövüyordu. Andrey İvanıç'ın uykusundan uyanması, kalkması, kapıyı açması gerekti.

"Neprotoşnov, sen misin? Ne yapıyorsun burada? Ne oldu?"

Neprotoşnov yatağa yaklaştı, Andrey İvanıç'a doğru eğildi -ve dedi ki, üstelik hiç de askerce değil:

"Beyim, hanımım size, bizim beyin sizi öldürmekle tehdit ettiğini söylememi istedi. Hanımım sizden, sakın ola ki siz yapmayasınız istedi, tanrı korusun..."

"Tam olarak ne yapmamamı istedi?"

Ama Andrey İvanıç, Neprotoşnov'dan başka da bir söz alamadı.

"Bilmiyorum, beyim..."

"Peki hanımın nasıl, Mariya Vladimirovna, o nasıl?"

"Bil-bilmiyorum, beyim..."

(Geri zekâlı, en azından onun nasıl olduğunu söyle-sen ya?)

Ama Andrey İvanıç, Neprotoşnov'un umutsuz balık gözlerine baktı, gitmesine izin verdi.

Yalnız kalınca uzun süre karanlıkta yattı. Ansızın ayağa fırladı:

“Ulu tanrım! Sırf bunu söylesin diye gönderdiğine göre, o... Ulu tanrım, gerçekten de beni...”

Yetiş Neprotoşnov'a, yetiş, son meteliğini ver ona! Andrey İvanıç avluya koştu, sonra sundurmaya –Neprotoşnov'dan hiç iz yoktu.

Ama Andrey İvanıç sundurmadan ayrılamadı. Gök-yüzü muazzamdı, hava çam ormanı kokusuyla yüklüydü, deniz de gökyüzü gibiydi. Bahar. Uzatabilseydi kollarını da gidebilseydi ileriye, oraya...

Andrey İvanıç gözlerini kıstı, yüzünü yukarı, sıcak güneşe çevirdi.

(Ölmek? Peki, ölmekse ölmek. Bizim için kolay. Öldürmek daha güç; en zoru ise yaşamak... Ama her şey, her şey, öldürmek de –yeter ki istesin Marusya.)

Öyle bir güneşti işte –onu en saçma, en anlamsız sonuçlara götüren bir güneş, o, Marusya, o, gerçekten de... Ama ya, ansızın? İşte, böyle bir güneş.

Sabah vakti gün doğumunu izlemek... başka hiçbir şey –yalnızca küçük mü küçük bir şey, hafif mi hafif bir dokunuş, o zaman olduğu gibi– dışarıda kar yağdığı zaman... Bu, mutluluk. Sabahın köründen gecenin körüne kadar, her şey mutluluk.

Üzerini değişmemişti, yoksa koşar giderdi şimdi oraya...

Bugün askerlerle meşgul olmak bile iyi gelmişti ona. Hatta Moloçko bile yepyeni görünüyordu.

Moloçko, hani derler ya, hakikaten ıslıl ıslıl ışıldıyordu, hatta mankafalılığı bile daha bir ciddiyet içindeydi sanki, her zamanki gibi değildi.

“Size söylemek istediğim bir şey var,” diye durdurdu Andrey İvanıç'ı.

“Nedir? Yalnız biraz acele edin, keçiye kuyruğundan tutar gibi uzatmayın.”

“Şmit benden... Düşünebiliyor musunuz? Düelloda yaveri olmamı rica etti. Mektup da burada.”

“A, demek öyle.” (Demek Marusya, bu yüzden...) Andrey İvanıç mektubu açtı, yutarcasına okudu satırları –ah, daha hızlı, daha hızlı!

“Dünkü... karga meselesinden sonra... Ben düello atışımı yaptım... Şimdi sıra sizin... Hareketsiz duracağım, eğer... Çok memnun olurum, şimdi ayrılmalıyım.”

Andrey İvanıç, mektubun sonunu yüksek sesle okudu:

“Bakar mısınız, ne demek oluyor şu: ‘... Yalnız tek bir atış yapacaksınız. Eğer sizin için uygun değilse, bakarız.’ Bağışlayın, ne biçim bir düello bu? Ne tuhaf talepler! Düello değil bu, ne olduğunu şeytan bilir! Ne sanıyor –o dururken ben de... Siz yardımcısısınız, şimdi yapmanız gereken...”

“Ben... ben hiçbir şey bilmiyorum... Kendisi... Şmit yani, beni gönderdi... Bilmiyorum,” diye homurdandı Moloçko, mahcup bir tavırla Andrey İvanıç’ın geniş, kırışık alnına bakarken.

“Beni dinleyin, hemen şimdi Yüzbaşı Şmit’e gidip benim böyle bir düelloyu kabul etmediğimi söyleyin. Canı isterse, karşılıklı ateş ederiz. Ya da düello filan olmaz... Bu herifin aklından ne geçtiğini bir şeytan bilir!”

Moloçko kuyruğu kıstı, tırıs Şmit’e koştu. Nefes nefese, her şeyi anlattı. Şmit sigara içiyordu. Külünü kayıtsızca döktü:

“Hım, demek kabul etmiyor, öyle mi? Öte yandan, ben de...”

“... Hayır, başka ne lazımmiş bu herife? Düşünebiliyor musunuz, bana da bağırdı! Ne yapmışım ben? Sizin açınızdan... gayet asil bir davranış, atışınızı yapmışsınız, ama o...”

(Asaletmiş, şeytan alsın!) Şmit suratını buruşturdu, ürperdi, sonra dedi ki: “A-sa-let ha, zırva... Size bir görev daha, yarın herkese deyin ki, Polovets bana... hım... alçak dedi, bunun üzerine kendisine meydan okudum ama reddetti. Anladınız mı?”

“Ulu tanrım, evet... Ama neden yarın?”

Şmit gözlerini Moloçko’ya dikti, meşum bir tavırla sırtı ve dedi ki:

“Hadi, şimdilik hoşça kalın.”

Hareketsiz, taştan suratıyla bir başına oturuyordu Şmit ve sigarasını tütürüyordu. Tabancası masanın üzerindeydi.

(Marusya’yı kaldırsam? Anlatsam? Ama neyi? Seviyorum desem, sevdim desem? Ve ne çok sevdiysem...)

Yatak odasına geçti. Gece boyunca çektiği çarmıh eziyetinden sonra Marusya ölü gibi uyuyordu. Yüzü göz yaşlarının izleriyle örtülüydü –küçük bir çocuk gibi. Ama dudaklarının yanındaki o iki kırışık...

Şmit’in taş suratı parçalandı, ölümcül bir ıstırap belirdi. Dizlerinin üzerine çöktü, onun dudaklarına eğildi. Ama... kaşlarını çattı sonra, elini salladı.

(İnanmayacaktır. Önemi yok artık... İnanmayacaktır.)
Ve aceleyle bahçeye çıktı.

Bahçede, çiçek tarhında bir şeyler didikliyordu Neprotoşnov, tatlı hanımını azıcık olsun gülümsetecek bir şey olsaydı –hanımın iki eliyle çiçeklere nasıl uzandığını görmüştü ya.

Neprotoşnov, Şmit’i gördü –titredi, hazır ola geçti, Şmit buz kesti, sırtıtmak istiyordu ama suratı itaat etmiyordu.

(Hâlâ korkuyor benden... Salak!)

“Defol,” dedi sadece Neprotoşnov’a.

Neprotoşnov dörtmâl kalktı –tanrıya şükür, tek parça halinde.

Şmit büyük, beyaz bir kayanın üzerine oturdu, sol dirseğini dizine yasladı.

(Hayır, böyle değil... Duvara yaslanmam gerek... İşte böyle... Güzel, sabit.)

Tabancasını çıkardı. (Evet, güzel, sabit.) Ve korkunç öfke yayı boşaldı, serbest bıraktı onu.

24. Cenaze Yemeği

Andrey İvaniç oturmuş, Marusya'ya mektup yazıyordu. Belki de gülünç, anlamsız bir işti bu –ama başka türlü yapamazdı, içinde ne varsa boşaltması gerekiyordu...

Havanın karardığını fark etmedi. Neprotoşnov'un girip eşikte dikildiğini de işitmedi. Orada dikilip de şöyle seslenebilmek için cesaretini toplamak üzere ne kadar beklediğini bir tanrı bilir:

“Beyim... Teğmenim!”

Andrey İvaniç, öfkeyle attı kalemini: gene bu balık gözlü!

“Ee, ne var? Gene mi aynı mesele? Beni öldürmek mi istiyor?”

“Hiç de değil, beyim... Yüzbaşı Şmit, kendilerini... Kendilerini vurdular... Kendileri öldüler...”

Andrey İvaniç, Neprotoşnov'a doğru atıldı, omuzlarından yakaladı adamı, eğildi –ta gözlerinin içine. Gözyaşlarıyla dolu insan gözleriydi bunlar..

(Evet. Şmit yok artık. Ama, demek ki Marusya, demek ki, şimdi...)

Göz açıp kapayıncaya kadar orada, Şmit'lerdeydi. Koşarak geçti salondan, masada yatıyordu, bembeyaz, upuzun. Ama mesele bu değil, bu değil...

Marusya oturuyordu, neşeli, kütük duvarlı yemek odasında. Semaver de oradaydı. Neprotoşnov, kimseye sormadan dikmişti semaveri –yani efendim, böyle bir olay olur

da semaversiz olur mu? Marusya'nın tatlı, kestane rengi, saçları dağılmış başı ellerinin arasındaydı.

"Marusya!" Andrey İvanıç bu tek kelimeyle her şeyi anlatmıştı, mektubundaki her şeyi –ve uzattı ellerini– şimdi her şey, her şey acıdan ibaret...

Marusya kalktı. Yüzü vahşi, gazap doluydu.

"Defolun! Defolun! Sizi görmeye bile dayanamıyorum... Her şey sizin yüzünüzden, biliyorum..."

"Ben mi? Ne yaptım ben?"

"Evet, siz! Yapmanız gerekeni neden reddettiniz... Neden reddettiniz havaya sıkmayı? Size gönderdim... Oh, siz, biliyorum siz istediniz... siz istediniz... biliyorum, neden. Çıkıp gidin, gidin buradan, sizi görmeye dayanamıyorum!"

Andrey İvanıç ateşe tutulmuş gibi koşarak çıktı. Kapıya gelince durdu. Her şey kafasında dönüp duruyordu.

(Nasıl olur? Gerçekten, o... bunca şeyden sonra, hâlâ seviyor muydu? Bağışlamış mıydı? Şmit'i seviyor muydu?)

Ağır ağır, güçlkle, ta en dibe kadar battı –ve ürperdi, öyle derindi ki.

(Dönsem, dizlerimin üzerine çöksem, o zamanki gibi, siz büyük bir kadınsınız desem...)

Ama evden yükselen, bir insana ait olamayacak, vahşi bir çılgılık işitti. Anladı, dönemezdi. Artık hiç dönemezdi.

General, Şmit'in cenazesi için şehirden geldi. Hatta Şmit için öyle bir nutuk attı ki, kendi gözlerinden bile bir damla yaş yuvarlandı –diğerlerini varın siz tahmin edin.

Herkes cenazedeydi, Şmit'e son görevlerini yaptılar. Ama bir tek Marusya yoktu. Beklemeden, çekip gitmişti buralardan, neden bekleyecekti? Eşyalarını toplamış ve gitmişti. Demek ki hâlâ seviyordu onu! Güzel bir aşk.

Bir şimşek gibi çekip gitmişti ya –demek Şmit için cenaze yemeği de verilmeyecekti. Yalnız, generale çok şükür, hassas adam, yemeği kendi evinde verdi.

Şu yeryüzünde Şmit yok artık –kör ölür badem gözlü olur derler ya, şimdi herkesin gözünde bir melek olmuştu. Zor adamdı, huysuzdu da, doğru bu. Ama öte yandan...

Herkes, Şmit için söyleyecek iyi bir şeyler buldu, yalnız bir tek Andrey İvanıç susuyordu, suya batmış gibi oturuyordu. Eh, vicdanı biraz sızlıyor olmalıydı. Nitekim, Şmit'le aralarında Amerikan usulü bir düello olacağını anlatıyorlardı –doğru mu yanlış mı bilemem. Bütün bu işler kadın yüzünden, kadın yüzünden –işte ol sebep... Eh!

“Hadi kardeş, sen de iç, iç, yoksa...” Neçesa, kederle doldurmaya devam ediyordu Andrey İvanıç'ın kadehine.

Ve Andrey İvanıç içiyordu, uysal bir tavırla içiyordu. Sarhoşluk bir huzurdur, başını koyacak sıcak bir kucak yok mu, sarhoşluk alır derdini, okşar, yalandan da olsa neşelendirir...

Ve zil zurna olan Moloçko gitarıyla “Küçük Hanım”ı tıngırdatırken (cenaze yemeğinde elbette) –Andrey İvanıç umutsuz bir ayyaş neşesine kapıldı, bugünlerde dünyanın bir ucundaki bitap düşmüş Rus'ta yaşayan en sonuncu neşe.

Andrey İvanıç orta yere atıldı, bir an durdu orada, geniş alnını sildi ve dizlerini yaylandırarak dans etmeye başladı, hiç olmadığı kadar maharetle.

“Evet, işte böyle! Hele adamımıza bakın, hele Andrey İvanıç'a bakın!” diye bağırmaya başladı Neçesa, takdir dolu bir sesle, “o kadar dedim, kardeş, iç diye, iyi ki de dedim. Hele hele, adamımıza bakın!”

ZAMYATIN'DE İSİMLER ÜZERİNE

Bazı klasik Rus hiciv yazarlarında (örneğin Gogol'de, Saltıkov-Şchedrin'de) soyadları büyük önem taşır; bunlar yazarın karakterlere alaycı yaklaşımlarını yansıtır veya bu karakterlerin doğasıyla ilgili çağrışımlar üretir.

Zamyatin'de ise soyadları, hemen hemen daima, karakterlerin üzerine tam otursun diye özenle seçilmişlerdir.

Neprotoşnov, "Yok yere kusan oğlu" gibi bir çağrışım yapar.

Polovets: Kıpçaklara Polov denilirdi. Soyadı olarak Polovoe vb. gibi bir yer adını da çağrıştırıyor. Ama Zamyatin anlaşılan пол (cinsiyet) köküyle ilişkili olarak kullanıyor.

Larka: Yunanca neşeli anlamına gelen İllarion'dan.

Neçesa, kıllı-tüylü adam çağrışımı yapıyor.

Moloçko bir eski Rus ve Ukrayna soyadı, süt kökünden geliyor; memede fazla kalmış çocuklara denilirmiş.

Tihmen Tihmen sakın, dingin çağrışımı yapıyor. yapıyor.

Guslyaykin, telli bir Rus halk çalgısından geliyor.

Agniya, genellikle bakire anlamına gelir.

Azançayev, muhtemelen Tatarca kökenli, çok eski bir aristokrat soyadı. Bildiğimiz "Ezancıoğlu."

Nesterov, Nestor'dan geliyor. Ancak Zamyatin'in bu soyadını kullanmasının nedeni belki de Rus sembolizmine bağlı bir ressam olan Mihail Vasilyeviç Nesterov'du.

Lomaylov, sakar çağrışımı yapıyor.

Arjanoy, kızıl saçlı veya çavdar çağrışımı yapıyor. Ama Arjan adı Çin-Tayvan'da da bulunur; belki de Arjanoy'un atalarının Çinli olabileceğini ima ediyor.

Kosinskiy, koc (şası, rampa) kökünü çağrıştırıyor.

Afrikanovna, kilise babalarından Aziz Africanus'tan.

Muravey (муравей), aslında karınca.

Lantsepup, muhtemelen Almanca Lenzepup'tan ("ilkbahar kuklası") türetilmiş. Hareketleriyle çevresindekileri şaşırtan, eğlence düşkünü anlamında kullanılırmış.

YEVGENİ ZAMYATİN (1884-1937)

St. Petersburg Politeknik Enstitüsünde Gemi İnşaat Fakültesi'nde okurken Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisine girdi. 1905'te tutuklanıp doğum yeri olan Lebedyan'a sürgün edildi. Edebi başarı kazanan ilk romanı "Kasabalı"yı burada yazmıştı. İkinci romanı olan "Dünyanın Bir Ucunda" 1914'te yayınlandı. Bu romanında orduyu olumsuz tasvir ettiği için St. Petersburg'un kuzeyinde, Kuzey Buz Denizi kıyısındaki Kem'e sürüldü.

1916'da, deneyimli bir mühendis olarak Rus buzkıranlarının inşasında yer alması için İngiltere'ye gönderildi. Burada bir yıldan fazla kaldı; "Kuzey," "Adalılar" ve "İnsan Avcısı" novellalarını yazdı. Bunların ilki, Kem'deki hayatından izlenimlerdi, diğerleri ise Britanya burjuva hayatına dair keskin taşlamalar.

1917 Ekim devrimini duyar duymaz her şeyi bırakıp Rusya'ya döndü. İç savaş yıllarında "Dünya Edebiyatı" dergisinin yayın kurulunda bulundu, "Serapionov Kardeşler" adlı genç yazarlar grubunu örgütledi. Bu grupta Zoşçenko, Konstantin Fedin, Vsevolod İvanov gibi daha sonra ün kazanacak yazarlar da bulunuyordu. Öyküler, novellalar ("Mağara," "Rus," Hakikaten Hikâye") yazmaya devam etti, ayrıca piyesler yazmaya da girişti ("Pire," "Atilla"). En ünlü eseri olan "Biz" de bu yılların ürünüdür. Bu anti-ütopya roman, Sovyet eleştirmenleri tarafından komünist sistemin bir karikatürü olarak görüldü; bu yüzden Zamyatin'in diğer eserlerinin yayını da giderek azaldı ve sonunda kesildi. "Biz" Rusya'da ancak 1988'de yayınlanabilecekti.

1931'de yurtdışına çıkış izni alarak Paris'e yerleşti. Daha önce "Biz"in Almanca, İngilizce ve Fransızca çevirileri yayınlanmış, eser ona büyük itibar kazandırmıştı. Paris yıllarındaki en önemli eseri, "İlahi Kırbaç"tır. Devrimler ve savaşlarla paramparça olmuş bir dünya tablosudur bu kitap ama ne yazık ki, bitmemiştir. "İlahi Kırbaç" ve anı kitabı "Yüzler," ölümünden bir yıl sonra 1938'de yayınlandı.

Çağdaşları, bir gemi mühendisi, hem de çok iyi bir gemi mühendisi olan Zamyatin için “kelimelerin mühendisi” derlerdi. Herhalde onu en iyi anlatan tanımdır bu. Kelimeler onda matematikçi hassasiyetiyle bir araya gelirdi. Bir gemi mühendisi olarak buzkıranlara aşkla bağlıydı, yazdıkları da buzkıranlar gibiydi: sert, güçlü, sarsıcı, yıkıcı, ama zarif, kadınsı çizgilere sahiptir bunlar. İnsanın içinde acı bir burukluk bırakırlar. *Dünyanın Bir Ucunda* ilk kez 1914’te yayınlandı. Bu romanda Rus ordusunu olumsuz tasvir ettiği için, kitabının yasaklanması yetmezmiş gibi, bir de St. Petersburg’un kuzeyinde, Kuzey Buz Denizi kıyısındaki Kem’e sürüldü. Kuşkusuz, siyasi bir mesaj da taşır bu roman. Ama aslında yalnızlığın, yitip gitmişliğin, çaresizliğin, köşeye kısıtılmışlığın ve umutsuz bir aşkın romanıdır. Daha önce sürgün edildiği Kafkaslarda bir İran masalı dinlemiş Zamyatin: evvel zaman içinde şehirlerden birinde soylu, güçlü bir horoz yaşarmış. Ama bu horozun, diğerlerinden bir saat erken ötme gibi kötü bir huyu varmış. Sahibi sabretmiş, sabretmiş de, dayanamamış sonunda, kesivermiş hayvanı. Zamyatin kendini o horozla karşılaştırmayı severmiş. Elinizdeki kitap, erken öten horoz gibi ağır bedeller ödemiş bir mühendis-edebiyatçının kaleminden bir yalnızlık ve çaresizlik romanı, bir buzkıran gibi zihninizde güçlü bir iz bırakacak. *HY*

9 786055 819637

ISBN 978605581963-7

ROMAN

20 - TL